

MEDIJSKA REGULATORNA TELA I MEDIJSKI PLURALIZAM REGIONALNA PUBLIKACIJA

Sloboda izražavanja i sloboda medija
u Jugoistočnoj Evropi

www.coe.int/en/web/freedom-expression

Finansirano
od strane Evropske
unije i Saveta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Saveta Evrope

MEDIJSKA REGULATORNA TELA I MEDIJSKI PLURALIZAM REGIONALNA PUBLIKACIJA

Autorka/Urednica:

Asja Rokša-Zubčević

Autori priloga:

Jadranka Vojvodić
Magdalena Davidovska-Dovleva
Maida Ćulahović
Mirand Tafarshiku
Robert Tomljenović
Sami Nezaj
Saša Simović
Iva Nenadić

Finansirano
od strane Evropske
unije i Saveta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Saveta Evrope

**Regionalna publikacija
MEDIJSKA REGULATORNA TELA
I MEDIJSKI PLURALIZAM**

Naslov originala, na engleskom jeziku:
Regional publication
MEDIA REGULATORY AUTHORITIES
AND MEDIA PLURALISM

Ova publikacija je pripremljena uz
finansijsku podršku Evropske unije i
Saveta Evrope. Stavovi izraženi u njoj
ne predstavljaju nužno zvanične stavove
Evropske unije ili Saveta Evrope.

Autorka/Urednica: Asja Rokša-Zubčević
Autori i autorke priloga: Jadranka Vojvodić,
Magdalena Davidovska-Dovleva,
Maida Culahović, Mirand Tafarshiku,
Robert Tomljenović, Sami Nezaj,
Saša Simović i Iva Nenadić

Urednik publikacije na srpkom jeziku:
Milan Todorović

Dozvoljena je reprodukcija izvoda (do
500 reči), osim za komercijalne svrhe, pod
uslovom da je očuvan integritet teksta, da se
izvod ne koristi izvan konteksta, da ne daje
nepotpune informacije niti na neki drugi
način dovodi čitaoca na pogrešne zaključke
o njegovoj prirodi, obimu ili sadržaju teksta.

Izvor teksta je uvek obavezno navesti na
sledeći način "© Savet Evrope, 2021 godina
izdanja". Sve druge zahteve za reprodukciju/
prevod dela i celog teksta, treba uputiti na
Directorate of Communications, Council
of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex ili na
publishing@coe.int).

Svu ostalu korespondenciju koja se odnosi
na ovu publikaciju treba uputiti na adresu:
Horizontal.Facility@coe.int.

© Savet Evrope, oktobar 2021.
Sva prava zadržana.

Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima.

Fotografija na koricama: Shutterstock

Ova publikacija pripremljena je u okviru
zajedničkog programa Evropske unije i Saveta
Evrope „Horizontal Facility za Zapadni
Balkan i Tursku 2019–2022.“ i projekata
„Sloboda izražavanja i sloboda medija u
Jugoistočnoj Evropi“ i „Sloboda izražavanja i
sloboda medija u Srbiji (JUFREX 2)“.

Kad bi svi ljudi bili jednog mnjenja, a samo jedan čovek protiv javnog mnjenja, tad celo čovečanstvo ne bi imalo više prava da tom jednom čoveku zapuši usta, nego što bi taj isti čovek, samo kad bi mogao, imao pravo da zapovedi celom čovečanstvu da ćuti.

Džon Stjuart Mil (John Stuart Mill)

Sadržaj

Zahvalnost	6
Rezime	7
Spisak skraćenica	10
1. Uvod	11
2. Razumevanje medijskog pluralizma i njegovog značaja	13
3. Zakonodavni i institucionalni okvir za medijski pluralizam	17
4. Medijski pluralizam i uloga regulatornih tela za medije	23
5. Šta nas čeka u budućnosti: od radio-difuzije do algoritama	37
6. Preporuke i zaključci	42
Aneksi	
Aneks 1: Pregled pravnih okvira	51
Aneks 2: Predmeti u vezi sa medijskim pluralizmom	92
Aneks 3: Predviđene zakonodavne mere	103
Bibliografija i izvori	108

Zahvalnost

Savet Evrope izražava zahvalnost regulatornim telima u oblasti elektronskih medija iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, sa Kosova*, iz Crne Gore, Severne Makedonije i Srbije na njihovom učešću u izradi ove publikacije. Zahvaljujemo se, takođe, i njihovim predstavnicima: Jadranki Vojvodić, Magdaleni Davidovskoj-Dovlevoj, Maida Čulahović, Mirandu Tafaršikuu, Robertu Tomljenoviću, Samiju Nezaju i Saši Simoviću – na njihovom dragocenom doprinosu.

Posebno priznanje i zahvalnost upućujemo Asji Rokša-Zubčević za njen autorski rad na ovoj publikaciji i koordinaciju priloga dobijenih od medijskih regulatornih tela, korisnika ovog projekta.

Kao i tokom prethodnih zajedničkih aktivnosti, saradnju regulatornih tela za elektronske medije iz ovog regiona karakterisali su posvećenost, inicijativa, spremnost na reagovanje i timski rad, zajedno sa bliskim i prijateljskim odnosom među kolegama, što je rezultiralo stvaranjem ove vredne publikacije.

Savet Evrope, pored toga, zahvaljuje i Ivi Nenadić na njenoj podršci i ekspertizi koja je posebno doprinela vrednosti i predviđenom kontekstu ove knjige.

Kosovo* – naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Rezime

Program „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“, koji finansiraju Evropska unija i Savet Evrope, predstavlja program saradnje, koji se zasniva na stručnim savetima o zakonodavnim pitanjima, kao i pitanjima javnih politika, uključujući procenu usklađenosti zakonodavstva i/ili dokumenata o javnim politikama sa standardima Saveta Evrope, u različitim oblastima, obuhvatajući slobodu izražavanja i medija. Korisnici ovog projekta, između ostalog, jesu regulatorna tela za elektronske medije (medijska regulatorna tela) iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, sa Kosova*, iz Crne Gore, Severne Makedonije i Srbije.¹ U okviru projekta, korisnici su prepoznali značaj medijskog pluralizma, kao važne demokratske karakteristike koju treba razvijati i čuvati, jer predstavlja bitan sastavni element svakog demokratskog društva. Zbog toga je dogovoreno da se pripremi ova publikacija u kojoj se autori bave pitanjem medijskog pluralizma, posmatrajući ga kroz prizmu evropskih standarda, zakonodavnih i institucionalnih okvira, postojeće prakse i preporuka namenjenih unapređenju raznolikosti, kao i kroz ulogu i aktivnosti regulatornih tela za medije u toj oblasti.

U publikaciji se konstatuje da je, kako se čini, ponuda koja postoji u savremenom medijskom pejzažu na globalnom nivou bogata (potpomognuta brzim tempom tehnološkog napretka), ali takođe, izgleda da su njeni stvarni efekti na medijski pluralizam i raznovrsnost pretežno nepovoljni, uz jasne i opasne polarizacije i paradigme medijskog tržišta koje karakterišu njihovi negativni efekti na osnovne premise prava na slobodu izražavanja i sveukupnu ugroženost demokratskih vrednosti. Nažalost, tokom pandemije COVID-19, pomenuta pitanja postaju sve problematičnija i pokazuju moć zabluda, dezinformacija i manipulacija. Društva su se našla u krizi pluralizma i demokratskih vrednosti, što pokazuje potrebu da se na pretnje demokratskim procesima odgovori aktivnim i delotvornim sprovođenjem aktivnosti za rešavanje tih problema. U tom kontekstu, cilj jeste da se medijskim politikama zaštite i promovišu raznolikosti kulturnih izraza, uključujući on-lajn svet, radi stvaranja uslova koji pogoduju njihovoj zaštiti i promociji raznovrsnosti kulturnih izraza.

Na osnovu izloženog u publikaciji zaključeno je da zakonodavni i regulatorni mehanizmi u oblasti medijskog pluralizma u ovom regionu zaostaju u prilagođavanju realnostima današnjih digitalnih medija, jer su i dalje u velikoj meri prilagođeni analognom medijskom okruženju i ponekad po svojoj prirodi preterano regulatorni, dok u praksi, kako se čini, ne menjaju medijsko okruženje. Izgleda da regionu

¹ Iako Hrvatska nije korisnik projekta, Hrvatska agencija za elektroničke medije učestvuje u aktivnostima JUFREX projekta, razmenjujući iskustva i dajući podršku kolegama iz regiona.

nedostaje raznovrsnost. Postoji mnoštvo medija, ali nedostaje i dosledan i jedinstven metod za merenje raznolikosti. Regulatorni organi za medije u korisnicama ovog projekta pretežno se bave pitanjima vlasništva nad medijima kojima je izdata dozvola. Uspostavljeni su i primenjuju se regulatorni mehanizmi za sadržaj linearnih i nelinearnih medijskih usluga, uz početne korake ka uspostavljanju mehanizama koregulacije. Javni medijski servisi postoje, ali nekim akterima ponekad deluje da su veoma politizovani. Sadržaj nacionalnih medija prelazi preko granica i distribuiraju se širom regiona. Prisutni su određeni informativni mediji sa stranim vlasništvom koji izveštavaju na nacionalnom i regionalnom nivou. Postoje zapaženi primeri inicijativa usmerenih na sprovođenje aktivnosti u oblasti medijske i informacione pismenosti i fondova za medijski pluralizam. Konstatovane su razne mere medijskih regulatornih tela za podršku medijima tokom pandemije COVID-19, koje treba pohvaliti. Primećuje se, međutim, nedostatak pune transparentnosti vlasništva nad medijima, a relevantne državne institucije, nadležne za pitanja konkurencije, zaostaju u primeni odredbi koje se odnose na medijsku koncentraciju. Uprkos tome što su tradicionalni mediji i dalje jaki, u regionu se, takođe, javljaju nove medijske ponude, pri čemu su zakonski i regulatorni odgovori na izazove sadašnjeg medijskog pluralizma u začetku. Transponovanjem revidirane EU Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama (AVMSD), koje je obavezno i za sve korisnike ovog projekta, usmeriće zakonske i regulatorne odgovore ka oblasti regulacije on-lajn medija, mada u ograničenom obimu i delokrugu.

Informacije dobijene od regulatornih tela za elektronske medije, za potrebe ove publikacije ukazuju na to da je srodnim politikama u čitavom regionu potrebno predvideti regulaciju koja je zasnovana na dokazima i koja je nepristrasna, potrebno je sprovođenje i poštovanje zakona i profesionalnih standarda, ali je potrebno i uvođenje delotvornih samoregulatornih i koregulatornih mehanizama, u kombinaciji sa uspostavljanjem redovnih merenja medijskog pluralizma. Potrebno je obezbediti održivost nezavisnih i profesionalnih javnih medijskih servisa, uz dalji razvoj transparentnih i ravnopravnih tržišnih uslova za sve privatne i javne aktere, kao i jačanje transparentnosti vlasništva nad medijima i sprečavanje negativnih implikacija medijske koncentracije. U pogledu medijskog sadržaja, regulacija ne bi trebalo da se odnosi samo na procenite i kvote, već i na neophodno usredsređivanje na kvalitativnu dimenziju sprovođenjem mera za obezbeđivanje kvalitetnog sadržaja. Uloga regulatora može da se kreće od podsticanja razvoja planova finansiranja, kao što se to radi u nekim zemljama regiona, do staranja o tome da sadržaj koji ima vrednost javne usluge dobije istaknuto mesto. Postalo je jasno, što se tiče on-lajn platformi, da neka vrsta moderiranja sadržaja postaje neophodna, ali to moderiranje sadržaja mora da bude srazmerno i u skladu sa načelima slobode izražavanja. Predlaže se dalji razvoj pravičnog i transparentnog sistema državnih subvencija za medije u cilju podsticanja profesionalnog integriteta novinara i medijske pismenosti. Trebalo bi regulisati i efikasno sprovesti odgovarajuću (izbalansiranu) kombinaciju različitih izvora finansiranja, transparentnost vlasništva i sprečavanje koncentracije. Pažljivo bi trebalo formulisati (re)definisanje uloge medijskih regulatornih tela (MRA, Media regulatory authorities) u oblasti praćenja i sprovođenja sprečavanja koncentracije i transparentnosti finansiranja i/ili vlasništva. Regulatorno telo za medije bi trebalo da dopunjuje uloge i obaveze drugih nadležnih organa (npr. organa za zaštitu konkurencije) i potrebno je da se za rad tog regulatornog tela obezbede neophodni

ljudski resursi i delotvorna ovlašćenja za sprovođenje propisa. Uvažavajući značaj inicijativa za medijsku pismenost i planova samoregulacije i koregulacije, zakonodavnim aktima u čitavom regionu potrebno je utvrditi ciljeve koregulacije i jasnu ulogu medijskih regulatornih tela i koregulatornih tela u tom procesu, kao i u inicijativama za medijsku pismenost.

Potreba i značaj saradnje medijskih regulatornih tela na svim nivoima (regionalnom i posebno na međunarodnom nivou), uz uključivanje svih zainteresovanih strana, presudni su i od suštinskog značaja za dalji razvoj i poboljšanja u tom pogledu. Korisnici ovog projekta prate događaje u vezi sa evropskim i drugim (nadnacionalnim) merama, predloženim paralelno sa merama iz revidirane Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama (npr. proces koji je u toku u vezi sa Aktom EU o digitalnim uslugama), i razne nacionalne regulatorne predloge. Uprkos činjenici da jesu mali u smislu merenja tržišnih indikatora, reč medijskih regulatornih tela iz ovog regiona mora da se čuje u vezi sa onim što je vidljivi trend ka strukturnim promenama koje se dešavaju na horizontu javnih politika koje se odnose na medijske slobode.

U narednom periodu, trebalo bi uraditi mnogo toga, ali za to su potrebni politička volja i holistički pristup. Sve zainteresovane strane, od nacionalnih zakonodavaca i vlada do nadnacionalnih i međunarodnih organizacija, moraju da budu uključene u napore za očuvanje medijskog pluralizma. Pre svega, postoji ogromna potreba da se tržišni interesi dopune interesima zasnovanim na ljudskim pravima, te da se veći naglasak stavi na javni interes. U tom smislu, potrebno je da principi ljudskih prava pruže jasne smernice u pogledu smera u kome bi se zakoni, propisi i mere politike delotvorno bavili raznim trenutnim izazovima i ožilevi medijski pluralizam. Stoga, ova publikacija nudi promenu u prihvatanju javnih politika i promenu u nacionalnom i međunarodnom pristupu saradnji u tim pitanjima, pri čemu je potrebno angažovanje čitavog niza aktera i zainteresovanih strana. Regulatorno telo za medije, vlade i parlamenti, izborne komisije i agencije za zaštitu podataka, zajedno sa medijima, akademskim krugovima, onima koji proveravaju činjenice i on-lajn platformama trebalo bi da udruže napore da povrate poverenje u demokratske procese, kloneći se cenzure. Društva pritom moraju da se postaraju da ne uđu u područje digitalne opresivnosti, poštujući prava i slobode, i oprezno, otvoreno i iskreno nastojeći da stvore trajna rešenja.

Spisak skraćenica

- AEM HR – Agencija za elektroničke medije, Hrvatska
AEM CG – Agencija za elektronske medije, Crna Gora
AMA (*engl.*) – Telo za audio-vizuelne medije, Albanija
AVM – Audio-vizuelni mediji
AVMSD – Direktiva o audio-vizuelnim medijskim uslugama
AVMU – Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge, Severna Makedonija
Korisnice/ – Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Crna Gora, Severna
korisnici Makedonija i Srbija. U užem smislu i kontekstu ove publikacije
JUFREX ovaj izraz se odnosi na regulatorna tela za elektronske medije koja
projekta učestvuju u ovom projektu
CMPF (*engl.*) – Centar za medijski pluralizam i slobodu medija
SE – Savet Evrope
RAK – Regulatorna agencija za komunikacije, Bosna i Hercegovina
EK – Evropska komisija
EKLJP – Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda; Evropska
konvencija o ljudskim pravima
ESLJP – Evropski sud za ljudska prava
EU – Evropska unija
IKT – Informacione i komunikacione tehnologije
NKM – Nezavisna komisija za medije, Kosovo*
MPM (*engl.*) – Projekat Monitor medijskog pluralizma (Media Pluralism Monitor)
MRA (*engl.*) – Regulatorno telo za medije / medijsko regulatorno telo
MSI-MED – Komitet eksperata Saveta Evrope za medijski pluralizam i
(*engl.*) transparentnost vlasništva nad medijima
MSI-REF (*engl.*) – Komitet eksperata Saveta Evrope za medijsko okruženje i reformu
OTT (*engl.*) – OTT platforme (Over-the-Top – pružanje audio-vizuelnih
medijskih usluga na zahtev putem otvorenog interneta)
REM – Regulatorno telo za elektronske medije, Srbija
RTSH – Javni medijski servis Albanije (Radio Televizioni Shqiptar)
UNESCO – Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
VOD (*engl.*) – Video na zahtev
VSP (*engl.*) – Platforma za razmenu video-sadržaja
RTV – Radio-televizija
RTS – Javni medijski servis Srbije (Javna medijska ustanova Radio-televizija
Srbije)

1. Uvod

Program „Horizontalni Facility“ za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“, koji finansiraju Evropska unija i Savet Evrope, omogućava svojim korisnicima da ostvare sopstvene reformske agende u oblasti ljudskih prava, vladavine prava i demokratije i da usklade svoje prakse sa evropskim standardima, uključujući, gde je to relevantno, u okviru procesa proširenja Evropske unije. Program traje tri godine i obuhvata projekte u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji, Srbiji, Turskoj i na Kosovu*, a Savet Evrope ga sprovodi od maja 2019. godine.

U tom okviru, projekat „Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“, koji se oslanja na rezultate prethodnog projekta „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi“ (JUFREX, 2016–2019), podržava uspešnu saradnju regulatornih tela za medije (MRA), organizovanjem regionalnih događaja i zajedničkim publikacijama. Tokom konferencije koja je organizovana u septembru 2019. godine dogovoreno je da se pripremi publikacija koja će pratiti format dve prethodne publikacije objavljenje u okviru JUFREX-a: *Medijska regulatorna tela i govor mržnje* i *Medijska regulatorna tela i zaštita maloletnika*. Medijska regulatorna tela su odlučila da se ovog puta bave pitanjem medijskog pluralizma, posmatrajući ga kroz prizmu evropskih standarda, zakonodavnih i institucionalnih okvira, kao i da se bave ulogom, odgovornošću i aktivnostima regulatornih organa za medije u toj oblasti, predstavljajući postojeće prakse i promišlajući evropske vrednosti, kao i pozitivne primere u toj oblasti. Relevantne informacije o nacionalnim okvirima i praksi prikupljene su kroz upitnik koji je pripremila urednica ove publikacije a na koji su odgovore dali korisnici ovog projekta.²

Publikacija je dostupna i u elektronskom i u štampanom formatu, i prevedena na jezike svih korisnika JUFREX-a, s obzirom na to da je inicijalno napisana na engleskom jeziku. Biće podeljena predstavnicima nacionalnih pravosudnih organa i široko distribuirana različitim zainteresovanim stranama, uključujući parlamente, akademske institucije, samoregulatorna tela i novinare.

Glavni cilj ove publikacije je da doprinese širem razumevanju koncepta medijskog pluralizma, njegovog institucionalnog i političkog značaja i fundamentalne uloge medijskih regulatornih tela u toj oblasti. U publikaciji se, takođe, naglašava potreba

2 NAPOMENA: publikacija je pripremljena tokom 2020. godine, ali je još jednom ažurirana u aprilu 2021. godine, uključujući i dodatna ažuriranja dobijena od korisnika JUFREX projekta, kako bi odražavala i obuhvatala promene koje su se možda dogodile od prvobitnog prikupljanja relevantnih podataka i uzela u obzir trenutni proces transponovanja revidirane Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama.

za uključivanjem različitih zainteresovanih strana i aktera radi pospešivanja bogatog medijskog okruženja, i of-lajn i on-lajn, kako bi se osigurala raznolikost mišljenja i glasova, uz istovremeni rad na merama za izbegavanje medijske koncentracije koja bi mogla da ugrozi medijski pluralizam, a time da dovede i do osiromašjenja prava na slobodu izražavanja. Publikacija bi trebalo da bude korisno i važno sredstvo u daljim aktivnostima, ne samo regulatornih tela, već i šireg kruga zainteresovanih za ovu temu u društvu.

2. Razumevanje medijskog pluralizma i njegovog značaja

Glavno pitanje za pluralizam jeste: „Kako su raspoređeni moć i uticaj?“ Grupe pojedinaca nastoje da maksimiziraju svoje interese, ali upravo koegzistencija različitih i konkurentskih interesa čini osnovu demokratske ravnoteže. Medijski pluralizam, shvaćen na vrlo pojednostavljen način i bez uzimanja u obzir ekonomske dimenzije, znači raznolikost glasova, mišljenja i pitanja o kojima se javno raspravlja, ali i pluralnost medija i kohabitaciju (posebno u evropskom kontekstu) državnih medija, privatnih i medija zajednice. U ovoj publikaciji su namerno izostavljeni upućivanja i fokus na ekonomske dimenzije medijskog pluralizma, uz koncentrisanje na raznolikost glasova i medija, s obzirom na to da druga publikacija Saveta Evrope: *Pluralizam vlasništva nad medijima u novom medijskom okruženju*, ranije pripremljena za AVMU, regulatornu agenciju za medije Severne Makedonije, obrađuje ekonomske i komercijalne aspekte. Upravo to jeste pojam koji implicira pluralizam u okviru medija, jednako kao i u okviru samih društava.

Medijski pluralizam povezan je sa raznovrsnošću vlasništva nad medijima, a, samim tim, povezan je i sa sprečavanjem medijske koncentracije, što jeste logičan i nužan smer razmišljanja, jer mediji imaju znatan kulturni i društveni značaj. Iako su ekonomski/poslovni aspekti, kao i pitanja medijske koncentracije od velikog značaja, fokus ove publikacije usmeren je na kulturne/društvene/političke/pravne aspekte medijskog pluralizma. Zamisao je bila da se u publikaciji uklone poslovni aspekti i pitanja koncentracije koliko god je to moguće. U svakom slučaju, osim što poslovni sektor jeste i pokretač inovacija, medijski sektor doprinosi oblikovanju identiteta i projektovanih vrednosti. Stoga je priroda medijskih dobara i usluga složena i ona se ne može definisati kao isključivo kulturno dobro, niti jednostavno kao ekonomsko dobro. Tržišni uslovi neminovno značajno utiču na stanje medijskog pluralizma, posebno u poslednje vreme, te ćemo se, u daljem tekstu, kratko dotaći i tih pitanja.

Ideja o značaju slobode govora i pluralnosti glasova i mišljenja seže daleko u prošlost. Između ostalih, Džon Milton će tvrditi, u svojim primedbama na licenciranje/cenzuru pre objavljivanja, da nedostatak stavova i ideja ponuđenih ljudima slabi njihovu sposobnost da prepoznaju i afirmišu istine, koristeći sopstveni razum. Verovao je da se istine moraju spoznati rasuđivanjem, a ne prihvatanjem autoriteta: *uko-*

liko nema bogatog korpusa ideja, uključujući i neke pogrešne, o kojima se može voditi racionalna rasprava, moć ljudskog rasuđivanja neće se razvijati.³ Milton, poput Džona Stjuarta Mila, Tomasa Džefersona i drugih pristalica koncepta slobodnog tržišta ideja, oslanjao se na premisu razuma i argumenata. Prema mišljenju Džona Stjuarta Mila: *civilizacija ne može napredovati ako se pojedinac ne pusti da živi onako kako on sam želi „u onom delu njegovog ponašanja koji se tiče samo njega“; zbog nedostatka slobodnog tržišta ideja, istina neće doći na videlo... Društvo će biti smrvljeno težinom „kolektivne osrednjosti.“*⁴ Mil je, međutim, naglasio i to da se uvek vodi borba između međusobno suprotstavljenih zahteva za autoritetom i slobodom. Tvrdio je da ovo drugo ne možemo imati bez prvog, jer: *Životu čoveka daje vrednosti to što drugi ljudi moraju da se prema njemu u svojoj slobodnoj radnji ograničavaju. Moraju se dakle postaviti neka izvesna pravila života, a to valja, na prvom mestu, da postavi zakon, a u mnogim stvarima gde zakon ne može da uspe neka ta pravila postavi – javno mnjenje.*⁵ Današnji svet, vrlo slično drugim razdobljima u istoriji, pokazuje znake obilja inferiornosti kad je reč o vrednosti i razumu. Na društvenim mrežama, na primer, u 21. veku, raste broj zagovornika teze da je Zemlja ravna ploča, do niza nezamislivih saveta za „lečenje“ COVID-19, poput saveta da se pije varikina i mnogih drugih. Upravo to još više jača argumente za isticanje važnosti medijskog pluralizma, ali i usvajanje i sprovođenje srodnih politika.

Složene pojmove, poput medijskog pluralizma, često treba objašnjavati onim što ti pojmovi obuhvataju, sadrže i na šta se odnose, što ćemo i ovde pokušati. Bez bilo kakvih pretenzija da se ponudi održiva definicija, u ovoj publikaciji će jednostavno biti konstatovano da medijski pluralizam predstavlja sredstvo i podrazumevani uslov prava na slobodu izražavanja.⁶

Medijski pluralizam se ne odnosi samo na pluralnost medijske ponude i raznovrsnost vesti i informacija koje se pružaju celokupnom auditorijumu, već i na pristup različitim izvorima vesti i ideja, na bogatstvo različitih i drugačijih stavova, uređivačku nezavisnost redakcija, društvenu inkluzivnost i političku klimu u kojoj se poštuje sloboda medija. Medijski pluralizam odnosi se na sve pobrojane stvari zajedno, na zbir ciljeva javne politike, osmišljenih da se obezbedi bogatstvo i raznolikost više glasova i mišljenja. Medijski pluralizam jeste važan, jer čini bitan sastavni element demokratskog tkiva. Uključuje uredničku nezavisnost i osigurava bogat, raznolik i transparentan medijski pejzaž koji promovise slobodu izražavanja, što doprinosi dobro informisanom javnom mnjenju i garantuje da su novinari slobodni da vrše svoju ulogu čuvara javnog interesa. Medijski pluralizam podržava različite kulturne predstave i nudi različite načine njihove interakcije i upotrebe; on je nu-

3 <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1259/john-milton>.

4 I. Berlin, 'Two Concepts of Liberty', in Four Essays on Liberty [„Dva poimanja slobode“ u Četiri eseja o slobodi], Oksford 1969. Cf. W. Galston, Liberal Pluralism, Kembriđž 2002, str. 6, može se naći na: https://cactus.dixie.edu/green/B_Readings/I_Berlin%20Two%20Concepts%20of%20Liberty.pdf.

5 Mill, J. S., On Liberty [O slobodi]. Indianapolis: Hackett Publishing, 1978.

6 Od mnogih izvora definicije medijskog pluralizma, jedna od najsveobuhvatnijih jeste možda definicija utvrđena Preporukom Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o merama za unapređivanje medijskog pluralizma, koja definiše medijski pluralizam kao „raznovrsnost medijske ponude, koja se, na primer, ogleda u postojanju mnoštva nezavisnih i samostalnih medija (ono što se obično naziva strukturnim pluralizmom), kao i različitih vrsta i sadržaja medija (gledišta i mišljenja) koji se nude javnosti“.

žan da bi ljudi mogli da uživaju svoja prava, utvrđena zakonom, koja pored slobode izražavanja obuhvataju čitav niz prava i sloboda, kao što su pravo da biraju (i budu birani), pravo na odgovor, pravo na privatnost. Na kraju, medijski pluralizam predstavlja katalizator javnog dijaloga između društva, politike i medija.

Pojava i brzi razvoj različitih on-lajn medija i platformi za njihovo udruživanje i distribuciju pokazali su da medijski pluralizam, pored raznovrsnosti izvora i sadržaja, nedvosmisleno iziskuje da bude razmotren i sa još jednog vrlo važnog aspekta: raznolikosti u pogledu izloženosti – kako izvorima tako i sadržajima. Obuhvata pitanja poput mogućnosti otkrivanja, pronalaženja i pristupa informacijama i predstavlja aspekt koji je sve teže osigurati. Nijedan od tih aspekata, sam po sebi, ne može da osigura istinski pluralizam: moguće je imati mnoštvo medija, ali vrlo malo raznolikosti sadržaja, a, takođe je moguće imati i mnoštvo izvora kojima ljudi ne mogu lako da pristupe. Posledično, te stvari, negativno utiču na javni diskurs.

Jedan od primera identifikovanja pitanja od značaja za medijski pluralizam i njegovo merenje predstavlja Projekat [Monitor medijskog pluralizma \(MPM, Media Pluralism Monitor\)](#), alat koji je razvio Centar za medijski pluralizam i slobodu medija (CMPF), koji sufinansira Evropska unija, za procenu rizika po medijski pluralizam u državama članicama EU i zemljama kandidatima.

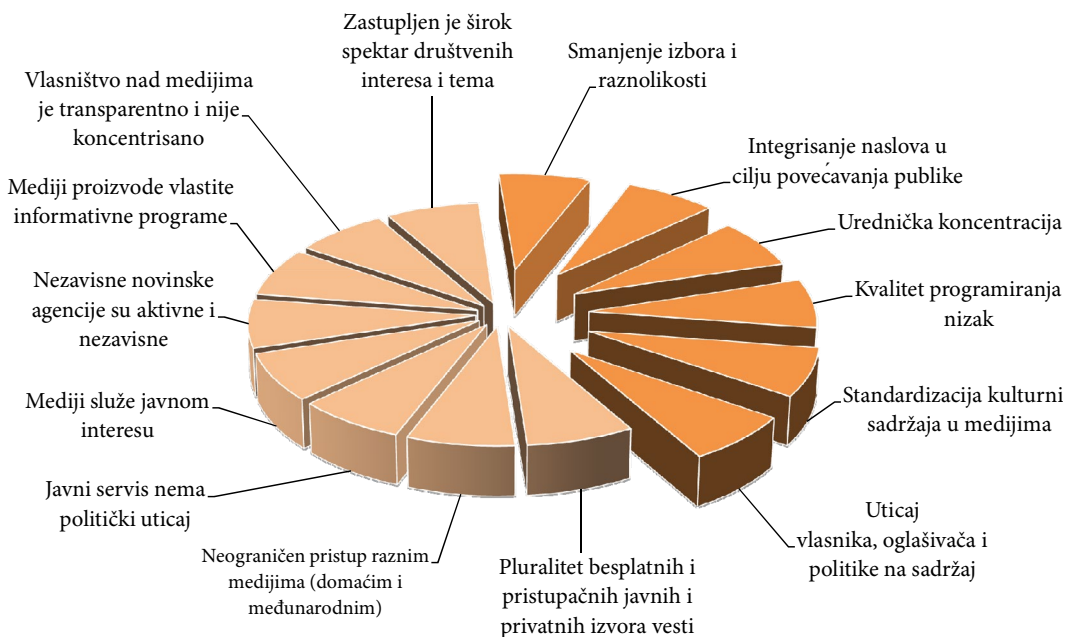
Pokazatelji koje koristi obuhvataju četiri glavne oblasti:

- osnovna zaštita;
- pluralnost tržišta;
- politička nezavisnost i
- društvena inkluzivnost.

MPM sadrži promenljive koje obuhvataju pravna, ekonomska i društveno-politička pitanja izmerena na skali rizika (od niskog, preko srednjeg do visokog). Pokazatelji su od 2020. godine prilagođeni za procenu tradicionalne i on-lajn dimenzije medijskog pluralizma. Alat je tako ažuriran da odražava monumentalne promene koje je oblikovao internet i načine na koje su se promenili prikupljanje, produkcija, distribuiranje i konzumiranje vesti i informacija (pitanja o kojima se govori u Poglavlju 5 ove publikacije). Najnoviji [izveštaj Projekta Monitor praćenja medijskog pluralizma iz 2020. godine](#), koji obuhvata period 2018–2019. godine, ukazuje na neke zabrinjavajuće trendove, uključujući sve veću pretnju održivosti poslovnih modela izdavača informativnih medija, na koje utiče remetilačka uloga internet posrednika (pretraživača i društvenih mreža), čiji je kapacitet za ciljano oglašavanje preusmerio prihod od tradicionalnih izdavača informativnih medija. Nadalje, koncentracija vlasništva ugrožava tržišni pluralizam i predstavlja visok rizik od uticaja komercijalnih i vlasničkih interesa na uređivački sadržaj u većem delu Evrope. Visoka koncentracija internet posrednika, pri čemu komercijalni i vlasnički interes kontrolišu više od polovine tržišta u svim zemljama i dve trećine tržišta digitalnog oglašavanja u većini zemalja, predstavlja značajnu opasnost po ekonomsku održivost kvalitetnog novinarstva. Rizici po medijski pluralizam, štaviše, povezani su sa on-lajn nadzorom i digitalnim pretnjama novinarima, nedovoljnim pristupom internetu, nedovoljnom dostupnošću širokopojsnog interneta i nedelotvornom primenom mrežne neutralnosti.

U sledećem šematskom prikazu na grafikonu 1 daje se spisak nekih od povoljnih i negativnih uslova koji utiču na medijski pluralizam i koje je važno uzeti u obzir u vezi sa medijskim pluralizmom, u skladu sa pokazateljima pomenutog projekta Praćenje medijskog pluralizma.

Grafikon 1: Uslovi koji utiču na medijski pluralizam
(inspirisano kriterijumima Projekta Monitor medijskog pluralizma)

3. Zakonodavni i institucionalni okvir za medijski pluralizam

Pravni i institucionalni okvir kojim se štiti medijski pluralizam postoji na svim nivoima politika i upravljanja, od nacionalnog zakonodavstva do nadnacionalnog i međunarodnog nivoa. S obzirom na to da je previše obiman i sadržajan da bi mogao da bude u potpunosti i detaljno predstavljen ovde, u nastavku je dat kratak osvrt na neke od dokumenata, uz napomenu da ova lista nije iscrpna.

EVROPSKA UNIJA

Medijski pluralizam je utvrđen [članom 11](#) Povelje EU o osnovnim pravima, kojim se pored osiguravanja prava na slobodu izražavanja utvrđuje i poštovanje slobode medija i medijskog pluralizma. Evropska komisija je postavila tu temu visoko na svojoj agendi, fokusirajući se na brojne aktivnosti u tom pogledu. Evropska komisija je, na primer, omogućila stvaranje Evropskog centra za slobodu štampe i medija (ECPMF), čija se misija ogleda u promociji, očuvanju i odbrani medijskog pluralizma. Evropska komisija sufinansira i ranije pomenuti Centar za medijski pluralizam i slobodu medija [CMPF](#), koji ima za cilj da razvije inovativne i relevantne pravce istraživanja medijske slobode i pluralizma u Evropi.

Evropska komisija je 2016. godine organizovala Kolokvijum o osnovnim pravima posvećen medijskom pluralizmu i demokratiji, što je za rezultat imalo objavljivanje brojnih izveštaja.⁷ U tim izveštajima se ističe potreba za tesnom saradnjom svih onih koji su uključeni i njihovim vlasništvom radi zaštite i promocije slobodnih i pluralističkih medija u korist svih Evropljana i evropskih demokratija. Predviđene su sledeće aktivnosti koje se odnose na medijski pluralizam:

- zaštita slobode i nezavisnosti medija od političkog pritiska;
- očuvanje finansijske nezavisnosti medija u Evropskoj uniji;
- zaštita novinara i njihove slobode izražavanja;
- zaštita novinara i novih medijskih aktera od govora mržnje;

7 Više informacija možete pronaći na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=31198.

- zaštita uzbunjivača i istraživačkog novinarstva;
- promocija zdrave političke debate i trajnog političkog angažmana primenom medijske pismenosti, medijske etike i medijskog pluralizma.

Savet Evropske unije je 2018. godine usvojio [Zaključke o jačanju evropskih sadržaja u digitalnoj ekonomiji](#). Prepoznajući da rad i sadržaj medija, pored ostalih kreativnih oblasti, predstavljaju bitne stubove evropskog razvoja, u dokumentu se naglašavaju politički prioriteti Evropske unije, i to:

- podsticanje različitosti, vidljivosti i inovacija;
- uspostavljanje jednakih uslova za sve;
- jačanje poverenja u informacije i izvore;
- unapređenje veština i kompetencija.

U ovom dokumentu se navodi: *Medijski pluralizam jeste važan, kako bi se građanima osigurao pristup nizu informacija i gledišta. Prekograničnom saradnjom aktera u medijskom sektoru može se pomoći postizanju kritične mase i dopiranjima do šire publike. Prekomernom koncentracijom sektora proizvodnje i distribucije sadržaja može se ugroziti pristup građana nizu sadržaja.* Pored zaključka o nastavku podrške tom alatu projekta Praćenje medijskog pluralizma za procenu rizika po medijski pluralizam u digitalnom okruženju EU, naglašava se potreba da se razmotri sve veća uloga on-lajn poslovnih modela u proizvodnji i distribuiranju sadržaja i njihov efekat na medijski pluralizam u Evropi.

U usvojenim zaključcima se dalje naglašava da medijski pluralizam zavisi od postojanja raznolikosti vlasništva nad medijima, raznolikosti sadržaja i nezavisnog novinarstva. Medijski pluralizam, takođe, predstavlja ključni element za suzbijanje širenja dezinformacija i za osiguravanje dobre informisanosti evropskih građana. Na kraju, poziva se Evropska komisija da, između ostalog, nastavi da podržava projekte koji prate slobodu medija i medijski pluralizam i pružaju pravnu i praktičnu pomoć novinarima i medijskim akterima koji su ugroženi.⁸

Glavni dokument kojim se regulišu audio-vizuelne medijske usluge u EU predstavlja revidirana [Direktiva o audio-vizuelnim medijskim uslugama \(AVMSD\)](#), čije je transponovanje u nacionalne zakonske okvire u toku. U vezi sa medijskim pluralizmom, u AVMSD-u se ističu neki od sledećih koncepta:

- transparentnost vlasništva nad pružaocima audio-vizuelnih medijskih usluga (uvodna odredba 16);
- odgovarajuće istaknuto mesto za sadržaj od opšteg interesa, tj. evropska dela (uvodna odredba 25);
- mehanizmi samoregulacije i koregulacije za platforme za razmenu video-sadržaja (uvodna odredba 49);
- uloga nezavisnih nacionalnih regulatornih organa u osiguranju poštovanja ciljeva, između ostalog, medijskog pluralizma (uvodna odredba 61 i član 30).

⁸ Evropska komisija kontinuirano objavljuje relevantne izveštaje i studije koje se odnose na ovu temu. Za dodatne detalje, posetite: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/media-freedom-and-pluralism>.

Pored toga, [Digitalna agenda Evropske komisije iz 2010. godine](#) sadrži akcije za dalje jačanje medijskog pluralizma, podsećajući na UNESCO-vu [Konvenciju o zaštiti i unapređenju raznolikosti kulturnih izraza iz 2005. godine](#) (ratifikovanu na nivou EU 2006. godine). U njoj se naglašava značaj promocije kulturne raznolikosti i kreativnog sadržaja, pri čemu je internet prepoznat kao pokretač većeg pluralizma u medijima *jer pruža pristup većem broju izvora i gledišta, dok istovremeno nudi pojedincima koji inače možda nemaju priliku da se u potpunosti i slobodno izraze*. U pomenutoj Konvenciji se iznosi težnja (između ostalih ciljeva), da se podrže nacionalne politike i mere za promociju stvaralaštva, produkcije, distribucije i pristup raznim kulturnim dobrima i uslugama, kako bi se doprinelo informisanim, transparentnim i participativnim sistemima upravljanja kulturom. Akcionim planom EK-a za evropsku demokratiju,⁹ predstavljenim u decembru 2020. godine, osmišljenim da *izgradi otpornije demokratije u čitavoj EU promovisanjem slobodnih i poštenih izbora, jačanjem slobode medija i borbom protiv dezinformacija* se, takođe, naglašava važnost jačanja medijskih sloboda i pluralizma. U dokumentu se dalje govori o različitim akcijama koje treba da budu preduzete prema [Evropskom akcionom planu za medije i audio-vizuelne usluge](#) (mart 2021), usvojenom kako bi se *ojačali evropski mediji i pomoglo da se održi evropska kulturna i tehnološka autonomija u digitalnoj deceniji*, i da se podrži medijski pluralizam akcijama, kojima se ima za cilj podsticanje finansijske održivosti i oporavak medijskog sektora, kao i pružanjem mogućnosti za digitalnu transformaciju medija.

SAVET EVROPE

Savet Evrope je sproveo i dalje sprovodi brojne aktivnosti u oblasti medijskog pluralizma, postavljajući ovu temu kao jedan od glavnih prioriteta. Aktivnosti su suviše brojne da bismo ih ovde sve naveli, ali bi nekoliko svakako trebalo pomenuti.

Medijski pluralizam, pre svega, proističe iz člana 10 [Evropske konvencije za zaštitu ljudskih i osnovnih prava](#), koji se odnosi na pravo na slobodu izražavanja, osnovno ljudsko pravo na koje oslabljeni medijski pluralizam u društvu negativno utiče, sprečavanjem uživanja zdravog i snažnog demokratskog okruženja.¹⁰

Komitek eksperata za medijski pluralizam i transparentnost vlasništva nad medijima (MSI-MED) radio je tokom perioda od dve godine (2016–2017)¹¹ na politikama i drugim merama kao što su: obezbeđivanje pluralističkog medijskog pejzaža, transparentnost vlasništva nad medijima, raznolikost medijskog sadržaja, inkluzivnost u javnim medijskim servisima, rodna ravnopravnost u medijskom izveštavanju o predizbornim kampanjama. Komitet eksperata Saveta Evrope za medijski pluralizam i transparentnost vlasništva nad medijima pripremio je predloge za utvrđivanje standarda koji se odnose na medijski pluralizam i transparentnost vlasništva nad medijima. Isti Komitet je, takođe, proučavao dimenzije rodne ravnopravnosti u medijskom izveštavanju o izborima, principe i pravila koji se odnose na medijsko izve-

9 Za više detalja pogledajte: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en#documents.

10 Za više detalja o članu 10 i standardima u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, videti, između ostalog: <https://rm.CouncilofEurope.int/16806da515>.

11 Komitet je radio pod nadzorom Upravnog odbora za medije i informaciono društvo (*engl.* CDMSI), koji ima važnu misiju da usmerava rad Saveta Evrope u oblasti slobode izražavanja, medija i upravljanja internetom.

štavanje o izborima i upotrebu interneta u vezi sa izborima. Neki važni rezultati tog rada uključuju prethodno pomenute mehanizme, kao i [Preporuku Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima](#) i [Preporuku Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o ulozi i odgovornostima internet posrednika](#). Navedeni dokumenti sadrže smernice za jačanje transparentnosti vlasništva nad medijima i promovisanje raznolikosti u digitalnom medijskom okruženju, kao i za utvrđivanje odgovornosti internet posrednika u zaštiti ljudskih prava na internetu.

U prvoj Preporuci fokus je usmeren na medijski pluralizam i transparentnost vlasništva nad medijima, ističući pozitivnu obavezu država da osiguraju pluralističke i slobodne medije, u obzir je uzeta evolucija medijskog pejzaža i potvrđuje se da raznovrsnost uloga koje internet posrednici imaju u stvaranju ili distribuciji sadržaja može da utiče na pluralizam i različitost. U njoj je dat skup smernica za institucionalni i pravni okvir koji bi države trebalo da uspostave u cilju regulisanja transparentnosti, kontrole i koncentracije vlasništva nad medijima. Smernice, takođe, uključuju mere kojima se podržavaju nezavisni javni medijski servisi, lokalni mediji i neprofitni mediji zajednice (community media).

U drugoj Preporuci fokus jeste na dužnosti i odgovornosti internet posrednika i, iako potvrđuje važnost načina na koji internet pogoduje slobodi izražavanja, takođe, konstatuje da je stvorio izazove u drugim oblastima. Shodno tome, nudi smernice u pogledu toga šta bi države i internet posrednici trebalo da urade kako bi poštovali i zaštitili prava na slobodu izražavanja, privatnost i zaštitu podataka i pristup delotvornom pravnom sredstvu.

Deklaracije Komiteta ministara od 13. februara 2019. godine o 1) [održivosti kvalitetnog novinarstva u digitalno doba](#) i 2) [o manipulativnim mogućnostima algoritamskih procesa](#) dalje identifikuju postojeće opasnosti od lažnih vesti i informacija koje dovode u zabludu ili štetnih i nezakonitih sadržaja i utvrđuju resurse za rešavanje tog problema. Akcenat je stavljen na značaj medijskih sloboda i medijskog pluralizma, kao i na kvalitet novinarstva. Pomenutim dokumentima se potvrđuje da on-lajn mediji i internet platforme omogućavaju pristup informacijama iz različitih izvora, ali, takođe, izazivaju zabrinutost kad je u pitanju medijski pluralizam. Internet posrednici zapravo stižu sve veću kontrolu nad protokom, dostupnošću, mogućnošću nalaženja i pristupačnošću informacija i drugog sadržaja na internetu.

KORISNICI JUFREX PROJEKTA U JUGOISTOČNOJ EVROPI

Prikaz pravnih instrumenata koji se odnose na medijski pluralizam u našem regionu pokazuje da je, osim u Hrvatskoj i Severnoj Makedoniji koje imaju detaljnije odredbe i ograničenja u vezi sa tim pitanjem, zaštita medijskog pluralizma samo nominalno prepoznata u ostatku regiona. Transparentnost vlasništva nad medijima je u većini slučajeva naglašena u izvesnoj meri, a većina pitanja se rešava iz perspektive propisa koji se odnose na izdavanje i prenos ili promenu vlasništva dozvole. Pored odredaba iz zakona i propisa koji se odnose na medije, takođe postoji i zakonodavstvo o zaštiti konkurencije koje se, uglavnom, bavi opštim aspektima koncentracija.

Grafikon 2 u nastavku detaljnije ilustruje zakonodavne okvire u regionu, na osnovu informacija dobijenih od korisnika projekta, koje su detaljnije predstavljene u Aneksu 1 ove publikacije.

Grafikon 2: Relevantni zakonodavni okviri na Zapadnom Balkanu.
AL: Albanija, BA: Bosna i Hercegovina, HR: Hrvatska, XK: Kosovo*,
ME: Crna Gora, MK: Severna Makedonija, RS: Srbija.¹²

	AL	BA	HR	ME	MK	RS	XK
Nominalna zaštita medijskog pluralizma u zakonodavstvu koje se odnosi na medije	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Obaveze transparentnosti	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Ograničenja vlasništva u medijskom zakonodavstvu (iz perspektive pluralizam medija)	✓	✓			✓		✓
Definicije i ograničenja u vezi sa povezanim licima/kompanijama	✓	✓			✓		✓
Nedozvoljene koncentracije medija	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o promeni vlasništva	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A priori regulacija vlasništva promena	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Opšta ograničenja koncentracije kroz zakone o konkurenciji	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Medijska regulatorna tela, korisnici ovog projekta su u aprilu 2021. godine dostavili dodatne informacije koje se odnose na zakonodavna pitanja u vezi sa statusom transponovanja revidirane Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama i novim događajima u oblasti medijskog pluralizma, uključujući moguće novine u vezi sa okruženjem on-lajn informisanja:

	Transponovanje revidirane AVMSD	Novi događaji u oblasti medijskog pluralizma (uključujući okruženje on-lajn informisanja)
AL	Još uvek nema revizije.	Nema novih događaja.
BA	Nakon zastoja u procesu izrade nacrtu budućeg zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima (uzrokovanog pandemijom kovida), Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine je nedavno nastavilo sa aktivnostima radne grupe. Zakon bi trebalo samo delimično da transponuje revidirani AVMSD tako što će uključiti neke od njegovih opštih odredaba (kao što je davanje nadležnosti RAK-u da reguliše platforme za razmenu video-sadržaja), dok bi detaljnije odredbe bile transponovane u podzakonske akte Regionalne agencije za komunikacije. Budući, međutim, da je rok za usvajanje zakona neizvestan, Regionalna agencija je pripremila amandmane na svoj regulatorni okvir, kako bi obuhvatila oba scenarija – potpunu i delimičnu transpoziciju. U svakom slučaju, planirano je da podzakonski akti budu usvojeni do kraja 2021. godine.	Možda nije direktno u vezi sa medijskim pluralizmom, ali moglo bi da bude od značaja da se navede da je Savjet RAK-a nedavno odobrio nacrt izmena i dopuna pravila kojima se reguliše pružanje audio-vizuelnih i radijskih medijskih usluga s ciljem da se proširi urednička odgovornost imalaca dozvola, tako da obuhvati i njihove on-lajn sadržaje. Konkretnije, predlaže se da sav sadržaj koji je objavljen na zvaničnim veb-sajtovima emitera ili veb-sajtovima označenim njihovim logotipom podleže istom osnovnom nivou pravila kao i emitovani sadržaj, u pogledu podsticanja na nasilje, mržnju i diskriminaciju, u pogledu ugrožavanja javnog zdravlja i bezbednosti, zaštite maloletnika i njihove privatnosti, kao i prava na odgovor. Predlog je trenutno otvoren za javne konsultacije.

12 Izvor skraćenica Eurostat: AL – Albanija, BA – Bosna i Hercegovina, HR – Hrvatska, XK – Kosovo*, ME – Crna Gora, MK – Severna Makedonija, RS – Srbija.

Transponovanje AVMS		Novi događaji u oblasti medijskog pluralizma (uključujući okruženje on-lajn informisanja)
HR	Nacrt novog zakona o elektroničkim medijima trenutno se nalazi u skupštinskoj proceduri, i to u fazi drugog čitanja, kada se očekuje da će predlog zakona pretrpeti neke izmene. Zakon bi trebalo da bude usvojen do kraja juna ili početkom jula 2021. godine.	Novim zakonom o elektroničkim medijima biće promenjena pravila koja se odnose na medijsku koncentraciju. Između ostalog, kriterijumi za ocenu medijske koncentracije obuhvatiće praćenje udela u auditorijumu. Konačni ishod u ovom pogledu čeka na proceduru usvajanja u parlamentu.
ME	Nema novih događaja.	Prethodno je rečeno da se od novog Zakona o AVM uslugama očekuje da obezbedi transponovanje revidirane Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama i, shodno tome, da (re)definiše ključne nadležnosti MRA u vezi sa medijskim pluralizmom kao i sa platformama za razmenu video sadržaja.
MK	Nadležno ministarstvo je najavilo da će biti osnovana radna grupa za izmenu i dopunu propisa i da će se koristiti stručna pomoć, kako bi se osiguralo da medijski zakoni budu u potpunosti usklađeni sa Direktivom o audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama i njenim osnovnim principima i standardima, kao i sa ostalim relevantnim aktima EU, sa ciljem da se obezbedi pluralističko medijsko okruženje.	Nema dodatnih događaja.
RS	Tokom 2020. godine Vlada Republike Srbije usvojila je Strategiju razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020–2025. godine (Medijska strategija) i njen Akcioni plan. Akcionim planom je predviđeno transponovanje AVMS direktive izmenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima, koje su planirane za drugi kvartal 2022. godine. Nema novih ili dodatnih informacija o tom procesu.	Nema dodatnih događaja.
XK	Nema novih događaja.	Nezavisna komisija za medije je u procesu izrade uredbe o vlasništvu i koncentraciji pružalaca audio i audio-vizuelnih medijskih usluga. Prvi nacrt predstavljen je zainteresovanim stranama i sada je u procesu razmatranja međunarodnog stručnjaka, angažovanog u tom procesu. Predviđeno je da nakon što međunarodni stručnjak razmotri nacrt, nacrt ponovo bude otvoren za javne komentare; održaće se sastanak posvećen diskusiji o nacrtu nakon čega će se svi dostavljeni komentari i predlozi analizirati i uzeti u razmatranje. Završni korak biće da uredbu usvoji NKM do kraja 2021. godine, u zavisnosti od situacije u vezi sa pandemijom COVID-19.

4. Medijski pluralizam i uloga regulatornih tela za medije

Regulacija medija ima veoma važnu ulogu u zaštiti medijskog pluralizma, posebno u savremenom medijskom ekosistemu, koji je složen i koji naglašava potrebu za zaštitom medijskog pluralizma kao važne javne politike. Prisutni su očigledno suprotstavljeni koncepti između slobode poslovanja i građanskih sloboda, faktori privlačenja i podsticanja među medijskim poslovnim modelima, što utiče na najosnovnija prava građana.

Regulacija medija, koju sprovode nezavisni regulatorni organi za medije, pokušava da pomiri tržišna i ekonomska svojstva sa demokratskim i kulturnim vrednostima i socijalnim uključivanjem. Ponekad, to mogu da budu i bivaju vrlo suprotstavljeni i sporni koncepti, što dovodi regulatora za medije u položaj koji nije baš poželjan. Regulacija medija predstavlja zaista vrlo zahtevan zadatak. Pre nego što se utvrdi uspeh ili neuspeh određenih regulatornih mehanizama, treba uzeti u obzir činjenicu da regulacija te industrije može biti teška i naporna. Nasuprot tome, regulacija tog sektora, takođe, stvara osećaj svrsishodnosti i zadovoljstva, primenom najjednostavnijeg, ali ujedno i najtežeg recepta: identična primena pravila donosi ekvivalentne rezultate, to jest donošenje odluka na osnovu principa nezavisnosti ili barem autonomije u odnosu na druge organe javne vlasti, sprovođenje centralnih javnih politika i zaštita javnih interesa (poštovanje osnovnih prava, socijalna kohezija, formiranje mišljenja, itd.), na nepristrasan način, uprkos mnoštvu pristrasnih interesa, donošenje odluka da se ne štite ničiji pojedinačni interesi, već zajednički interesi svih.

Postavljanje medijskog pluralizma, kao principa koji treba postići i očuvati, iziskuje kompletan paket propisa koji se dotiču većine, ako ne i svih oblasti regulatorne prakse: od režima izdavanja dozvola do razmatranja zasnovanih na tržišnim analizama, pitanja digitalizacije, regulacije sadržaja i (gde je primenljivo) usvajanja regulatornih pravila. Da bi se ocenila regulatorna praksa, u tabeli 1, u daljem tekstu, data je kratka rekapitulacija glavnih pitanja iz perspektive korisnika.

Tabela 1: Stavovi MRA izraženi u upitniku ¹³

Korisnik	Medijski pluralizam – glavna pitanja iz perspektive regulatornih tela za medije na Zapadnom Balkanu
AL	<p>Od 2016. godine, Telo za audio-vizuelne medije (AMA) objavljuje periodični bilten u kome je predstavljen skup podataka i pokazatelja učinka audio i audio-vizuelnih subjekata. Jedan od elemenata obuhvaćenih ovim publikacijama jesu podaci o transparentnosti vlasništva i podaci o vlasništvu nad medijima.</p> <p>U posebnom zakonu postoji nekoliko zakonskih odredaba čija primena treba da garantuje medijski pluralizam. U članu 63 zakona kojim se utvrđuju pravila korišćenja digitalne mreže predviđeno je da će imaooci nacionalnih, regionalnih i lokalnih dozvola imati obavezu da obezbede pristup drugim subjektima kojima je AMA izdala dozvolu do najviše 40 procenata svog kapaciteta. Licencirani subjekt ne može da ima više od jedne trećine programa, u skladu sa vrstom dozvola koju ima (ako je lokalni subjekt, ne može da ima više od trećine svih lokalnih programa).</p> <p>Od 2019. godine, AMA blisko saraduje sa Agencijom za zaštitu konkurencije na pojedinačnim slučajevima, pri izradi podzakonskih akata (uključujući propise o izdavanju dozvola) i u slučajevima kada subjekti najavljuju promene vlasništva, kako bi se izbegle monopolske situacije, ili u slučajevima sumnje na dominantan položaj na tržištu.</p>
BA	<p>Neadekvatnost ili nepostojanje zakonskih propisa kojima se reguliše medijski pluralizam prepoznao je konzorcijum zainteresovanih strana (Udruženje/udruga BH novinari, Fondacija Media centar, Vijeće za štampu i on-line medije u Bosni i Hercegovini i NVO JaBiHEU). Zainteresovane strane su se okupile oko projekta „Mediji i javni ugled“⁶, u cilju promocije transparentnosti vlasništva nad medijima i legitimnih oblika finansiranja medija i oglašavanja u Bosni i Hercegovini. Konzorcijum je izradio nacrt zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima, koji bi trebalo da obuhvati sve medijske sektore, od radio i TV emitera, preko štampanih medija i agencija do on-lajn medija, kao i sektore povezane sa medijima, kao što su agencije za merenje auditorijuma. Nacrtom zakona predviđena je obaveza pružanja informacija o direktnom, indirektnom i povezanom vlasništvu, o povezanim interesima, izvorima prihoda i drugim pitanjima. Predviđeno je uspostavljanje centralnog registra vlasništva za sve medijske sektore, ali nije definisano koja bi institucija bila nadležna za vođenje takvog registra. Predložene institucije su Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), Vijeće za štampu, Agencija za statistiku i Agencija za prevenciju korupcije. Alternativno, u nacrtu predloga se predlaže da se nadležnosti podele između RAK-a i Vijeća za štampu. Nacrt zakona su analizirali stručnjaci Saveta Evrope na zahtev Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i predstavljen je na okruglom stolu, organizovanom u okviru projekta „Izveštavanje o ljudskim pravima i uloga medija u Bosni i Hercegovini“ u decembru 2019. godine, gde su se predstavnici konzorcijuma i relevantnih državnih institucija (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo za komunikacije i promet, Ministarstvo pravde, Ministarstvo bezbjednosti, kao i članovi parlamenta) saglasili da će aktivnosti na završetku nacrta i započinjanju zakonodavne procedure dalje koordinirati Ministarstvo komunikacija i prometa i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Sledeći događaj održan je u februaru 2020. godine, kako bi se ponovo izrazila spremnost za angažovanje državnih institucija i medijske</p>

13 Kao što je naznačeno u uvodu, urednica publikacije je pripremila upitnik, u cilju prikupljanja informacija o postojećim okvirima i praksi u odnosu na medijski pluralizam na Zapadnom Balkanu.

Korisnik	Medijski pluralizam – glavna pitanja iz perspektive regulatornih tela za medije na Zapadnom Balkanu
BA	zajednice na daljim aktivnostima u cilju pravne reforme, a nastavak projekta je u fazi rasprave. Prema informacijama dostupnim RAK-u iz aprila 2021. godine, prethodno pomenuto ministarstvo još nije pokrenulo zakonodavnu proceduru.
HR	<p>Tokom poslednjih pet godina pružaoci audio-vizuelnih medijskih usluga (AVMS) bili su aktivni samo tokom izrade novog zakona o elektroničkim medijima, koji je bio na javnoj raspravi u februaru–martu 2020. godine. Predlog novog zakona o elektroničkim medijima sadrži i novi pristup regulisanju vlasništva nad medijima i medijskoj koncentraciji, uvođenjem ekonomskih i tržišnih kriterijuma, i modernizuje pristup proširivanjem određenih audio-vizuelnih pravila tako da obuhvate i platforme za razmenu video sadržaja.</p> <p>U proteklih pet godina nevladine organizacije nisu bile značajnije aktivne po pitanju medijskog pluralizma. Pre toga, organizacija civilnog društva GONG (posebno u periodu 2013–2014. godine) javno je zagovarala promenu zakona koja bi omogućila veću transparentnost vlasništva nad medijima. Ona je u 2013. godini objavila studiju Uska grla lokalnih radija u Hrvatskoj, predlažući bolje standarde transparentnosti, delotvorniju primenu i praćenje zakonskih obaveza u pogledu transparentnosti vlasništva nad radio-stanicama. Nakon 2015. godine, međutim, ta tema je izašla iz njenog fokusa.</p>
MK	<p>U nekoliko navrata, telekom operater je istakao da je zabrana posedovanja televizijske stanice iz Zakona o audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama samo na štetu makedonske publike, jer da nema takve zabrane, oni bi mogli da pruže kvalitetnu i raznovrsnu programsku ponudu i značajno da doprinesu razvoju medijske industrije. Jedna televizijska stanica je 2018. godine podnela tužbu nadležnom sudu, zahtevajući da sud poništi odluku kojom je Agencija zabranila promenu njene vlasničke strukture. Odluka o zabrani promene vlasničke strukture doneta je jer je Agencija utvrdila da bi, ako se sprovede, dovela do nedozvoljene medijske koncentracije. Fizičko lice koje je, prema planiranoj promeni, trebalo da bude novi vlasnik televizijske stanice, bilo je član porodice vlasnika javne elektronske komunikacione mreže (kablovski operater). Sud je presudio da je Agencija pravilno primenila zakonske odredbe i da je tužba neosnovana.</p> <p>U okviru projekta „#ReForMediaMKD – Jačanje saradnje između civilnog društva, institucija i građana za sprovođenje reformi u medijskoj sferi“, makedonski Institut za medije je 2018. godine sproveo analizu „Uloga regulatornih tela u oblikovanju strukturnog pluralizma u audio-vizuelnom sektoru u Makedoniji, Hrvatskoj i Crnoj Gori“. Neki od zaključaka te analize bili su da <i>medijski pluralizam, kao jedan od ciljeva regulatora u audio-vizuelnoj sferi, nije jasno prepoznat u domaćem zakonodavstvu. Do danas, razvoj audio-vizuelnog sektora i medijskog pluralizma u Makedoniji nije evoluirao na strateški način, a regulator je ostavljen da sâm brine o tom pitanju i sprovodi sopstvenu stratešku viziju. Pored toga, nasleđena fragmentacija tržišta, politički pritisci i pritisci industrije na regulatora doprineli su pogoršanju celokupne medijske slike.</i></p> <p>U već pomenutoj studiji Saveta Evrope <i>Pluralizam vlasništva nad medijima u novom medijskom okruženju</i> naglašeno je da je zaštita medijskog pluralizma osnovni cilj javne politike, podsećajući da, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, <i>pored svoje negativne dužnosti nemešanja, država ima pozitivnu obavezu da uspostavi odgovarajući zakonodavni i administrativni okvir koji garantuje delotvoran pluralizam.</i></p>

Korisnik	Medijski pluralizam – glavna pitanja iz perspektive regulatornih tela za medije na Zapadnom Balkanu
ME	<p>Tokom revizije medijskog zakonodavstva (Zakon o elektronskim medijima), nekoliko emitera podnelo je predlog za ograničavanje unakrsnog vlasništva između vlasnika AVMS (emitera) i medijskih agencija/agencija za oglašavanje/konzumiranje medija.</p> <p>Radna grupa nije prihvatila predlog. Nacrt novog zakona o AVMS-u (koji treba da zameni Zakon o elektronskim medijima) sadrži, međutim, odredbu koja pružaocima AVMS-a i usluga VSP-a nalaže da Agenciji za elektronske medije Crne Gore (AEM CG) dostavljaju ne samo podatke o unakrsnom vlasništvu sa drugim pružaocima AVMS-a, već i podatke o njihovom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sopstvenom vlasničkom udelu ili vlasničkom udelu njihovih vlasnika većim od 10 procenata u pravnim licima čija poslovna delatnost uključuje prikupljanje, osmišljavanje i posredovanje u prodaji audio-vizuelnih komercijalnih komunikacija; 2) sopstvenom vlasničkom udelu ili vlasničkom udelu njihovih vlasnika većim od 10 procenata u pravnim licima čija poslovna delatnost uključuje prikupljanje, analizu i objavljivanje informacija o gledanosti, slušanosti ili saobraćaju (posetama) AVMS-a, to jest merenje auditorijuma.
RS	<p>U vezi sa rekapitulacijom glavnih pitanja iz perspektive Regulatornog tela za elektronske medije (REM), može se istaći da su medijski zakoni Srbije uveli praćenje medijskog pluralizma na osnovu procene udela u slušanosti i gledanosti, što nije bio slučaj s prethodnim zakonima.</p> <p>Zakonima nisu jasno definisani način utvrđivanja i merenja tih udela, niti metodi za proveru podataka o afinitetima medijskog auditorijuma. Podaci u procesu utvrđivanja medijske koncentracije se dobijaju, takođe, na osnovu izjava izdavača medija, bez dalje provere tačnosti tih podataka.</p> <p>Koncept medijskog pluralizma ne može se izjednačiti sa konceptom vlasništva nad medijima, jer se, u slučaju medija, pluralizam odnosi i na raznolikost izvora informacija i medijskih sadržaja.</p> <p>Pravila o medijskoj koncentraciji ne razrađuju u dovoljnoj meri kriterijume za ocenu istovremenog vlasništva nad medijima u različitim sektorima. Isto tako, ne postoje pravila o neutralnosti platforme koja bi merila pluralizam medijskih sadržaja, na primer, na internetu, u kablovskim i drugim oblicima distribucije, na OTT platformama.</p>
XK	<p>Izrada nacrta uredbe o vlasništvu i koncentraciji pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga, „Sloboda izražavanja i sloboda medija na Kosovu“, koji je prvobitno izradila Nezavisna komisija za medije (NKM), predstavlja proces koji je u toku, u koordinaciji sa akcijom EU/Saveta Evrope. Mapa puta za usvajanje uredbe sačinjena je u saradnji između NKM-a, Saveta Evrope i Evropske unije. Zbog situacije sa pandemijom, proces je nekoliko meseci bio zaustavljen, ali je ponovo pokrenut posle leta 2020. godine. Dok uredba ne bude završena, predviđa se skup podaktivnosti, uključujući sastanak u užem sastavu radi konsultacija i javne konsultacije. Međunarodni stručnjak pruža podršku NKM-u u tom procesu.</p>

Kada je reč o medijskom pluralizmu, uloga medijskih regulatornih tela koja su korisnici JUFREX projekta se donekle razlikuje, ali postoje neke uočljive slične karakteristike. Naročito je to vidljivo u ulozi koja se odnosi na postupke izdavanja dozvola i/ili promene vlasništva nad dozvolama, u kojima pitanja u vezi sa vlasništvom nad podnosiocima zahteva ili dozvola ispituju medijska regulatorna tela u regionu, uz nešto proširenu ulogu u slučaju Severne Makedonije, koja obuhvata pripremu studija o medijskom pluralizmu, kako je prikazano u Aneksu 2 uz ovu publikaciju. Važno je naglasiti zakonski mandat u smislu usvajanja podzakonskih akata za oblikovanje strukturnog pluralizma, jer regula-

torna tela mogu da usvoje pravila i odluke kojima će detaljno regulisati pitanja koja uključuju: postupak za izdavanje dozvola ili odobrenja za obavljanje audio-vizuelne delatnosti; formate usluga radio i televizijskih programa; tehničke, finansijske, prostorne i kadrovske zahteve koje moraju da ispune radio i televizijske stanice kojima su izdate dozvole itd.). Konačno, važno je pomenuti mehanizme izvršenja i ovlašćenja MRA za sankcionisanje, koja se mogu koristiti u slučajevima povrede relevantnih pravila i propisa.

Detaljan grafički prikaz uloge tih MRA u odnosu na medijski pluralizam jeste sledeći:

AL	<ul style="list-style-type: none"> • Odobranje promena vlasničke strukture licenci • Izdavanje dozvola za neprofitni (zajednički) radio • Nadležnost za donošenje podzakonskih akata, nadzor nad primenom odredaba zakon i preduzimaju mere i izricanje sankcije za prekršaje • Licenciranje pružalaca audio i audiovizuelnih medijskih usluga i distributera • Promocija lokalne produkcije, kao i programa proizvedenog u Evropi
BA	<ul style="list-style-type: none"> • Donošenje i primena podzakonskih akata, između ostalog, sadrži pravila o programskoj kvoti kao što je kućna proizvodnja; kao i pravila o pravičnosti i nepristrasnosti i nameću sankcije za prekršaje • Odobranje promena vlasničke strukture licenci • Održavanje javno dostupnog registra svojih licenci • Izdavanje dozvola za neprofitni radio zajednice (community media)
HR	<ul style="list-style-type: none"> • Praćenje koncentracije medija • Javni prikaz vlasničke strukture pružalaca medijskih usluga • Raspoređivanje sredstava putem Fonda za pluralizam medija
ME	<ul style="list-style-type: none"> • Nadzor koncentracije vlasništva i sprečavanje nezakonite koncentracije medija u odnosu na elektronske medije • Objavljanje godišnjih podataka u službenim novinama i na internetu o prirodnim i pravnim podacima lica (ime, sedište/prebivalište) koja su tokom prethodne godine imala direktno ili indirektno postali vlasnici udela ili udela u bilo kom pružaocu AVM usluga, dajući detalje stvarnog procenta takve akcije ili udela • Objavljanje podataka koje pružaju AVM usluge o 1) sopstvenom vlasničkom udelu u drugim pravnim licima koja pružaju AVM usluge; i 2) više od 10% udela koje poseduju vlasnici u drugim pravnim licima koji pružaju AVM usluge. Jednom godišnje AEM objavljuje pregled dostavljenih podataka o vlasničkoj strukturi svih pružalaca AVM usluga krajem prethodne godine • Raspodela novca Fondu za podsticanje pluralizma i raznolikosti medija na komercijalne i neprofitne emitere
MK	<ul style="list-style-type: none"> • Nadležnost za davanje ili oduzimanje dozvola za radio i televizijsko emitovanje, ili preporuke za obavljanje audiovizuelnih medijskih usluga • Nadležnost za donošenje podzakonskih akata, nadzor nad primenom odredaba zakon i preduzimanje mera i izricanje sankcije za prekršaje • Nadležnost za praćenje i sprečavanje nedozvoljene koncentracije medija
RS	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikovanje medijskog pluralizma/Utvrđivanje postojanja kršenja medijskog pluralizma • Izdavanje dozvola za pružanje medijskih usluga i zaštitu medijskog pluralizma • Utvrđivanje (svake 3 godine) liste radijskih ili televizijskih programakoje će prenositi operateri čija se elektronska komunikaciona mreža za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja koristi za značajan broj krajnjih korisnika kao jedini ili primarni način za prijem medijskog sadržaja, u cilju zaštite javnog interesa i medijskog pluralizma
XK	<ul style="list-style-type: none"> • Podrška slobodi i pluralizmu audiovizuelnih usluga • Licenciranje pružalaca audio i audiovizuelnih medijskih usluga i distributera • Promocija lokalnog proizvoda, kao i evropski programiranih programa, finansijska održivost i tehnički kvalitet emitovanja itd.

U Hrvatskoj, na primer, pored transparentnosti vlasništva, odredbama relevantnog zakonodavstva se, takođe, regulišu pitanja povezanih lica i koncentracije vlasništva. Agencija za elektroničke medije Hrvatske može pravnom licu koje uspostavlja nedozvoljenu koncentraciju izreći novčane kazne ili prekršaj. Poput onoga što je predviđeno predloženim novim Zakonom o elektroničkim medijima, kojim se transponuje revidirana AVMSD, pravila koja se odnose na medijsku koncentraciju obuhvatila bi kriterijume praćenja udela u auditorijumu radi procene medijske koncentracije, ali kako je ovaj nacrt trenutno u parlamentarnoj proceduri, ostaje da se vidi da li će tako i biti.

U Crnoj Gori, relevantnim zakonodavstvom se regulišu i transparentnost vlasništva i definisanje povezanih lica i koncentracije vlasništva. Jedno od najvažnijih pitanja jeste pitanje definisanja pojma medija, kao i regulisanje obaveza za poboljšanje transparentnosti vlasništva nad medijima i finansiranja medija iz javnih prihoda. Za razliku od prethodnog zakona, lista medija ili subjekata koji nisu mediji sada je zamenjena opisnom definicijom koja treba da odgovori na dinamičan razvoj medijskog sektora i stalnu pojavu novih usluga i aktera. Dalje, AEM CG neće izdati dozvolu za emitovanje ako se utvrdi da bi njeno davanje dovelo do nedozvoljene medijske koncentracije u smislu zakona. U takvim slučajevima, AEM CG, može narediti emiteru da najkasnije u roku od tri meseca od utvrđivanja takve činjenice otkloni nepravilnosti u vezi sa nezakonitom medijskom koncentracijom. U slučaju da emiter, bez opravdanog razloga, ne postupi u skladu sa nalogom, AEM CG može oduzeti dozvolu. Jednom godišnje, AEM CG objavljuje (na svom veb-sajtu i u *Službenom listu Crne Gore*) podatke o fizičkim i pravnim licima (ime/naziv, sedište/prebivalište) koja su tokom prethodnih godina direktno ili indirektno postala vlasnici akcija ili udela u bilo kom pružaocu AVM usluga, uz navođenje detalja o potvrđenom procentu tih akcija ili udela. Novim Zakonom o medijima uvodi se obaveza vođenja evidencije o finansijskim sredstvima koja su medijima dodeljivala tela javnog sektora, s ciljem povećanja transparentnosti finansiranja medija iz javnih prihoda. Takvu evidenciju vodiće Ministarstvo kulture. Ministarstvo će na svom veb-sajtu, u obliku godišnjeg izveštaja, objavljivati ukupna izdvojena finansijska sredstva javnog sektora dodeljena medijima, zaključno sa 1. junom tekuće godine za prethodnu godinu.

U Severnoj Makedoniji ne postoji sveobuhvatan sistem za praćenje medijskog pluralizma. U nekoliko navrata, međutim, AVMU do danas jeste analizirala određene aspekte medijskog pluralizma. Pitanje pluralizma medijskih sadržaja integrisano je u Strategiju AVMU za period 2019–2023. godine. Prva dva dela Strategije odnose se na pluralizam medijskih sadržaja, pri čemu se u prvom delu razmatra raznolikost medija i žanrova, a u drugom – politički pluralizam. Pridržavajući se toga, na prvom nivou, AVMU jeste otkrila nedostatak pluralizma, posebno kod televizijskih stanica. Na drugom nivou, ustanovila je nedostatak emisija o aktuelnim zbivanjima sa dokumentarnim pristupom (emisije koje se često smatraju sinonimima za istraživačko novinarstvo) i programa o aktuelnim zbivanjima u oblasti umetnosti i kulture, utvrdivši da preovlađuju informativni programi o aktuelnim zbivanjima koji se najčešće realizuju ili kao debate ili kao intervjui. Drugi deo razmatra politički pluralizam, s osvrtnom na to da medijsko izveštavanje mora neizbežno da odražava raznolikost političkih stavova u društvu, istovremeno im pružajući jednak tretman i ostavljajući prostor građanima da zauzmu sopstveni stav. Politički pluralizam, kao jedan od aspekata medijskog pluralizma, bio je, takođe, predmet posebne analize pod nazivom „[Politički pluralizam tokom predizborne kampanje](#)“, koju je AVMU pripremila 2014.

godine. Isto tako, praćenje vlasništva nad medijima čini jednu od redovnih aktivnosti Agencije za audio i audio-vizuelne medijske usluge. Makedonski regulator za medije poseduje tačne podatke o vlasnicima radio-difuznih subjekata, koje obezbeđuje Centralni registar – institucija čiji je osnivač država, a u kojoj su registrovana sva privredna društva, uključujući i medijske kuće. To pruža mogućnost praćenja identiteta vlasnika (jednog ili više) medija i, u slučajevima kada je vlasnik pravno lice, identifikaciju fizičkog (fizičkih) lica koje stoji iza pravnog lica, kao i dobijanje podataka o drugim pravnim licima koja su, takođe, u vlasništvu pravnih i fizičkih lica koja poseduju medije. Pored toga, to omogućava regulatornom organu da prati da li je emiter promenio vlasničku strukturu, a da prethodno o tome nije obavestio Agenciju. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge objavljuje podatke o vlasnicima medija na svom veb-sajtu, na taj način čineći te podatke lako dostupnim široj javnosti. Isto tako, AVMU priprema godišnje izveštaje o vlasništvu nad medijima, koji sadrže podatke o vlasnicima emitera, podatke o udruživanju kapitala emitera, podatke o svim promenama u vlasničkoj strukturi emitera tokom prethodne godine i podatke o postupcima koje je pokrenula AVMU tokom prethodne godine, kako bi utvrdila moguće postojanje nedozvoljene medijske koncentracije. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge objavljuje te izveštaje i na svom veb-sajtu, tako da su podaci sadržani u tim izveštajima dostupni javnosti.

U Srbiji postoji sistem praćenja medijskog pluralizma koje sprovodi REM, pri čemu REM razmatra narušavanje medijskog pluralizma po službenoj dužnosti i po prijavi pružalaca medijskih usluga. Postoji i sistem praćenja vlasništva nad medijima koje sprovodi telo nadležno za zaštitu konkurencije.

U nekim slučajevima, kao u Bosni i Hercegovini, gde relevantna zakonodavna pravila o medijskom pluralizmu nisu utvrđena, MRA podiže nivo svesti i naglašava potrebu za usvajanjem sveobuhvatnog zakonodavstva o vlasništvu nad medijima. To je važno, jer MRA jeste u poziciji da naglasi potrebu za usvajanjem ovih pravila, koja bi se odnosila ne samo na pitanja vlasništva nad celokupnim medijskim sektorom (sve vrste medija kao i povezane kompanije, kao što su agencije za oglašavanje i za merenje auditorijuma), već bi se njima utvrdile i nadležnosti različitih organa i mehanizmi saradnje između njih.

Uloga regulatornih tela iz regiona vidi se i u omogućavanju finansijske podrške medijskom pluralizmu, poput fonda za medijski pluralizam koji postoji u Hrvatskoj, a nekada je funkcionisao u Crnoj Gori (uz predloge za njegovo ponovno uvođenje), i uz predloge za njegovo uvođenje u Bosni i Hercegovini. Pored stalnih planova podrške, poput hrvatskog, ta podrška može biti i *ad hoc*, kao što su mere podrške zbog pandemije COVID-19. Gotovo u svim slučajevima to jeste utvrđeno, u smislu različitih mera, kao što su odustajanje od naplate naknade za dozvolu, opšte mere za pomoć privredi i planovi direktne finansijske podrške. U većini slučajeva, ti finansijski planovi su u začetku, osim u slučaju Hrvatske, i uz loše finansijske uslove u čitavom regionu privlače mnoge potencijalne korisnike. Iz tih razloga, za planove bi uvek mogli da budu korisni širi paketi finansijske pomoći, ali uz uzimanje u obzir principa na osnovu kojih će se dodeljivati sredstva, kao što su izdvajanja za produkciju lokalnih programa, istraživačko novinarstvo i drugo.

Ilustrativni prikaz mera podrške je dat u tabeli 2, u daljem tekstu, na osnovu informacija koje su pružili korisnici JUFREX projekta.

Tabela 2: Planovi podrške medijima u korisnicama projekta, informacije koje su dostavili regulatorni organi za medije

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
AL	Ne.	<p>Usled situacije koja je nastala u martu–aprilu 2020. godine zbog pandemije COVID-19, AMA je odlučila da pomogne i finansijski podrži subjekte kojima je ona izdala odobrenje/dozvolu Odlukom br. 32, od 4. maja 2020. godine „o produženju roka za primenu kamata na dospеле neizmirene obaveze za godišnje naknade za dozvolu/odobrenje za 2020. godinu, do 30. juna 2020. godine“ produžavajući rok za plaćanje godišnje naknade za odobrenja i dozvole sa 31. marta na 30. jun 2020. godine, bez primene zatezne kamate.</p> <p>Telo za audio-vizuelne medije je, nakon što je Generalna direkcija za poreze (<i>engl.</i> GDT) odložila rok za podnošenje finansijskih izveštaja za 2019. godinu do 3. avgusta 2020. godine, produžila rok za podnošenje godišnjih bilansa stanja za 2019. godinu subjektima kojima je AMA izdala odobrenje/dozvolu do septembra 2020. godine.</p>
BA	Ne – usvajanje je predloženo u relevantnom nacrtu zakona.	<ol style="list-style-type: none"> 1) U martu je doneta odluka o smanjenju vrednosti koja se koristi za obračun naknade za dozvole u emitovanju na 25 procenata (umesto 50 procenata) ukupnog prihoda korisnika dozvole u fiskalnoj 2019. godini. Rečeno je da će primena te mere smanjiti rashode korisnika dozvole u emitovanju u iznosu od 92.000 evra. 2) Rok za plaćanje naknade produžen je do 30. avgusta 2020. godine (umesto do 30. aprila). 3) Regulatorna agencija za komunikacije je predložila Savjetu ministara da pokrije celokupan godišnji iznos državnog doprinosa za korišćenje frekventnog spektra, ali taj predlog nije prihvaćen. Primena te mere trebalo je da smanji rashode korisnika dozvola u emitovanju u iznosu od 310.000 evra.
HR	<p>Da – Plan za finansijsku podršku medijskog pluralizma u Republici Hrvatskoj sprovodi i posebno promovise Fond za promicanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija. Fondom upravlja AEM HR, a finansira se iz tri procenta prihoda od naknade koju prikuplja javni medijski servis Hrvatska radio-televizija. Sredstvima Fonda stimuliše se proizvodnja i emitovanje: audio-vizuelnih i radio-programa i sadržaja televizijskih i/ili radio-emitera na lokalnom i regionalnom nivou, neprofitnih televizijskih i/ili radio-stanica, kao i neprofitnih pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga na zahtev i usluga satelitskog, internet i kablovskog prenosa audio-vizuelnih i/ili radio-programa, neprofitnih pružalaca elektronskih publikacija i neprofitnih proizvođača audio-vizuelnih i/ili radio-programa. Regulisanje načina i postupka sprovođenja javnih konkursa za sufinansiranje audio-vizuelnih i radijskih programa iz sredstava Fonda, praćenja trošenja novca i realizacija programa utvrđeni su posebnim pravilnikom.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mediji, kao preduzeća, mogu da koriste opšte mere (kojima se za cilj ima spasavanje radnih mesta i likvidnost preduzetnika). 2) Mediji, takođe, mogu da koriste mere koje su u vezi sa Općim poreznim zakonom. Uz izuzeće od plaćanja poreskih obaveza u celini ili delimično za poreske obveznike kojima je zabranjeno, onemogućeno ili otežano poslovanje i rad; mogućnost odlaganja plaćanja dospelog PDV-a; produženje roka za podnošenje prijave i plaćanje obaveze za porez na dobit za 2019. godinu. 3) Agencija za elektroničke medije (AEM HR) pripremila je Fond za promociju kvalitetnog i istraživačkog novinarstva od javnog interesa u ukupnoj vrednosti od 130.000 evra. Sredstva su namenjena za članke na veb-portalima, a svaki novinar može da dobije do 4.000 evra. 4) Ministarstvo kulture i medija osnovalo je socijalni fond za slobodne novinare. Slobodni novinari koji dokažu da im se prihod smanjio za 50 procenata

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
HR		<p>ili više od marta do maja, dobiće 530 evra (bruto) u tri meseca, ukupno 1.590 evra. Fondom će upravljati AEM HR.</p> <p>5) Agencija za elektroničke medije Hrvatske je objavila Obavijest za emitere u vezi sa programskim obavezama u kojoj se navodi da je potpuno svesna vanrednih okolnosti i položaja emitera usled pandemije. Obaveštenje se zasniva na shvatanju da će u vanrednim okolnostima proizvodnja audio-vizuelnih i radijskih sadržaja biti znatno otežana, pa čak i ometena, i da će određene zakonske programske kvote biti teško ispuniti. Prema tome, AEM HR neće razmatrati ispunjenje propisanih procenata sopstvene produkcije, niti njenog repriziranja do 30. avgusta 2020. Navedeni izuzetak se ne odnosi na produkciju vesti.</p>
MK	<p>Ne – AVMU je istakla potrebu za uspostavljanjem sistema podrške medijskom pluralizmu u svojoj Strategiji za razvoj audio i audio-vizuelne medijske delatnosti za period 2019–2023. godine.</p>	<p>1) U martu je AVMU usvojila odluku da dodeli finansijsku pomoć – donaciju – kao pomoć u suočavanju sa pandemijom, u ukupnom iznosu od 1.700.000 evra. Većina sredstava, odnosno 1.670.000 evra, dodeljeno je emiterima (1.190.000 evra za emitere – i komercijalne i neprofitne – koji trenutno vrše emitovanje televizijskih ili radio-emisija, i 480.000,00 evra za javni medijski servis, to jest za Makedonsku radio-televiziju). Sredstva su dodeljena za zaštitu zaposlenih kod emitera nabavkom opreme za ličnu zaštitu, za troškove u vezi sa proizvodnjom, nabavkom i emitovanjem programa, za ublažavanje uticaja korona-virusne krize na njihovo ekonomsko poslovanje i za omogućavanje njihovog nesmetanog funkcionisanja. Sredstva donirana emiterima raspoređena su na sledeći način.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Svim emiterima koji su platili godišnje naknade za televizijsko ili radio emitovanje za 2019. i 2020. godinu su ti iznosi refundirani, umanjeni za iznos poreza na dodatnu vrednost. – Što se tiče emitera koji imaju rokove za plaćanje godišnje naknade za dozvolu nakon Odluke o donaciji, do kraja 2020. godine, AVMU neće zahtevati plaćanje njihove godišnje naknade, već će izdavati račune samo na iznos poreza na dodatnu vrednost. <p>2) U martu je AVMU, takođe, dodelio po 16.000,00 evra Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu zdravlja. Novčana sredstva su namenjena za mere i aktivnosti za zaštitu njihovih zaposlenih nabavkom opreme za ličnu zaštitu, obezbeđenjem druge opreme i sredstava neophodnih za obavljanje aktivnosti ministarstava usmerenih na sprečavanje širenja korona-virusa i otklanjanje njegovih posledica. Sa svim tim subjektima Agencija je zaključila ugovore o donaciji.</p>

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
ME	<p>Ne. Postojala su, međutim, dva plana od 2010. do 2018. godine, a novi plan je uveden novim Zakonom o medijima (2020. godine).</p> <p>1) Fond, čiji je cilj podsticanje medijskog pluralizma i raznovrsnosti, prvobitno je imao komercijalne medije kao potencijalne korisnike. Nakon izmena i dopuna iz 2016. godine, Fond je postao dostupan komercijalnim TV emiterima i neprofitnim emiterima. Sredstva je trebalo da dođu iz dela prihoda od igara na sreću. Fond je bio namenjen podsticanju proizvodnje programa od javnog interesa (npr. za pripadnike manjinskih naroda i manjinskih zajednica; podizanje nivoa svesti, prevenciju i borbu protiv svih oblika diskriminacije; negovanje i promociju društvene integracije osoba sa invaliditetom). Opisanim planom podrške upravljala je Komisija za raspodelu dela prihoda od igara na sreću, osnovana pri Ministarstvu finansija. Prema Uredbi o kriterijumima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodele dela prihoda od igara na sreću, samo je 10 posto sredstava moralo da se „raspodeli za planove i programe medijskog pluralizma“. Imajući to na umu, većina od tih 10 procenata je dodeljena nevladinim organizacijama, a samo 10 posto od tih 10 posto (oko jedan posto raspoloživih prihoda) radio-difuznim medijima. Zakon o igrama na sreću izmenjen je 2017. godine, tako da je taj plan ukinut 31. decembra 2017. godine.</p> <p>2) Fond za podršku komercijalnim radio-emiterima osnovan je izmenama i dopunama Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima iz 2014. godine, a finansirao se naplatom takse od dva evra za radio-prijemnike u motornim vozilima. Agencija za elektronske medije Crne Gore je u maju 2015. godine usvojila pravilnik za tu svrhu, a glavna svrha bila je pružanje podrške komercijalnim radio-emiterima radi poboljšanja obima, strukture ili raznolikosti njihove sopstvene produkcije programa. O dodeli sredstava odlučivao je Savjet AEM CG svakih šest meseci nakon javnog poziva. Posle žalbe, taj plan podrške ukinut je odlukom Ustavnog suda u decembru 2016. godine, koja se primenjuje od marta 2017. godine.</p> <p>Članovi 17–23 novog Zakona o medijima uređuju osnivanje, izvore, način raspodele i upotrebu finansijskih sredstava iz Fonda za promociju medijskog pluralizma i raznovrsnosti. Država će finansirati projekte koristeći Fond u oblasti informisanja obezbeđivanjem finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore (član 17). Zakon predviđa da se finansijska sredstva moraju obezbediti nezavisno i transparentno, uz garancije uređivačke, programske i institucionalne autonomije. Fond se finansira u iznosu</p>	<p>1) Na svom veb-sajtu, AEM CG – objavio je Uputstva i Preporuke za izveštavanje medija o pandemiji COVID-19. U martu 2020. godine, AEM CG usvojio je odluku o oslobađanju komercijalnih i javnih emitera obaveze plaćanja druge kvartalne rate naknade za emitovanje za 2020. godinu. Dodatne mere podrške mogle bi da budu donete u drugoj polovini 2020. godine, jer emiteri imaju teškoće zbog ekonomske situacije koja jeste rezultat zaključavanja. Isto tako, AEM CG je obavestio emitere da će pokazati razumevanje, sve dok su na snazi privremene mere za sprečavanje unošenja, suzbijanje i sprečavanje zaraze korona-virusom, za promene u prijavljenoj strukturi programa. Što se tiče potencijalnih promena u programskoj strukturi informativnog programa, one ne smeju da budu takve da građani ostanu uskraćeni za blagovremene i potpune informacije koje su, pre svega, u vezi sa zaštitom javnog zdravlja i sprečavanjem širenja zaraze. S obzirom na to da je naredbom privremeno zabranjeno okupljanje građana i u zatvorenim i na otvorenim javnim mestima, uključujući javne priredbe, sportske, kulturno-umetničke i druge događaje, AEM CG je uzeo u obzir realno očekivanje da će te mere uticati na količinu informacija iz oblasti kulture, sporta i zabave.</p> <p>2) Ministarstvo kulture razmatra plan podrške elektronskim medijima.</p> <p>3) Emiteri imaju pravo na posebne kredite koje daje Investiciono-razvojni fond. U skladu sa merama koje je usvojila Vlada Crne Gore, ovaj fond je formirao novu kreditnu liniju „Program podrške za likvidnost medija u cilju ublažavanja posledica pandemije korona-virusa“. Sredstva će se koristiti isključivo za rešavanje problema nelikvidnosti elektronskih i štampanih medija koji su registrovani u Crnoj Gori i posluju u skladu sa crnogorskim medijskim zakonima, a koji nastaju kao direktna posledica ukupne situacije u Crnoj Gori i svetu.</p> <p>4) Sredstva kredita mogu se koristiti za:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obrtna sredstva (troškovi materijala, repromaterijala i proizvodnih usluga); – isplatu neto zarada zaposlenima za period trajanja mera zaštite (za period do tri meseca); – troškove zakupa za period trajanja mera zaštite (za period do tri meseca). <p>Uslovi kredita:</p> <ul style="list-style-type: none"> – maksimalni iznos kredita – do 600.000,00 evra; – kamatna stopa – dva posto; – period počeka – do dve godine; – rok otplate – do osam godina (uključujući period počeka); – period kredita – do šest meseci.

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
ME	<p>manjem od procenta (najmanje 0,09 procenta) tekućeg budžeta Crne Gore, utvrđenog godišnjim zakonom o budžetu (član 18). Raspodela finansijskih sredstava iz Fonda vršiće se na sledeći način: 1) dodelu 60 procenata vrši Savjet Agencije za elektronske medije AEM CG (podfond za komercijalne i neprofitne medije); i 40 procenata nezavisna komisija koju je osnovalo Ministarstvo kulture (podfond za dnevne i nedeljne štampane medije i on-lajn publikacije).</p> <p>Finansijska sredstva namenjena za podfondove biće uplaćena na odvojene tekuće račune organa zaduženih za raspodelu (Agencija i Ministarstvo kulture). Sredstva će biti namenjena: 95 posto za podfondove, a pet posto za operativne troškove organa nadležnih za dodelu sredstava (Ministarstvo kulture i Agencija). Član 19 zakona predviđa da se godišnje iz svakog od podfondova dodeljuje po pet posto sredstava za operativne troškove različitih mehanizama samoregulacije. Jednom godišnje, samoregulatorne organizacije moraju da podnesu zahtev za pokrivanje operativnih troškova svojih aktivnosti. Zahtev će se podneti organu nadležnom za dodelu sredstava iz podfonda kada to telo raspiše javni konkurs. Propisano je da se samoregulatorno telo nacionalnog javnog emitera Radio i televizija Crne Gore (ombudsman) ne finansira iz finansijskih sredstava Fonda. Zahtev može podneti samoregulatorno telo koje ispunjava sledeće uslove: osnovano je najmanje tri godine pre podnošenja zahteva; a osnivači medija za koje je osnovano samoregulatorno telo ispunjavaju uslove iz člana 21 ovog zakona. Član 20 Zakona utvrđuje vrste sadržaja za čije stvaranje i objavljivanje će se koristiti finansijska sredstva iz Fonda. Utvrđeno je, takode, da se finansijska sredstva iz Fonda ne mogu dodeljivati za projekte koji se finansiraju iz donacija, sponzorstava ili bespovratnih sredstava domaćih i stranih institucija. Prema članu 21 Zakona, Savjet Agencije dodeljivaće finansijska sredstva Fonda jednom godišnje i na osnovu javnog konkursa. U skladu sa članom 21 Zakona, na konkurs za dodelu finansijskih sredstava iz podfonda za komercijalne i neprofitne medije (kojim će upravljati Agencija) mogu se prijaviti osnivači audio-vizuelnih medijskih servisa koji ispunjavaju sledeće uslove: osnivači medija koji su objavili podatke o vlasničkoj strukturi, u skladu sa članom 11 st. 1, 2 i 4 Zakona; osnivači medija koji su dostavili podatke o učešću finansiranja iz budžeta Crne Gore ili budžeta jedinica lokalne samouprave, odnosno pravnih lica koja su u državnom vlasništvu ili koja se u celini ili većinski finansiraju iz javnih prihoda (oglašavanje, bespovratna sredstva, krediti, subvencije i drugo), u strukturi prihoda u godini koja prethodi godini u kojoj je raspisan konkurs, shodno čl. 13 i 16</p>	<p>Korisne informacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odobrena kreditna linija ne može rešiti medijske probleme koji su nastali pre proglašenja pandemije; - iznos kredita ne može premašiti 20 posto poslovnih prihoda iskazanih u finansijskim izveštajima za 2019. godinu; - u zavisnosti od kreditne sposobnosti podnosioca zahteva, odlučivaće se da li će biti moguće prihvatiti meke kolaterale i zaloge kao sredstvo obezbeđenja, ili će klijent biti dužan da obezbedi hipoteku na nepokretnosti uz meki kolateral.

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
ME	<p>Zakona; mediji koji su izmirili svoje finansijske obaveze za poreze, doprinose za socijalno osiguranje i naknade za emitovanje radio ili televizijskog programa dospele do roka za prijavu na javni konkurs; osnivači medija koji nisu u stečaju ili likvidaciji; osnivači medija kojima račun nije zamrznut u postupku prinudne naplate preko suda; mediji čija dozvola za emitovanje nije privremeno oduzeta i mediji koji nisu nenamenski trošili prethodno dodeljena finansijska sredstva iz Fonda. Prema članu 22 Zakona, Agencija mora da usvoji akt kojim se definišu prava i obaveze pružanja javnih usluga za koje se od Fonda dobijaju finansijska sredstva. Predmetni akt treba da sadrži: kriterijume i postupak za dodelu finansijskih sredstava iz podfonda, način korišćenja takvih finansijskih sredstava, kao i maksimalni iznos finansijskih sredstava koja se iz Fonda mogu dodeliti mediju u toku godine. Finansijska sredstva se dodeljuju za jasno definisanu svrhu, bez diskriminacije i na osnovu unapred definisanih, jasnih, objektivnih i transparentnih kriterijuma i metodologije bodovanja. Agencija će biti dužna da vodi evidenciju o dodeljenim finansijskim sredstvima za pružanje javnih usluga i da na svom veb-sajtu objavi izveštaj o raspodeli finansijskih sredstava u roku od 30 dana od dodeljivanja finansijskih sredstava. Korisnik sredstava Fonda dužan je da: u roku od 30 dana od dana završetka projekta (član 23 Zakona) Agenciji dostavi detaljan pisani izveštaj o realizaciji projekta i vodi odvojeno računovodstvo za pružanje javnih usluga od obavljanja komercijalnih audio-vizuelnih usluga. Ako korisnik sredstava Fonda koristi dodeljena finansijska sredstva suprotno svrsi za koju su dodeljena, ili ako iznos dodeljenih finansijskih sredstava premašuje iznos finansijskih sredstava potrebnih za pružanje javnih usluga, Agencija će naložiti da se takva nezakonito utrošena finansijska sredstva vrate na račun Fonda i da se koriste isključivo za delatnost pružanja javnih usluga, u skladu sa Zakonom.</p>	
RS	<p>Periodično (najmanje jednom u tri godine), REM na republičkom, pokrajinskom, odnosno užem geografskom relevantnom tržištu u smislu propisa kojima se reguliše zaštita konkurencije, utvrđuje listu radijskih ili televizijskih programa koje su dužni da prenose operatori čiju elektronsku komunikacionu mrežu za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja koristi znatan broj krajnjih korisnika kao jedini ili prvenstveni način za primanje medijskih sadržaja, a u cilju ostvarivanja javnog interesa i zaštite medijskog pluralizma. Principi koji se poštuju jesu srazmernost i javnost. Zahtev za utvrđivanje obaveze prenosa dostavlja se regulatornom telu nadležnom za elektronske komunikacije.</p>	<p>U martu 2020. godine je Savet Regulatornog tela (REM) usvojio odluku o odlaganju plaćanja naknada (koje doprinose u periodu mart–maj 2020. godine) za sve pružaoce medijskih usluga koji za to podnesu zahtev.</p> <p>REM je na svom sajtu objavio obaveštenje upućeno javnim medijskim servisima (RTS i RTV) i komercijalnim pružiocima medijskih usluga sa nacionalnom pokrivenošću, da su dužni da učine dostupnim sva saopštenja organa javne vlasti hitne prirode, koja se odnose na pandemiju COVID-19 putem otvorenih titlova ili srpskog znakovnog jezika.</p>

Korisnik	Stalni fondovi za medijski pluralizam	Mere podrške tokom pandemije COVID-19
XK	Dana 29. septembra 2019. godine, Nezavisna komisija za medije Kosova* je donela Uredbu o podršci pružaocima audio i audio-vizuelnih medijskih usluga sa lokalnim i regionalnim zemaljskim pokrivanjem. Uredba je doneta u cilju uspostavljanja fonda za podršku AMSP-u radi promocije raznovrsnih kvalitetnih programa u javnom interesu.	Krajem marta 2021. godine, pružena je podrška medijima uopšte.

Važno je pomenuti ulogu medijskog regulatornog tela u donošenju i/ili primeni pravila koja se odnose, na primer, na programske kvote (vesti i aktuelnosti, sopstvena produkcija, evropska dela), tačnost, pravičnost i nepristrasnost, predstavljanje različitih i drugačijih stavova, što se sve može posmatrati iz ugla osiguravanja medijskog pluralizma. U regulatornom okviru ovog regiona je prisutno sve to. Druga karakteristika koja je izražena u regionu je relativno veliki, a u nekim slučajevima i vrlo veliki broj medija, koji se suočavaju sa finansijskim teškoćama, ali ipak uspevaju da istraju na tržištu.¹⁴ U opštoj analizi medijskog pejzaža, međutim, u čitavom regionu postoji tendencija da se smatra polarizovanim, naročito po političkoj, ali povremeno i po nacionalnoj liniji. Poreklo takvih problema možda se ne može naći u primenjenim regulatornim šemama, već pre u celokupnoj političkoj klimi, a posebno u nepovoljnoj ekonomskoj realnosti regiona, posebno dodatno ugroženoj u COVID-19 pandemiji. Činjenica da se prihvodi od oglašavanja sve više premeštaju na internet doprinosi prilično sumornoj slici medijske sfere uopšte, a posebno medijskog pluralizma, dok se načini za moguća poboljšanja mogu naći u daljem tekstu.

Na kraju, konstatuje se važnost medijske i informacione pismenosti, kao alata za postizanje neophodnih kritičkih mogućnosti građana da procene izvore sadržaja koji primaju ili biraju, što je u poslednje vreme preovlađujuća praksa. U pomenutoj Preporuci Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima stoji: *U svetlu proširenog obima i sadržaja medija, veoma je važno da pojedinci razvijaju svoje kognitivne, tehničke i socijalne veštine i sposobnosti koje im omogućuju da delotvorno pristupe medijskim sadržajima i kritički ih analiziraju; da na osnovu dobre informisanosti donose odluke o tome koje medije koriste i kako ih koriste; da shvate etičke implikacije medija i novih tehnologija i da komuniciraju delotvorno, uključujući i da sami kreiraju sadržaj. Štaviše, medijska pismenost doprinosi medijskom pluralizmu i raznovrsnosti tako što smanjuje digitalni jaz, olakšava pojedincima da donesu odluku na osnovu dobre informisanosti, naročito kada je reč o političkim i javnim pitanjima kao i o komercijalnim sadržajima, i omogućava im da identifikuju i da se suprotstave lažnim informacijama, informacijama koje dovode u zabludu i štetnom ili nezakonitom on-lajn sadržaju.* Detaljnije informacije o aktivnostima medijskih regulatornih tela u vezi sa medijskom i informacionom pismenošću date su u publikaciji Saveta Evrope: *Medijska regulatorna tela i zaštita maloletnika*, u kojoj je, takođe, identifikovan značaj aktivnosti koje se odnose na medijsku i informacionu pismenost, kako bi se korisnici osnažili da se aktivno uključe u pitanja izloženosti svoje dece medij-

14 U brojnim izveštajima iz regiona se ističe priliv državnog oglašavanja, ali i činjenica da postoji jedan broj medija u javnom vlasništvu, osim javnih medijskih servisa, poput radio i TV stanica u vlasništvu opština, koje delimično finansiraju osnivači, posebno u periodima oko izbora. Detaljnije informacije mogu se naći u pomenutoj studiji Saveta Evrope „Pluralizam vlasništva nad medijima u novom medijskom okruženju“.

skim sadržajima (i donose informisane odluke o tome), kao i: *kontinuirana saradnja MRA među sobom i uključivanje svih zainteresovanih strana u regionu ostaju (op.ed.) ključni i vitalni za dalja dešavanja i unapređenja u tom pogledu.*

Slučajevi kojima su se bavila medijska regulatorna tela koja su korisnici projekta, u smislu mogućih povreda pravila i propisa, uglavnom se odnose na pitanja promena vlasničke strukture imalaca dozvole bez prethodnog odobrenja. Nekoliko zanimljivih primera bilo je u Hrvatskoj, gde su odluku protiv medijske koncentracije doneli i AEM HR i Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, koji su odlučili da ne odobre koncentraciju određenih medijskih subjekata. Sve relevantne detalje odluka možete pronaći u Aneksu 2 ove publikacije.

5. Šta nas čeka u budućnosti: od radio-difuzije do algoritama

P očevidno od novina preko radija, a potom i TV emitovanja, medijske ponude za auditorijum su se prilično sporo razvijale. Nakon stidljivih početaka interneta 1985. godine, čini se da se vreme zgusnulo s pojavom tehnoloških izuma i pomaka koji su se događali brzinom bez presedana. Za razliku od ranijih vremena, period koji je potreban da bi neki tehnološki napredak u oblasti medija rezultirao pružanjem usluga publici, sveden je na minimum. U današnjem svetu, tehnološki razvoj trenutno dovodi do kompletne usluge, od portala do usluga videa na zahtev, podkasta, platformi za razmenu video sadržaja i drugih usluga. Odavno se izgubio i svet medijske ekskluzivnosti. Ono što danas nazivamo tradicionalnim medijima, misleći na TV, radio i štampu, nadmeće se sa širokim spektrom on-lajn medijskih usluga koje su brzo usvojene. Efekti on-lajn medijskih usluga, i pozitivni i negativni, ogromni su i neverovatno osetljivi na zloupotrebu. Naizgled bogata ponuda sadržaja dovodi do stvaranja efekata eho-komora, mentaliteta bunkera, zatvorenih sistema uverenja, prestanka slobodne cirkulacije različitih i drugačijih stavova, infodemije i netačnih informacija, dezinformacija, zlonamernih informacija i pojave lažnih video sadržaja (*engl.* deep fake – manipulisanje i/ili generisanje vizuelnih i audio sadržaja sa velikim potencijalom za obmanu, zasnovano na mašinskom dubokom učenju, veštačkoj inteligenciji, itd.). Lažna fotografija ili video, u kombinaciji sa netačnim i dezinformišućim sadržajem, zapravo naglašavaju oblasti sumnjive kompjuterske manipulacije¹⁵ i njen štetni efekat. Sve više dolazi do polarizacije stavova i odsustva dijaloga. Čini se da postoji snažno izražena želja da se oponent učutka i sve izraženiji stav odbijanja da se dođe do bilo kakve saglasnosti, čak i ako ona znači slaganje oko toga da se ne slažemo sa onim ko ima suprotno gledište. Povezano je sve to sa porastom populističkih političkih agendi, koje se oštro i neretko artikulišu udžbeničkim primerima govora mržnje, podstaknutog propagandom i zabludama. Sve više se ugrožava medijski pluralizam, što dovodi do smanjenih demokratskih kapaciteta za reagovanje. Stoga je, bilo to zbog tehnologije ili ne, sama srž demokratije u čitavom svetu dovedena u pitanje.

Pod pretpostavkom da jeste prepoznato da informisano građanstvo predstavlja kamen temeljac demokratije, ali uzimajući u obzir i da su njihova viđenja stvarnosti

15 <https://www.reuters.com/article/us-cyber-deepfake-activist/deepfake-used-to-attack-activist-couple-shows-new-disinformation-frontier-idUSKCN24G15E>.

u on-lajn svetu u današnje vreme često iskrivljena delovanjem različitih interesa i aktera, potpomognutih algoritmima, veštačkom inteligencijom (*engl.* AI) i mašinskim učenjem, dolazimo do spoznaje da se sama srž demokratskog tkiva nalazi u ozbiljnoj opasnosti. Svet živi u eri personalizacije a to je sve samo ne ono što svetu treba, jer su za demokratiju potrebni uslovi medijskog pluralizma koji građanima omogućava da vide sve strane, a posebno da čuju i saslušaju (i razmotre i poštuju) suprotna gledišta.

Pored ovog trenda, zapažen je razvoj posebnog aspekta on-lajn poslovnog modela: prihodi zasnovani na klikovima za koje se veruje da podstiču postavljanje sve više kontroverznih i senzacionalističkih priča koje izazivaju podele, a kada nema stvarnih priča na raspolaganju, veb-sajtovi, željni oglasa, mogu da dođu u iskušenje da izmisle atraktivan sadržaj. Čini se da postoji i mračnija strana našeg on-lajn života, kojom vladaju botovi, algoritmi, mehanizmi mašinskog (dubokog) učenja, „rasprodaja“ podataka o ličnosti, prevare, propaganda i krađa glasača. Nadalje, iz ugla konkurencije, internet preduzeća su dovela do problema kompetitivnosti tržišta, pravičnosti i mogućnosti ulaska na tržište, jer glavne on-lajn platforme manje-više kontrolišu ekosisteme digitalne ekonomije.

Navedena pitanja su posebno problematična u vremenima kriza i vanrednih okolnosti. To nije samo hipotetička daleka mogućnost: pandemija COVID-19 još jednom nam je pokazala snagu zabluda i čistog neznanja. Kao primer informativne krize u kojoj se našlo današnje društvo, ideje i mišljenja nisu zasnovani na činjenicama, dokazima i znanju, a na mnoge građane utiču i njima manipulišu različiti interesi i trka za profitom. Jasno je da to ne znači da našu stvarnost oblikuju više agende koje prevazilaze naše moći poimanja; najveća opasnost dolazi od oslanjanja na površne, brze i informacije iz druge ruke. Iako je najočiglednija posledica rizik po život i dobrobit ljudi, postoji još jedna, manje direktna šteta: iskustvo prezasićenosti informacijama i stvaranje zabune i nepoverenja u sve što čujemo i vidimo oko sebe.

Evropsko audio-vizuelno tržište prolazi kroz duboke promene. Prema [godišnjaku Evropske audio-vizuelne opservatorije za 2019/2020. godinu, koji se odnosi na ključne trendove](#), konzumiranje audio-vizuelnih medija u 2019. godini odražava kontinuirano preusmeravanje prihoda od oglašavanja ka internetu, značajan zaokret ka pretplati na usluge videa na zahtev (VOD), veliki porast potrošnje podkasta, teškoće u finansiranju javnih medijskih servisa i tržišne „konsolidacije“ u smislu akvizicije medija, čime se nastavlja trend stvaranja i širenja velikih medijskih konglomerata. Tržište pre svega doživljava duboku „platformizaciju“¹⁶ tih usluga, što čini trend koji se *odnosi na uspon platforme kao dominantnog infrastrukturnog i/ili ekonomskog modela u sektorima medija, elektronskih komunikacija i informacija, komunikacija i tehnologije (IKT)*.¹⁷

Budući je došlo do smanjenja korišćenja tradicionalnih radio-difuznih usluga, njihova otpornost je i dalje prisutna, pošto i oni usvajaju nove oblike poslovanja i pružaju razne VOD usluge. Nadalje, tvrdi se da su *industrijske strukture i prakse dubo-*

16 Definisana kao „*penetracija infrastrukture, ekonomskih procesa i upravljačkih okvira digitalnih platformi u različite ekonomske sektore i sfere života, kao i reorganizacija kulturne prakse i stvaralaštva u vezi sa ovim platformama*“.

https://www.researchgate.net/publication/337717560_Platformisation

17 Evens, Tom i Donders, Karen (2018) *Platform Power and Policy in Transforming Television Markets (Moć i politika platformi u transformaciji televizijskih tržišta)*. Palgrave Global Media Policy and Business.

ko ukorenjene u postojeće strukture moći, koje su gotovo nepromenljive ili bar treba vremena da se one promene. Ne radi se toliko o usvajanju nove tehnologije, već o promeni ekonomskih struktura koje su u osnovi industrije. Platformizacija industrije će promeniti tržišne strukture, uticati na konkurentske strategije i promeniti „pravila igre“, ali posrednici u njenom uticaju moraju da budu i strukture moći i institucionalni odnosi koji opstaju decenijama. Drugim rečima, što se stvari više menjaju, to će možda više ostati iste.¹⁸

Trenutna kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 utiče na neke od ovih trendova. I pored toga što je potrošnja vesti na društvenim mrežama rasla, kriza je pokazala da ljudi teže da se vraćaju javnim medijskim servisima i „uglednim“ medijima, tražeći pouzdane izvore informacija.¹⁹ Nevedeni podatak, takođe, potvrđuje britanski Ofcom²⁰ u svom stalnom nedeljnom on-lajn istraživanju za praćenje načina na koji ljudi dobijaju vesti i informacije o krizi, koje pokazuje da su zvanični izvori i tradicionalni emiteri i dalje izvori informacija o pandemiji COVID-19 kojima se najviše veruje, dok se najmanje veruje društvenim mrežama i zatvorenim grupama.²¹

I pored toga što se regulatorni mehanizmi odnose na emitere, i zahtevaju fer pristup i predstavljanje političkih aktera u medijima, tačnost, izbalansiranost i nepristrasnost i predstavljaju javne politike koje se shvataju kao datost, to (još uvek) nije slučaj sa on-lajn servisima. U vezi s tim nastala je obimna literatura, a brojni naponi da se suzbiju ovi negativni trendovi sprovode se širom Evrope, na nacionalnom, nadnacionalnom i međunarodnom nivou. Svi akteri identifikuju sadašnje opasnosti od informacijskog poremećaja i pružaju neku mogućnost za rešavanje ovog pitanja. Akteri izražavaju zabrinutost za medijski pluralizam i ističu njegovu važnost. Zajedno sa kvalitetnim novinarstvom, ova literatura prepoznaje potrebu za mrežnom neutralnošću i za on-lajn medijima i internet platformama koje omogućavaju pristup informacijama iz različitih izvora. Sadašnji sastav [Komiteta eksperata Saveta Evrope za medijsko okruženje i reforme](#) (MSI-REF) radi na pripremi predloga za utvrđivanje standarda za izbornu komunikaciju i medijsko izveštavanje o predizbornim kampanjama, kao i na vodećim principima za upravljanje medijima i komunikacijama radi rešavanja pitanja zaokreta od uobičajenih kanala ka društvenim mrežama i povezanih rizika (manipulacija javnim mnjenjem, nedostatak poverenja javnosti, informacijski poremećaj). Zadatak koji ima sastoji se u tome da pripremi nacrt preporuke o vodećim principima za upravljanje medijima i komunikacijama, da pripremi nacrt preporuke o izbornoj komunikaciji i medijskom izveštavanju o predizbornim kampanjama, te smernice o davanju prioriteta sadržaju od javnog interesa, što se sve sa nestrpljenjem očekuje.

18 Evens, Tom i Donders, Karen (2018) *Platform Power and Policy in Transforming Television Markets*. Palgrave Global Media Policy and Business. Upućivanja se mogu naći i u Uvodnom dokumentu EPRA: Usklađivanje regulatornih i tržišnih pristupa: Razumevanje ključnih tržišnih trendova, 2020. https://cdn.epra.org/attachments/files/3672/original/Understanding_market_trends_introductory_paper.pdf?1589806403

19 Među raznim izvorima, predloženo je konsultovanje Eurobarometra o korišćenju medija i poverenju u medije u EU – Korišćenje medija u Evropskoj uniji, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a575c1c9-58b6-11e8-ab41-01aa75ed71a1>.

20 Nekoliko MRA u regionu je sprovodilo aktivnosti u saradnji sa britanskim regulatorom za komunikacije Ofcomom, posebno u vezi sa njegovim istraživačkim aktivnostima, i redovno ih prate.

21 https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0031/194377/covid-19-news-consumption-weeks-one-to-three-findings.pdf

Nacionalni zakonodavci širom Evrope, takođe, sprovode nekoliko inicijativa i odgovora na prethodno navedene izazove, od kojih su neke u vezi sa transponovanjem revidirane Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama, a neke sa usvajanjem drugih nacionalnih zakona koji se bave štetom nanetom na internetu.

Direktno, to vodi do najnovijih izmena u revidiranoj Direktivi o audio-vizuelnim medijskim uslugama i do delimičnog uvođenja platformi za razmenu video sadržaja u delokrug propisa, pri čemu se naglašava samoregulacija i koregulacija i obrazovanje za medijsku pismenost. Razlozi za uključivanje pružalaca usluge i platformi za razmenu video sadržaja u delokrug AVMSD-a, u određenoj meri, stoje u vezi sa činjenicom da se tim uslugama pruža audio-vizuelni sadržaj kome sve više pristupa šira javnost, posebno mladi, što važi i za servise društvenih mreža. Upravo ti servisi predstavljaju važan medij za razmenu informacija i zabavu i edukaciju, uključujući omogućavanje pristupa programima i video-snimcima koje prave sami korisnici. Stoga je u odredbama AVMSD-a uzeta u obzir potreba da se maloletnici zaštite od štetnog sadržaja i svi građani od podsticanja mržnje, nasilja i terorizma. U tom smislu, u AVMSD-u je predložen niz mera: staranje o tome da korisnici mogu da označe i prijave sadržaj koji može da bude štetan, primena starosnih ograničenja i sistema kontrole, staranje o tome da rad i funkcije platforme budu transparentni i omogućće jasan sistem kontaktiranja za korisnike, kako bi mogli da upute bilo kakva pitanja ili pritužbe.

Na nivou Saveta Evrope postoji duga tradicija promovisanja samoregulacije.²² Podrška alternativnim metodama regulacije proširena je i na novo medijsko okruženje.²³ U središtu ključnog koncepta samoregulacije stoji pojam „kodeks ponašanja“,

22 Na trećoj Evropskoj ministarskoj konferenciji o masovnim medijima 1991. godine, ministri su usvojili Rezoluciju o ekonomiji medija i političkom i kulturnom pluralizmu u kojoj, uz fokus na samoregulaciju u zaštiti potrošača, „*podstiču relevantne profesionalne krugove da usvoje samoregulatorne mere kako bi doprineli formulisanju nacionalnih i evropskih politika u pogledu oglašavanja, sponzorstva i novih oblika komercijalne promocije i finansiranja radiodifuznih preduzeća*“.

Na četvrtoj Evropskoj ministarskoj konferenciji o masovnim medijima 1994. godine, ministri su se usredsredili na etiku novinarstva i usvojili rezoluciju o novinarskim slobodama i ljudskim pravima u kojoj su se saglasili o listi od osam principa, uključujući princip prema kojem „*javni organi treba da [...] prepoznaju da svi oni koji se bave praksom novinarstva imaju pravo da razrade standarde samoregulacije – na primer, u vidu kodeksa ponašanja koji opisuju na koji način se njihova prava i slobode moraju uskladiti s drugim pravima, slobodama i interesima s kojima mogu doći u sukob, kao i njihove odgovornosti*“.

23 Na Konferenciji ministara nadležnih za medije i nove komunikacijske usluge 2009. godine usvojena je rezolucija o novom poimanju medija u kojoj su ministri smatrali da „*što se tiče tradicionalnih medija, samoregulacija treba da bude ključni element za osiguranje usklađenosti sa standardima uz poštovanje uređivačke nezavisnosti; kada je potrebno, samoregulacija može biti podržana ili pojačana koregulacijom. Kao oblik mešanja, regulacija treba da podleže ograničenjima i uslovima utvrđenim Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLJP) i relevantnom sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i da ispunjava testove koji su razvijeni kroz tu praksu. Regulatorni mehanizmi ili mehanizmi odgovornosti za medije ili subjekte slične medijima, bilo da su samoregulatorni ili koregulatorni ili, ako je potrebno, pod kontrolom države, moraju biti delotvorni, transparentni, nezavisni i odgovorni. Savet Evrope treba da ispita načine za poboljšanje funkcionisanja tih mehanizama, a posebno načina za poboljšavanje pristupa tim mehanizmima za osobe ili grupe koje smatraju da njihova prava krše mediji ili pružaoci usluga slični medijima*“. Takođe, na Konferenciji ministara nadležnih za medije i informaciono društvo 2013. godine, u rezoluciji o Očuvanju bitne uloge medija u digitalno doba (Savet Evrope – Konferencija ministara nadležnih za medije i informaciono društvo 2013. godine), jedan od zaključaka ministara bio je da smatraju važnim da se dalje

koji se ponekad prevodi u slične pojmove, kao što su „standardi“ ili „smernice“. U vezi je sa sporazumima u okviru industrije koji nisu nametnuti zakonom, propisom ili administrativnom odredbom koju je donela država, i, na taj način, definiše ponašanje privrednih subjekata koji se obavezuju da će biti obavezani kodeksom.

Uprkos primerima samoregulacije u čitavom regionu²⁴, kretanje u pravcu koregulacionih planova u zemljama korisnicama je još uvek slabo. Budući da je proces transponovanja u toku, neki predviđeni mehanizmi za jačanje medijskog pluralizma se očekuju primenom tih mehanizam.²⁵ Neki od tih mehanizama, posebno samoregulatorni, kako stvari sada stoje, jesu propisani. Stvarna primena, međutim, tek treba da bude procenjena, kao što je navedeno u Aneksu 3 ove publikacije.

konsoliduje delotvorna medijska samoregulacija kao preduslov za slobodu medija i nezavisnost medija; regulacija, uključujući njen blaži oblik koregulaciju ili „regulisanu“ samoregulaciju, treba da bude u skladu sa zahtevima predviđenim članom 10 EKLJP i standardima koji proizlaze iz relevantne sudske prakse ESLJP-a. Ministri su stoga pozvali Savet Evrope da „*promoviše istinski nezavisne medije u Evropi koji se zasnivaju na delotvornoj samoregulaciji*“.

24 Detaljne informacije o tome date su u pomenutoj publikaciji Saveta Evrope: „Medijska regulatorna tela i zaštita maloletnika“.

25 U Srbiji je radna grupa započela transponovanje, dok u Albaniji i na Kosovu* nisu zabeležene nikakve novosti u vezi s tim.

6. Preporuke i zaključci

Zakonski i regulatorni mehanizmi koji se odnose na medijski pluralizam u ovom regionu koncipirani su za analogno medijsko okruženje. Ponekad su po svojoj prirodi preterano regulatorni, dok u praksi, kako se čini, ne menjaju medijsko okruženje. I pored toga što region karakteriše veliki broj medija, raznolikost medijskog sadržaja, u izvesnoj meri, nedostaje. S obzirom na to da Projekat Monitor medijskog pluralizma (pomenut u Poglavlju 2) ne obuhvata većinu korisnika ovog projekta, podaci, zasnovani na jedinstvenom metodu merenja, donekle nedostaju. Regulatorni organi se pretežno bave pitanjima vlasništva nad medijima kojima izdaju dozvolu. Uspostavljeni su i primenjuju se mehanizmi za regulaciju sadržaja orijentisani na linearne i nelinearne medijske usluge. Javni medijski servisi postoje, ali se ponekad čine veoma politizovanim. Sadržaj nacionalnih medija prelazi granice i distribuira se širom regiona. Neki informativni mediji sa stranim vlasništvom²⁶ prisutni su u celom regionu i izveštavaju, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom nivou. Postoje zapaženi primeri inicijativa usmerenih na medijske i informativne aktivnosti i fondove za medijski pluralizam. Postoje izveštaji o odgovorima regulatornih organa u smislu mera podrške tokom COVID-19 pandemije. Međutim, u nekim slučajevima postoji uočljiv nedostatak potpune transparentnosti vlasništva nad medijima. U nekim zemljama državne institucije, nadležne za pitanja konkurencije kasne u sprovođenju pitanja u vezi sa medijskom koncentracijom.

I pored činjenice da tradicionalni mediji i dalje imaju veliku pažnju publike, u regionu se, takođe, javljaju nove medijske ponude i navike u potrošnji, čime se zamenjuju starije strukture. Budući da dihotomija u delokrugu i primenljivosti pravila na ove dve vrste medija jeste vidljiva, pravni i regulatorni odgovori na izazove današnjeg medijskog pluralizma tek su u začetku. Transponovanjem revidirane AVMSD, koje je, takođe, obavezno i za sve korisnike JUFREX projekta, bez obzira na njihov status u procesima pristupanja EU, oblast regulacije će biti usmerena na on-lajn medije (iako u ograničenoj meri i delokrugu) kao i na razvoj ili unapređenje mehanizama samoregulacije i koregulacije. Trenutno stanje stvari ukazuje na tendenciju da se odredbe revidirane AVMSD nominalno transponuju od reči do reči, posebno u vezi sa obavezama VSP-a, dok je i dalje suviše rano za procenu stvarnog proširivanja regulatornog delokruga tako da obuhvati on-lajn medijske usluge. Jedan zapaženi primer predloženih izmena pravila i propisa kojima se reguliše pružanje audio-vizuelnih i radijskih medijskih usluga u Bosni i Hercegovini jeste proširenje uredničke odgovornosti korisnika dozvola na njihove on-lajn sadržaje, koji podležu

26 Informativni kanali povezani sa globalnim medijskim konglomeratima CNN-a.

istom osnovnom nivou pravila kao i emitovani sadržaj, kad je u pitanju podsticanje na nasilje, mržnju i diskriminaciju, ugrožavanje javnog zdravlja i bezbednosti, zaštita maloletnika i njihove privatnosti, kao i pravo na odgovor.

U regionu, ali i svuda u Evropi, paradigme sadašnjeg medijskog tržišta pokazuju neke uznemirujuće trendove. Uprkos obilju medija i medijske ponude, ono što vidno nedostaje nije samo raznovrsna ponuda sadržana u suštinskom značenju medijskog pluralizma, već i raznolikost vrednosti; odnosno, kredibilitet, transparentnost, kvalitetno novinarstvo i njihova dostupnost. Ovo ne znači da su krive samo on-lajn platforme, već i dosad nezabeležena brzina i domašaj različitih neželjenih sadržaja na tim platformama, koji su možda samo akcentovali stari fenomen i ljudsko stanje - pri čemu svi mi imamo deo odgovornosti za trenutnu situaciju.

Našli smo se, kao društva, u krizi pluralizma i premise demokratije, što pokazuje potrebu za odgovorom na pretnje demokratskim procesima obezbeđivanjem impulsa za sprovođenje aktivnosti na rešavanju tih problema, imperativno i temeljno. Medijske politike bi trebalo da štite i promovišu raznolikosti kulturnih izraza uključujući on-lajn svet u svoj delokrug, s ciljem stvaranja uslova koji pogoduju zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza, na osnovu međunarodnih standarda u pogledu prava na slobodu izražavanja.

Sledeće preporuke, koje proizilaze iz informacija koje su za potrebe ove publikacije dostavila medijska regulatorna tela, usmerene su na politike u ovoj oblasti, koje bi trebalo da budu delotvorne obezbeđivanjem, između ostalog:

- regulacije koja je zasnovana na dokazima i nepristrasna;
- delotvornih instrumenata samoregulacije i koregulacije;
- merenja medijskog pluralizma u redovnim intervalima, na osnovu jedinstvenih metoda i kriterijuma;
- sprovođenja usklađivanja sa zakonom i profesionalnim standardima;
- održivosti nezavisnih i profesionalnih javnih medijskih servisa;
- transparentnih i ravnopravnih tržišnih uslova za sve privatne i javne aktere;
- povećane transparentnosti vlasništva nad medijima i sprečavanja negativnih implikacija medijske koncentracije;
- pravičnog i transparentnog sistema državnih subvencija za medije;
- podsticanja profesionalnog integriteta novinara i medijske pismenosti.

Neki ključni trendovi, kada je reč o trenutnom stanju medijskog pluralizma, jesu dobri pokazatelji onoga na šta bi u tom pogledu javna politika trebalo da se usredsredi. Mogu se naći u prethodno pomenutim rezultatima Projekta Monitor medijskog pluralizma iz 2020. godine. Nažalost, bezbednost novinara, kako fizička tako i digitalna, i dalje se pogoršava, što predstavlja ozbiljan rizik za slobodu izražavanja novinara. Osim toga, kad je u pitanju digitalno okruženje, glavni izvor rizika čini nedostatak transparentnosti on-lajn platformi u vezi sa obrazloženjem njihovih politika i tehnika moderiranja sadržaja i izveštavanjem o njima. Iz ugla medijskog pluralizma, očigledno je da nove platforme imaju ogroman uticaj na održivost

medijskog sistema. Na održivost medija zapravo utiče remetilačka uloga digitalnih posrednika (pretraživači i društvene mreže) čiji je kapacitet za ciljano oglašavanje preusmerio prihod od tradicionalnih izdavača vesti.

Uprkos tektonskim pomeranjima u medijskom okruženju, možda je više nego ikad potrebno nastaviti sa zaštitom osnovnih principa i vrednosti profesije, omogućavajući novinarima i medijima da obavljaju svoju ulogu u društvu i zaštiti demokratije. Navedeni problemi su veoma izraženi i u regionu Jugoistočne Evrope, gde se prava novinara kontinuirano grubo krše, mediji se bore za opstanak, a u medijskom sektoru i dalje postoje različiti oblici državnog finansiranja.²⁷ Nedostatak transparentnosti finansiranja medija i vlasništva nad medijima (uključujući posredno ili prikriveno vlasništvo) i dalje utiče na medijske sektore u čitavom regionu, zajedno sa visokim stepenom medijskog klijentelizma i politizacije medija.

Na širem, globalnom planu, treba prepoznati odlučujuću ulogu digitalnih posrednika i platformi u osiguravanju medijskog pluralizma i usvojiti adekvatne politike i mere. Pravilima o sprečavanju medijske koncentracije mora se, takođe, uzeti u obzir činjenica da, pored tradicionalnih aktera na medijskom tržištu, digitalni akteri postaju bitan element ukupne jednačine.

Trebalo bi regulisati i efikasno sprovesti odgovarajuću (uravnoteženu) kombinaciju transparentnosti finansiranja i vlasništva i obaveze u pogledu koncentracije. Pažljivo bi trebalo formulisati (re)definiciju uloge MRA u oblasti praćenja i sprovođenja sprečavanja koncentracije i transparentnosti finansiranja i/ili vlasništva. Regulatorno telo za medije bi trebalo da dopuni uloge i obaveze drugih nadležnih organa (npr. za zaštitu konkurencije) i trebalo bi osigurati neophodne ljudske resurse za njegov rad, kao i efikasna ovlašćenja za sprovođenje zakona.

Inicijative on-lajn platformi, na primer, za borbu protiv govora mržnje, informacijskog poremećaja i drugih poremećaja, i dalje su prekrivene velom netransparentnosti, ostavljajući javnost da se pita koja pravila važe i ko ih primenjuje. Inicijative poput Fejsbukovog dugo očekivanog Odbora za nadzor, čiji su članovi postali poznati u maju 2020. godine i koji će imati poslednju reč u vezi sa određenim odlukama o moderiranju sadržaja, nezavisno od njegovih rukovodilaca i zaposlenih, tek treba da budu ocenjene i da se utvrdi da li to predstavlja promenu paradigme ili sredstvo za zaštitu reputacije.

Nakon usvajanja [Akcionog plana Evropske komisije za suzbijanje dezinformacija](#) maja 2018. godine i kasnijeg usvajanja [Kodeksa prakse za borbu protiv dezinformacija](#), usaglašenog sa platformama (tj. vodećim društvenim mrežama, oglašivačima i industrijom oglašavanja u oktobru 2018. radi rešavanja pitanja širenja dezinformacija na internetu), Grupacija evropskih regulatornih tela za audio-vizuelne medijske usluge (ERGA) bila je uključena u praćenje aktivnosti sprovedenih u nekoliko država članica²⁸ u vezi sa transparentnošću političkog oglašavanja za evropske izbore 2019. godine, kao i u objavljivanje privremenog i završnog izveštaja o tom pitanju. U prvom izveštaju se naglašava da je kod praćenja postojalo ozbiljno ograničenje zbog

27 Kao što pokazuju brojni izveštaji na nacionalnom i međunarodnom nivou.

28 Monitoring se zasnivao na materijalu sačuvanom u arhivama političkog oglašavanja koje je uspostavila svaka od platformi koristeći svoje kriterijume.

nedostatka pristupa celokupnoj bazi podataka i arhivi političkog oglašavanja.²⁹ Pored toga, u završnom izveštaju iz 2020. godine³⁰ naglašena je važnost Kodeksa, ali su istaknute i njegove slabosti, naime nedostatak transparentnosti u njegovoj primeni, nedostatak mehanizama za verifikaciju podataka koje su dostavile potpisnice, nepostojanje jednoobraznosti postupaka i definicija koje su usvojile različite platforme. Uz to, postoji zabrinutost zbog ograničenog broja potpisnica Kodeksa (na primer, nisu uključeni WhatsApp i Messenger). Grupacija evropskih regulatornih tela za audio-vizuelne medijske usluge predlaže unapređenje Kodeksa *zahtevom da sve platforme na jedinstven način izvršavaju iste obaveze (uzimajući u obzir specifičnosti pojedinačnih platformi kad god je to moguće) i usvoje preciznije definicije, procedure i obaveze, kao i merljive ključne pokazatelje učinka*. Dalje, ERGA predlaže prelazak sa modela samoregulacije na strukturiraniju koregulaciju *kako bi se obezbedila veća doslednost u njenom formulisanju i primeni i uvođenje formalnog sigurnosnog mehanizma koji će obezbediti potrebne elemente praćenja i sprovođenja. To bi trebalo da obuhvati mehanizam za podsticanje aktera iz industrije da učestvuju u samo (ili ko)regulacionoj strukturi*. U nedavnoj izjavi nemačkih i francuskih direktora regulatornih tela izražena je namera da se ojača uloga održive regulacije traženjem pravog balansa između, s jedne strane, slobode izražavanja i, s druge strane, njenih legitimnih ograničavanja. Naglašeno je, takođe, da sadašnji pravni okvir koji autore nezakonitog i štetnog sadržaja označava kao prve odgovorne za to više ne odgovara stvarnosti. Oni pozivaju na upotrebu alata koji više odgovaraju savremenoj stvarnosti, na preraspodelu odgovornosti na internetu, na organizovanje međuvladinih akcija i na hitno razmatranje regulatornog okvira koji se primenjuje na velike digitalne aktere u Evropi. Naglašeno je da misija regulatora *nije i ne može biti da kontrolišu internet ili se ponašaju kao sudije, već da osiguraju da platforme ispunjavaju svoje obaveze saradnje i transparentnosti, koje će biti utvrđene budućim propisima*.³¹

Nacionalne i druge (nadnacionalne) mere koje su predložene uporedo sa merama iz revidirane AVMSD, kao što su tekući proces u vezi sa paketom akata o digitalnim uslugama u EU, uključujući Akt o digitalnim uslugama,³² i nacionalni zakonodavni predlozi za borbu protiv širenja nezakonitog sadržaja na internetu su konstatovani i treba ih pažljivo pratiti i ispitati sa stanovišta njihovog ukupnog uticaja, kada budu usvojeni. Važno je naglasiti predloženi prelazak sa samoregulatornih i dobrovoljnih mehanizama na neposredni *ex ante* regulatorni pristup koji je Evropska komisija zauzela u tim predlozima.

S obzirom na činjenicu da se medijske usluge međusobno približavaju i da se način na koji se te usluge konzumiraju i pružaju neprestano menja, u skladu sa tehnološkim razvojem, medijske politike treba da budu transparentne, inkluzivne, fleksibilne, delotvorne, funkcionalne i praktične. Uzimajući u obzir dobrobiti

29 https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf

30 <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>

31 <https://www.csa.fr/Informer/Espace-presse/Interventions-publiques/Tribune-commune-de-Roch-Olivier-Maistre-et-Tobias-Schmid-en-faveur-d-une-nouvelle-regulation-europeenne>.

32 <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>.

stanovništva, zaštite ljudskih prava i ljudskog dostojanstva i naglašavanje promovisanja političkog i kulturnog pluralizma, formulisanje medijske politike treba da bude u skladu sa pravom na slobodu izražavanja, čime se garantuje sloboda medija i informisanja.

Vodeći principi u Preporuci Saveta Evrope o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima, ranije pomenutoj, naglašavaju da bi državne vlasti trebalo da primene zakonske postupke, kako bi zatražile ograničenje pristupa sadržaju i usvojile fleksibilan pristup bilo kojoj regulaciji. I pored toga što jeste prepoznato da algoritmi mogu da budu korisni alati, automatizovani procesi odlučivanja, koji uređuju distribuciju on-lajn sadržaja, trebalo bi da integrišu cilj poboljšanja delotvorne izloženosti korisnika najširoj mogućoj raznolikosti medijskog sadržaja na internetu. Preporučuje se dalje da *svaki samoregulatorni mehanizam, razvijen u ovoj oblasti, treba da funkcioniše nezavisno i transparentno, da bude otvoren za suštinsko učešće svih relevantnih aktera, da bude odgovoran pred javnošću i da radi u skladu sa etičkim standardima koji u celosti uzimaju u obzir multimedijiski ekosistem.*

Medijski pluralizam označava višeznačni koncept i postoji mnogo različitih načina na koje regulatorne intervencije mogu da budu osmišljene i usmerene. U pogledu medijskog sadržaja, regulacija ne bi trebalo da se odnosi samo na procenite i kvote, već je neophodno usredsrediti se na kvalitativnu dimenziju primenom mera za obezbeđivanje kvalitetnog sadržaja. Uloga regulatora može da se kreće od podsticanja planova finansiranja, kao što se to radi u nekim zemljama regiona, do staranja o tome da sadržaj koji ima vrednost javne usluge dobije istaknuto mesto. Postalo je očigledno, što se tiče digitalnih platformi, da postaje neophodna neka vrsta moderiranja sadržaja, u skladu sa principima slobode izražavanja.

U tom pogledu, poželjno je uvideti važnost inicijativa za medijsku pismenost, planova samoregulacije i koregulacije. Samoregulacija predstavlja važno sredstvo za zaštitu uredničke slobode, promociju kvaliteta, osiguravanje kredibiliteta medija i reputacije novinara. Suštinski, to je, takođe, važan mehanizam kojim bi se uticaj države na medije sveo na minimum.

Koregulacija je, slično kao i samoregulacija, osmišljena za ostvarivanje ciljeva javne politike. Sadrži elemente kako samoregulacije, tako i tradicionalne državne regulacije koju sprovode regulatorna tela za medije. Da bi samoregulacija i koregulacija bile delotvorne neophodno je da budu ispunjeni sledeći kriterijumi: svest javnosti, transparentnost, značajno učešće industrije, odgovarajući resursi, jasnoća procesa, mogućnost sprovođenja kodeksa, kontrole rada, uspostavljeni sistem pravnih sredstava, učešće nezavisnih članova, redovno preispitivanje ciljeva i ponašanje koje nije koluzivno. Glavna stvar koju treba naglasiti u ovom kontekstu jeste dobrovoljnost, koja je direktno povezana sa pitanjem samoregulacije i koregulacije, u kojoj sve zainteresovane strane rade na razvoju i održavanju jedinstvenog i efikasnog sistema, uključujući primenu, što za rezultat ima to da svi pružaoci audio-vizuelnih medijskih usluga dobrovoljno prihvataju da ga se pridržavaju. Potreba i značaj saradnje medijskih regulatornih tela na svim nivoima (regionalnom i posebno na međunarodnom nivou) i uz uključivanje svih zainteresovanih strana, jesu presudni i suštinski važni za dalji razvoj i poboljšanja u tom pogledu.

Potrebno je da se u čitavom regionu zakonskim aktima utvrde ciljevi koregulacije i jasna uloga medijskog regulatornog tela i koregulatornog tela u tom procesu. Procesni mehanizmi u vezi sa funkcionisanjem koregulatornog tela i trenutni procesi transpozicije predstavljaju mogućnosti u tom pravcu.

Reč medijskih regulatornih tela iz ovog regiona, iako su mali kad se radi o merenju tržišnih indikatora, mora da se čuje u vezi sa onim što predstavlja vidljivi trend ka strukturnim promenama koje se dešavaju na horizontu javnih politika koje se odnose na medijske slobode. U tom pogledu, njihova uloga u istraživanju tržišta jeste važna. Regulatori mogu da koriste svoje znanje, stručnost, uticaj i odnose sa industrijom i sa državnim akterima, kako bi javne politike okrenuli u pravom smeru.

Možda će biti oklevanja da se „uroni“ u nove sfere i oblike javne politike. Oklevanje može da bude opravdano ako se sagleda na osnovu matematičke jednačine, koja, s jedne strane, ima mnogo nepoznatih koje treba izjednačiti sa promenom, a sve zajedno imaju javni interes i očuvanje prava na slobodu izražavanja kao zajedničke imenitelje. Jeste prisutno toliko nepoznatih, ali možda upravo to pokazuje da postoji hitna potreba za promenom paradigme. Odnokud se mora početi, i u tom pogledu, kao što sugeriše Platon, *početak je najvažniji deo posla*.

Umesto da se posegne za merama u vezi sa obavezama sledljivosti, mandatom za čuvanje podataka, zahtevima za određenim oblicima sadržaja koje treba odmah ukloniti i zahtevima za verifikaciju korisnika za društvene mreže i komunikacione usluge (kao što se vidi u nekim nedavnim zakonodavnim aktima na globalnom nivou), što može biti kontraproduktivno i predstavljati rizike za slobodu izražavanja i privatnost, želja je da se ovom publikacijom ponudi promena u prihvatanju javnih politika. Uvažavajući poslovni aspekt ekonomije medija, prepoznaje se potreba za napuštanjem *laisser-faire* pristupa, jer to jeste ono što demokratija zahteva i zato što se medijski pluralizam nalazi u samoj srži demokratije. Takođe, ističe značaj nacionalne i međunarodne saradnje u vezi sa tim pitanjima, i uključivanje širokog spektra aktera i zainteresovanih strana. Regulatorna tela za medije, vlade i parlamenti, izborne komisije i agencije za zaštitu podataka, zajedno sa medijima, akademskim krugovima, onima koji proveravaju činjenice i on-lajn i društvenim platformama, moraju da udruže napore da povrate demokratiju obnavljanjem poverenja u demokratske procese – kloneći se cenzure.

Ima još posla, ali za to su potrebni, pre svega, politička volja i holistički pristup. Trebalo bi naglasiti da se ne može očekivati da regulatorna tela za medije mogu sama da očuvaju medijski pluralizam. Medijski pluralizam obuhvata poslovne i javne interese, a trenutni izazovi za medijski pluralizam ne predstavljaju lokalni već pre globalni fenomen koji obuhvata čitav niz zainteresovanih strana. Svi ti akteri, od nacionalnih zakonodavaca i vlada do nadnacionalnih i međunarodnih organizacija, moraju da budu uključeni u napore za očuvanje medijskog pluralizma. Postoji štaviše akutna potreba da se interesi zasnovani na tržišnim principima, dopune interesima ljudskih prava i da se veći naglasak stavi na javni interes, umesto prvenstveno na interese industrije. U tom pogledu, principi ljudskih prava treba da pruže jasne smernice za delotvorno rešavanje različitih trenutnih izazova i oživljavanje medijskog pluralizma – kroz zakone, propise i mere politika.

Vremena za gubljenje nema kad je u pitanju ispravljanje opasnih trendova. Takođe, veoma je važno uvideti da postoje mnoge oblasti u kojima su potrebne nove i inovativne javne politike. Nužno je osigurati da se prava i slobode čuvaju, oprezno, otvoreno i iskreno težeći trajnim rešenjima, u saradnji sa on-lajn platformama, civilnim društvom, akademskom zajednicom, nadnacionalnim i međunarodnim telima. Mada države pokušavaju da uspostave svoj digitalni suverenitet, od ključnog je značaja ne ići u pravcu digitalne opresivnosti.³³

33 Odgovori i pristupi za postupanje u vezi sa izazovima na internetu se daju na nacionalnom, nadnacionalnom i međunarodnom nivou, ali neki se preispituju iz ugla slobode izražavanja, poput gašenja interneta, restriktivnih zakona (npr. Mađarska) itd. Više referenci se može naći u, na primer, Svetskom indeksu slobode štampe za 2020. godinu: „Ulazak u odlučujuću deceniju za novinarstvo, pogoršan koronavirusom“, može se naći na: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.

Aneksi

Aneks 1:

Pregled pravnih okvira

1. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U ALBANIJI

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Telo za audio-vizuelne medije jeste regulatorni organ u oblasti usluga emitovanja audio i audio-vizuelnih programa i drugih pratećih usluga na teritoriji Republike Albanije. Telo za audio-vizuelne medije predstavlja pravno lice, nezavisno, sa sedištem u Tirani. Telo za audio-vizuelne medije čine predsedavajući tog tela, zamenik predsedavajućeg i pet članova. Članove AMA imenuje Skupština na petogodišnji mandat, uz pravo na reizbor samo jednom.

Prema članu 19 *Zakona br. 97/2013 „O audio-vizuelnim medijima u Republici Albaniji“ sa izmenama i dopunama, glavne funkcije* AMA jesu da:

- a) razmatra predloge i zahteve za vršenje usluga emitovanja, uključujući zahteve za digitalno emitovanje i izdavanje relevantnih odobrenja ili dozvola, u skladu sa zakonom, uključujući usluge koje pruža RTSH;
- b) kvalifikovanom većinom dodeljuje i oduzima dozvole i/ili odobrenja;
- c) osigura lojalnu konkurenciju uz istovremeno osiguravanje daljeg razvoja RTSH-a;
- d) saraduje sa Komisijom za zaštitu potrošača, kako bi se osigurala zaštita potrošača u oblasti elektronskih medija, u slučaju neloyalne prakse AAMSP-a i pružanja usluga po neprimerenim cenama;
- e) priprema strategije za pružanje usluga emitovanja u Republici Albaniji;
- f) nadgleda sprovođenje ugovora o uslugama zaključenog sa RTSH-om;
- g) izrađuje i odobrava zakon i propise o audio-vizuelnom emitovanju i druga podzakonska akta, u skladu sa ovim zakonom;
- g) izrađuje i odobrava propise o postupcima i kriterijumima za dodelu dozvola i/ili odobrenja prema odredbama ovog zakona;
- h) utvrđuje naknade za dozvole;
- i) priprema i donosi smernice za RTSH u vezi sa ispunjavanjem obaveza RTSH-a;

- j) utvrđuje kriterijume i regulatorne mere za zajedničku upotrebu emisione infrastrukture RTSH-a;
- k) rešava sporove između pružalaca usluga audio ili audio-vizuelnog emitovanja, uključujući sporove sa javnim medijskim servisom;
- l) saraduje sa ministrom na izradi nacionalnog plana frekvencija;
- m) saraduje i konsultuje se sa Telom za zaštitu konkurencije, autorskih prava i drugim telima u ispunjavanju obaveza utvrđenih ovim zakonom.

Telo za audio-vizuelne medije kontroliše primenu ovog zakona od strane subjekata koji obavljaju svoju delatnost u ovoj oblasti i u slučaju kršenja zakona izriče sankcije.

Osim gorenavedenih funkcija AMA:

- a) prikuplja, administrira i objavljuje informacije o radio-difuznom sektoru u Republici Albaniji, uključujući primenjenu tehnologiju;
- b) vrši nadzor nad sprovođenjem audio-vizuelnih medijskih aktivnosti na međunarodnom nivou;
- c) realizuje, organizuje, podržava i promovise istraživanja u vezi sa audio-vizuelnim medijskim pitanjima;
- d) saraduje sa drugim telima, uključujući predstavnička tela u okviru sektora audio-vizuelnih medija, kako bi pomogla u aktivnostima obuke u sektoru audio-vizuelnih medija;
- e) saraduje sa sličnim telima drugih država;
- f) preduzima i podstiče istraživanja i druge relevantne aktivnosti koje su povezane sa ulogom medija, uključujući saradnju sa emiterima i drugim subjektima na terenu.

Veb-sajt: www.ama.gov.al

Na početku svake godine, AMA priprema izveštaj o svojim godišnjim aktivnostima i dostavlja ga Odboru za obrazovanje i medije i javno informisanje i Skupštini.

2. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

(1) Zakon br. 97/2013 O audio-vizuelnim medijima u Republici Albaniji

Član 19

Funkcije AMA

Glavne funkcije AMA jesu:

...

- h) izrađuje i odobrava propise o postupcima i kriterijumima za dodelu dozvola i/ili odobrenja prema odredbama ovog zakona...

Član 62

Regulisanje vlasništva u vezi sa zemaljskim audio i audio-vizuelnim emitovanjem

1. Nacionalna dozvola za audio emitovanje ili nacionalna dozvola za audio-vizuelno emitovanje dodeljuje se samo akcionarskim društvima registrovanim u Republici Albaniji, kojima je isključivi cilj audio-vizuelna delatnost.

2. Akcije koje predstavljaju kapital preduzeća koje ima nacionalnu dozvolu za audio emitovanje ili nacionalnu dozvolu za audio-vizuelno emitovanje su nominalne.

3... *ukinut*

4. Fizičko ili pravno lice koje ima akcije u preduzeću koje ima nacionalnu dozvolu za audio emitovanje ili nacionalnu dozvolu za audio-vizuelno emitovanje ne može imati više od 20 procenata ukupnog kapitala u drugom preduzeću koje ima nacionalnu dozvolu za audio emitovanje ili nacionalnu dozvolu za audio-vizuelno emitovanje. Za analogno audio emitovanje, dozvoljeno je učešće do 10 procenata u trećoj nacionalnoj kompaniji. Takvoj osobi nije dozvoljeno da dobije dozvolu za emitovanje audio programa, bilo regionalnu ili lokalnu, niti dozvolu za audio-vizuelno emitovanje.

5. Nacionalne dozvole za uslugu audio i/ili audio-vizuelnog programa, takođe, podležu gorenavedenim uslovima.

6. Lokalna ili regionalna dozvola za usluge audio emitovanja i lokalna ili regionalna dozvola za usluge audio-vizuelnog emitovanja dodeljuju se fizičkim ili pravnim licima registrovanim u Republici Albaniji, kojima je isključivi cilj audio-vizuelna delatnost.

7. Fizičko ili pravno lice koje ima 100 procenata udela u preduzeću i koje poseduje lokalnu ili regionalnu audio-vizuelnu dozvolu, može da dobije drugu dozvolu samo za lokalno ili regionalno audio emitovanje.

8. Fizičko ili pravno lice koje ima udeo u preduzeću koje ima lokalnu ili regionalnu dozvolu za audio emitovanje ne može da ima više od 40 procenata ukupnog kapitala u drugom preduzeću koje ima lokalnu ili regionalnu dozvolu za audio emitovanje.

9. Fizičko ili pravno lice koje ima udeo u preduzeću koje ima dozvolu za lokalno ili regionalno audio-vizuelno emitovanje ne može da ima više od 40 procenata ukupnog kapitala u drugom preduzeću koje ima dozvolu za lokalno ili regionalno audio-vizuelno emitovanje.

10. U smislu ovog člana, akcionarem se smatra imalac akcija i s njim povezana lica do drugog stepena srodstva sa akcionarom.

11. Pravna lica ovlašćena za pružanje usluga audio programa i audio-vizuelnog programa zasnovana putem satelitskih mreža, takođe, podležu gorenavedenim uslovima.

12. Nijedan imalac nacionalnih dozvola za audio emitovanje i nacionalnih dozvola za audio-vizuelno emitovanje, uključujući AAMSP, koji imaju dozvolu za pružanje usluga audio programa i odobrenje za uslugu audio-vizuelnog programa putem satelitskih mreža (prema ovom zakonu), ne može emitovati više od 30 procenata oglašavanja na tržištu audio-vizuelnog emitovanja. Telo za audio-vizuelne medije prati i objavljuje periodične informacije o obimu oglašavanja koje nacionalni AAMSP-i emituju.

Član 63

Upotreba multipleksa

1. Imaoci nacionalnih regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio emitovanje i nacionalnih regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio-vizuelno emitovanje dužni su da omoguće pristup pod pravičnim, razumnim i nediskriminatornim uslovima, do najmanje 40 procenata kapaciteta njihovog multipleksa, AAMSP-ima koji poseduju dozvolu za usluge audio programa i/ili dozvolu za uslugu audio-vizuelnog programa.

2. Bez štete po odredbe stava 1 ovog člana, subjekat koji ima dozvolu za digitalno emitovanje ili za pružanje usluge audio ili audio-vizuelnog programa ne može imati više od jedne trećine ukupnog obima lokalnih, regionalnih i nacionalnih programa.
3. Imaoci nacionalnih regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio emitovanje i nacionalnih regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio-vizuelno emitovanje omogućavaju pristup radi emitovanja u digitalnoj mreži na osnovu komercijalnih ugovora sa AAMSP-ima. Naknade za omogućavanje pristupa digitalnoj mreži moraju da budu troškovno orijentisane.
4. Telo za audio-vizuelne medije osigurava da su sve usluge pružene AAMSP-ima koji poseduju dozvolu za usluge audio programa i/ili dozvolu za usluge audio-vizuelnih programa, od strane imalaca nacionalnih, regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio emitovanje i nacionalnih regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio-vizuelno emitovanje, budu zasnovane na poštenim, razumnim i nediskriminatornim uslovima.
5. U slučaju spora između AAMSP-a i imalaca nacionalnih, regionalnih i lokalnih dozvola za digitalno audio emitovanje i nacionalnih dozvola za digitalno audio-vizuelno emitovanje, strane će se obratiti Telu za audio-vizuelne medije.
6. Telo za audio-vizuelne medije, uzimajući u obzir garanciju jednakog i nediskriminatornog pristupa za AAMSP-e i garanciju fer konkurencije i raznolikosti usluga, i nakon što sasluša tvrdnje strana, odlučuje o rešenju spora.
7. Na odluku AMA stranke mogu da se žale sudu.

(2) Zakon br. 9121/2003 o zaštiti konkurencije, zakon koji primenjuje Agencija za zaštitu konkurencije

Član 70

1. Centralni i lokalni organi uprave, subjekti i druge regulatorne institucije, u obavljanju poslova regulisanja privredne delatnosti na teritoriji Republike Albanije, dužni su da primenjuju odredbe ovog zakona i osiguravaju poštenu i delotvornu konkurenciju.
2. Vlast, iz razloga koji su u vezi sa opštim interesom, naročito procenjuje regulatorne prepreke konkurenciji koje postoje u regulisanju ekonomske i administrativne sfere. U tim slučajevima, Agencija daje relevantne preporuke.
3. Agencija, za sprovođenje ovog zakona u regulisanim sektorima, saraduje sa drugim regulatornim organima i institucijama.

(3) Propisi AMA

- O postupcima i kriterijumima za izdavanje dozvole za audio emitovanje (v. 153/2016, sa izmenama i dopunama);
- O postupcima i kriterijumima za izdavanje dozvole za audio-vizuelno emitovanje putem postupka javnog konkursa (v. 28/2015);
- O postupcima i kriterijumima za izdavanje nacionalne dozvole za audio-vizuelno emitovanje (v. 219/2016);
- O postupcima i kriterijumima za izdavanje lokalne dozvole za lokalno digitalno audio-vizuelno emitovanje u prelaznom periodu (v. 100/2017);
- O postupcima i kriterijumima za izdavanje dozvole za usluge audio-vizuelnog program“ (v. 2/2020);

O postupcima i kriterijumima za davanje odobrenja (v.100/2017; samo za satelitsku uslugu).

2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Nacionalni regulatorni organ Bosne i Hercegovine jeste Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine (RAK), osnovana Zakonom o komunikacijama. Agencija je konvergirani regulator za sektore emitovanja, telekomunikacija i frekvencijskog spektra. U dužnosti Agencije spadaju:

- kreiranje i promovisanje pravila u sektorima emitovanja i telekomunikacija;
- saradnja na izradi svih strateških pravila i odluka u vezi sa ovim sektorom;
- izdavanje dozvola emiterima i operaterima telekomunikacija u sektoru emitovanja i telekomunikacija;
- planiranje, upravljanje i dodela frekvencijskog spektra;
- primena tehničkih i drugih standarda koji se odnose na kvalitet; uspostavljanje i održavanje sistema tehničkih naknada za izdavanje dozvola;
- izricanje sankcija za kršenje relevantnih pravila. Sankcije koje Agencija može da izriče jesu: usmena i pismena upozorenja, novčane kazne, suspenzija i oduzimanje dozvole.

Agencija se sastoji od sektora i odeljenja na čijem se čelu nalazi generalni direktor, koji donosi prvostepene odluke. Savet Agencije deluje kao drugostepeno telo u vezi sa svim odlukama Agencije. Postupak upravnog spora može se pokrenuti pred Sudom Bosne i Hercegovine. Postupak se može pokrenuti pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine u predmetima koji su u vezi sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Veb-sajt: www.rak.ba

Sve svoje odluke u vezi sa programskim sadržajem Agencija objavljuje na svom veb-sajtu. Od 2020. godine, Agencija je počela da objavljuje periodični izveštaj koji sadrži pregled svih predmeta u vezi sa programima kojima se bavila u izveštajnom periodu, uključujući kratku analizu odabranih predmeta. Izveštaj, takođe, sadrži opise predmeta u kojima nije utvrđeno kršenje pravila. Dalje, Agencija priprema godišnje izveštaje, kao i redovne izveštaje o odlukama Agencije, zajedno sa trendovima u kršenju pravila, koji su svi objavljeni na njenom veb-sajtu.

2. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

U Bosni i Hercegovini nema zakonskog okvira kojim se reguliše transparentnost vlasništva nad medijima. Ostale relevantne odredbe obuhvataju:

(1) Zakon o komunikacijama Bosne i Hercegovine

Član 3

(Nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine u oblasti komunikacija)

4. Savjet ministara i Agencija, u skladu s pojedinačnim nadležnostima definiranim ovim zakonom, preduzimaju sve razumne mjere za ostvarenje sljedećih ciljeva:

- a) promoviranje pravične konkurencije u cilju ostvarenja maksimalne dobiti za korisnike u smislu izbora, cijene i kvaliteta;
- b) da ne postoji ugrožavanje ili ograničenje konkurencije u sektoru komunikacija u skladu sa sektorskim politikama Savjeta ministara.

...

Član 4

(Regulatorni principi emitiranja i telekomunikacija)

1. Regulatorni principi emitiranja obuhvataju:

- a) zaštitu slobode izražavanja i raznolikosti mišljenja poštujući općeprihvaćene standarde ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti;

...

- c) odvojenost emitera od političke kontrole i manipulacije, u cilju jačanja demokratskih principa i uspostavljanja tržišne ekonomije.

(2) Politika sektora emitovanja (2007)

Ograničenje koncentracije i medijski pluralizam:

...Zadatak državnih institucija je da zaštiti pluralizam i raznovrsnost medija (ograničenje koncentracije), a prije svega da omogući ujednačen i ravnomjeran razvoj svih oblika medija u državi, ne favorizirajući bilo koji oblik. ... Utvrđivanje stvarne raznovrsnosti programskih sadržaja i potrebe za istim, sa naročitim akcentom na programe lokalnog sadržaja je jedan od ključnih zadataka u narednom periodu i taj zadatak se mora ostvariti provođenjem novih javnih konkursa, gdje će se na transparentan i efektivan način omogućiti dalji razvoj medijskog pluralizma. Pored toga, neophodno je obezbijediti da ekonomski nerazvijena područja, kao i područja koja trenutno uopšte nemaju, ili nemaju adekvatan pristup različitim programima, u narednom periodu dobiju ono što ostatak zemlje uveliko koristi. S obzirom na značaj radio-difuzije za demokratske i kulturne potrebe svakog društva, država mora imati i poseban interes za rješavanje ove problematike i mogućnost uticaja na razvoj prenosne mreže, kako bi što veći broj građana mogao da prima signale javnih RTV servisa.

- Obaveze Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srpske

Obavezama države i entiteta treba se obezbijediti sljedeće:

- 1.2. garantovati zaštitu i promociju medijskog pluralizma.

...

2. Zadaci Regulatorne agencije za komunikacije

Osnovni zadaci Regulatorne agencije su:

- 2.1. da zaštiti pluralitet i raznovrsnost medija (ograničenje koncentracije), a prije svega omogućí konstantan i ujednačen razvoj radio sektora u državi.

...

2. PODZAKONSKI AKTI RAK

(1) Pravilo 77/2015 o pružanju audio-vizuelnih medijskih usluga

Član 22

(Prenos dozvole)

(1) Korisnik dozvole ne može, djelomično ili u cjelini, prenijeti dozvolu ili odrediti drugog korisnika iste prodajom ili posebnim ugovorom.

(2) Agencija može, po zahtjevu korisnika dozvole, izvršiti prenos dozvole na drugo fizičko ili pravno lice u istom vlasništvu ili kada se vrši spajanje, pripajanje, podjela ili promjena oblika pravnog lica, odnosno obrta, ili više njih koji su korisnici dozvole, i to ukoliko postoji prethodna pismena saglasnost svih vlasnika/suvlasnika korisnika dozvole za takav prenos.

(3) Svaka promjena u originalnom vlasništvu korisnika dozvole veća od pet odsto učešća u istoj predstavlja parcijalni prenos vlasništva i zahtijeva prethodnu pismenu saglasnost Agencije. Ukoliko Agencija dozvoli prenos vlasništva, korisnik dozvole će Agenciju obavijestiti o izvršenim izmjenama po upisu u sudski registar, odnosno u registar vrijednosnih papira.

(4) Agencija će svaki zahtjev iz st. (2) i (3) ovog člana ispitati u skladu sa internim procedurama i svim primjenjivim propisima, uključujući i relevantne propise vezane za efikasno korištenje radiofrekvencijskog spektra. Agencija će u toku obrade zahtjeva ispitivati iste uslove kao i kod izdavanja dozvole, te će dati svoju saglasnost samo ukoliko procijeni da će budući korisnik dozvole osigurati nastavak ispunjavanja kvalifikacijskih standarda na osnovu kojih je izdata dozvola u preostalom vremenu važenja iste, te da ne postoje nenaplaćena potraživanja prema korisniku od strane Agencije.

(5) Ne smatra se prenosom dozvole, niti izdavanjem nove dozvole slučaj kada korisnik dozvole, bez promjene vlasničke strukture, promijeni zvanični naziv i kada je potrebno takvu izmjenu registrovati.

(6) U slučaju smrti fizičkog lica koje je vlasnik korisnika dozvole, Agencija će biti obaviještena o svim promjenama nastalim nakon ostavinske rasprave. Agencija će od novog vlasnika zahtijevati potpisanu izjavu da će korisnik dozvole nastaviti sa korištenjem prava i izvršavanjem obaveza iz dozvole, te da će osigurati nastavak ispunjavanja kvalifikacijskih standarda na osnovu kojih je dozvola i izdata. Po prijemu takve izjave, bit će data retroaktivna saglasnost za promjenu vlasništva.

(7) U slučaju da se nad korisnikom dozvole otvori stečajni postupak, isti je dužan o tome obavijestiti Agenciju najkasnije 14 dana od dana donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka. U skladu s članom 4 stav (6) ovog pravila, stečajni postupak može rezultirati revizijom izdate dozvole i dovesti do oduzimanja dozvole, ukoliko se utvrdi neispunjavanje kvalifikacijskih standarda na osnovu kojih je dozvola i izdata.

(8) Korisnik dozvole je dužan upoznati stečajnog upravnika sa svojim obavezama prema Agenciji. Ukoliko se u toku stečajnog postupka pojavi potencijalni kupac, Agencija o tome mora biti prethodno obaviještena, te će provesti proceduru kako je navedeno u stavu (4) ovog člana.

(9) Svaka promjena u originalnom vlasništvu korisnika dozvole veća od pet odsto učesća, a za koju nije dobivena prethodna pismena saglasnost Agencije, rezultirat će izricanjem odgovarajuće sankcije. Samo u izuzetnim slučajevima, Agencija može izdati naknadnu saglasnost ukoliko se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi iz stava (4) ovog člana.

3. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U HRVATSKOJ

1. Uspostavljanje, mandat i ovlaštenja regulatornog tela

Vijeće za elektroničke medije, nacionalni regulatorni organ Republike Hrvatske, upravlja Agencijom za elektroničke medije i vrši dužnosti regulatornog tela u oblasti elektronskih medija u Hrvatskoj. Vijeće ima sedam članova, a jedan od njih, predsjednik Vijeća, jeste direktor Agencije. Predsednika i ostale članove Vijeća imenuje Hrvatski sabor na predlog Vlade Republike Hrvatske na petogodišnji mandat. Agencija za elektroničke medije sama po sebi nije „konvergirani“ regulator, jer svoje nadležnosti deli s HAKOM-om (Hrvatskom agencijom za poštu i elektroničke komunikacije) koji se bavi dodelom frekvencija. Zakonom koji se odnosi na elektronske medije, Zakon o elektroničkim medijima, uređuju se prava, obaveze i dužnosti pravnih i fizičkih lica koja pružaju audio i audio-vizuelne medijske usluge i usluge elektronskih publikacija preko elektronskih komunikacionih mreža, kao i interes Republike Hrvatske u oblasti elektronskih medija. Nadležnosti AEM RH su regulacija audio-vizuelnih i audio medijskih usluga, uključujući nadzor nad programima, zaštitu maloletnika i razvoj pluralizma. Pored toga, između ostalog AEM RH osigurava lojalnu konkurenciju, sprovodeći postupak davanja koncesija, prateći namensko trošenje Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, podstiče i preduzima istraživanja i srodne aktivnosti, sistematski radi na jačanju medijske pismenosti i vrši druge nadležnosti koje proizilaze iz člana 69. Zakona o elektroničkim medijima.

veb-sajt: www.aem.hr

Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

a) *Zakon o elektroničkim medijima*

Član 52

Stav 1

Pružatelji medijskih usluga dužni su do 31. siječnja svake kalendarske godine Vijeću za elektroničke medije dostaviti podatke o pravnoj osobi i sjedištu, odnosno imenu i prezimenu te prebivalištu svih pravnih i fizičkih osoba koje su neposredno ili posredno postale imatelji dionica ili udjela u tom pružatelju medijskih usluga, s podatkom o postotku dionica ili udjela.

Član 53

Povezane osobe u smislu ovoga Zakona su osobe koje su međusobno povezane upravljanjem, kapitalom ili na drugi način koji im omogućuje da zajednički oblikuju po-

slovnju politiku, posluju usklađeno s namjerom postizanja zajedničkih ciljeva, odnosno tako da jedna osoba ima mogućnost usmjeravati drugu ili na bitan način utjecati na nju u odlučivanju o financiranju i poslovanju, odnosno odlučivanju o programskoj osnovi medija.

Povezanim osobama smatraju se osobe povezane:

- krvnim srodstvom kao članovi uže obitelji (roditelji, djeca, braća i sestre, posvojitelji i posvojenici);
- brakom ili izvanbračnom zajednicom;
- po tazbini kao članovi uže obitelji bračnog druga;
- kao imatelji ukupnog poslovnog udjela, dionica, odnosno drugih prava na temelju kojih sudjeluju u upravljanju druge osobe najmanje sa 25 odsto glasačkih prava;
- na način da kod obje osobe, ista osoba ima ukupni poslovni udjel, dionice odnosno druga prava na temelju kojih sudjeluje u upravljanju svake od njih s najmanje 25 odsto glasačkih prava;
- marketinškim ili drugim ugovorom, kada kroz tromjesečno ili dulje razdoblje u jednoj godini ostvaruju više od 30 odsto prihoda od oglašavanja;
- kao povezana društva u smislu Zakona o trgovačkim društvima;
- na način da su članovi uprave ili nadzornoga odbora u društvu u kojem obavljaju ovu dužnost i osobe koje se smatraju povezanim s čelnicima uprave ili nadzornoga odbora toga društva na način utvrđen u ovom stavku.

Član 54

Nedopuštenom koncentracijom u smislu ovoga Zakona smatra se ako:

- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju na državnoj razini i ima udio u kapitalu drugog nakladnika koji ima istu takvu koncesiju ili koncesiju na regionalnoj, županijskoj, gradskoj ili općinskoj razini, s više od 25 odsto, i obrnuto;
- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju na državnoj razini i ima udio u kapitalu nakladnika koji izdaje dnevne novine koje se tiskaju u više od 3.000 primjeraka, s udjelom većim od 10 odsto, i obrnuto;
- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju na državnoj razini i ima udio u kapitalu pravne osobe koja obavlja djelatnost novinske agencije, s udjelom većim od 10 odsto, i obrnuto;
- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju na državnoj razini i istodobno izdaje dnevne novine koje se tiskaju u nakladi većoj od 3.000 primjeraka;
- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju lokalne ili regionalne razine pokrivanja i ima udio u kapitalu drugoga takvog nakladnika regionalne ili lokalne razine pokrivanja na istom području sa više od 30%;
- nakladnik televizije i/ili radija koji ima koncesiju regionalne ili lokalne razine pokrivanja i istodobno, u istom ili susjednom području, izdaje dnevne novine lokalnog značenja;

- pružatelj medijskih usluga iz članka 79. ovoga Zakona istodobno izdaje dnevne novine koje se tiskaju u nakladi većoj od 3.000 primjeraka;
- pružatelj medijskih usluga iz članka 79. ovoga Zakona ima udio u kapitalu nakladnika koji izdaje dnevne novine koje se tiskaju u više od 3.000 primjeraka, s udjelom većim od 10 odsto, i obrnuto.

Član 55

Smatra se da postoji nedopuštena koncentracija u području medija i u slučajevima iz članka 54. ovoga Zakona ako u kapitalu drugog nakladnika televizije i/ili radija, novinskog nakladnika dnevnog tiska ili novinske agencije ima udjel iznad utvrđene visine kapitala, fizička ili pravna osoba koja je osnivač nakladnika televizije i/ili radija ili pružatelja medijskih usluga iz članka 79. ovoga Zakona, odnosno osnivač, ili s njim povezane osobe u smislu članka 53. ovoga Zakona.

Član 61

Operator koji obavlja djelatnost prijenosa audio-vizualnog i/ili radijskog programa ne može biti nakladnik televizije i/ili radija te pružatelj medijskih usluga iz članka 79. ovoga Zakona.

Član 63

Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (u daljnjem tekstu: Fond) je Fond Agencije za elektroničke medije. Izvor financijskih sredstava Fonda su sredstva osigurana odredbama ovoga Zakona i Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji.

2) *Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja*

Član 17 Stav 1

Radi ocjene dopuštenosti koncentracije, u smislu ovoga Zakona, sudionici koncentracije obvezni su Agenciji prijaviti svaku namjeru provedbe koncentracije ako su kumulativno ostvareni sledeći uvjeti:

1. ukupan godišnji konsolidirani prihod svih poduzetnika sudionika koncentracije ostvaren prodajom robe i/ili usluga (u daljnjem tekstu: ukupan poslovni prihod) na svjetskom tržištu, iznosi najmanje jednu milijardu kuna sukladno financijskim izvješćima za financijsku godinu koja je prethodila koncentraciji ako najmanje jedan sudionik koncentracije ima sjedište i/ili podružnicu u Republici Hrvatskoj, i 2. ukupan poslovni prihod svakog od najmanje dva sudionika koncentracije, u Republici Hrvatskoj, sukladno financijskim izvještajima iznosi najmanje 100.000.000 u financijskoj godini koja je prethodila koncentraciji.

3) *Pravilnik o fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija*

Član 4

Sredstva Fonda se raspoređuju između pojedinih vrsta korisnika sredstava Fonda u omjeru:

1. nakladnici televizije na lokalnoj i regionalnoj razini, nakladnici neprofitne televizije te neprofitni pružatelji medijskih usluga iz članka 19. i 79. ZEM-a – 46,5 odsto;

2. nakladnici radija na lokalnoj i regionalnoj razini, nakladnici neprofitnog radija te neprofitni pružatelji medijskih usluga iz članka 19. i 79. ZEM-a – 46,5 odsto;
3. neprofitni pružatelji elektroničkih publikacija – tri odsto;
4. neprofitni proizvođači audio-vizualnog programa – tri odsto
5. neprofitni proizvođači radijskog programa – jedan odsto.

4. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST NA KOSOVU*

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Regulatorno telo je Nezavisna komisija za medije (NKM), osnovana Ustavom i Zakonom br. 04/L-44 o Nezavisnoj komisiji za medije. Nezavisna komisija za medije jeste nezavisno telo odgovorno za regulisanje audio i audio-vizuelnih medijskih usluga, uključujući usvajanje podzakonskih akata, postupke izdavanja dozvola, upravljanje i nadzor nad radiodifuznim frekvencijskim spektrom, utvrđivanje visine i naplatu naknade za dozvolu, kao i izricanje sankcija zbog kršenja pravila i propisa.

Nezavisna komisija za medije je zadužena za pripremu strateških dokumenata, poput onih koji se odnose na prelazak na digitalno emitovanje, kao i drugih strateških dokumenata za audio-vizuelne medijske usluge, radi usvajanja od strane Vlade. Nezavisnu komisiju za medije čine: Komisija, izvršni direktor i Odbor za žalbe. Članove Komisije i Odbora za žalbe bira Skupština, dok izvršnog direktora imenuje Komisija. Na odluke NKM-a može se uložiti žalba Odboru za žalbe. Shodno tome, drugostepeni žalbeni postupak može se pokrenuti pred Sudom.

veb-sajt: www.kpm-ks.org.

Nezavisna komisija za medije priprema godišnje izveštaje koji se objavljuju kada ih usvoji Skupština.

2. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

1) Zakon o Nezavisnoj komisiji za medije

Član 5

NKM podržava slobodu i pluralizam medijskih audio-vizuelnih usluga.

Član 9

6. Politika emitovanja će promovisati sprovođenje odredbi koje sprečavaju monopolicizaciju emitovanja na Kosovu*, u cilju promovisanja pravične konkurencije za pružanje medijskih audio-vizuelnih usluga.

Član 22

Donošenje odluka NKM-a tokom izdavanja dozvola pružaocima audio-vizuelnih medijskih usluga zasniva se na kriterijuma Uredbe NKM-a za izdavanje dozvola.

2) *Zakon o zaštiti konkurencije*

Ovaj zakon određuje pravila i mere za zaštitu slobodne i efektivne konkurencije na tržištu, ovlašćenja, organizaciju Tela za zaštitu konkurencije, kao i procedure za sprovođenje ovog zakona.

Ovaj zakon se primenjuje na sva javna preduzeća i privredne subjekte koji su registrovani na Kosovu* i obavljaju privredne delatnosti.

3) *Uredba NKM-a o izdavanju licenci*

Ova uredba reguliše procedure za izdavanje licenci.

5. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U CRNOJ GORI –

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Regulatorno telo Crne Gore je Agencija za elektronske medije Crne Gore, osnovana Zakonom o elektronskim medijima. Nadležnosti AEM CG su:

- izrada Programa razvoja audio-vizuelnih medijskih usluga;
- odobravanje nacрта plana raspodele radio frekvencija;
- izdavanje odobrenja za emitovanje i odobrenja za pružanje audio-vizuelnih medijskih usluga na zahtjev;
- utvrđivanje naknade za licencu;
- vođenje registra pružalaca AVM usluga i elektronskih publikacija;
- odlučivanje po prigovorima u vezi sa radom pružalaca AVM usluga;
- nadgledanje sprovođenja zakona;
- usvajanje i primena podzakonskih akata koji prate zakon;
- obavljanje ostalih zadataka.

Direktor AEM CG je prvostepeni organ, dok Savet AEM CG deluje kao apelacioni organ. Postupak upravnog spora može se pokrenuti pred Upravnim sudom Crne Gore. Postupak se može pokrenuti pred Ustavnim sudom Crne Gore protiv bilo kog pravilnika ili drugih opštih podzakonskih akata koji regulišu rad pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga.

vweb-sajt: www.aemcg.org

Sve odluke u vezi sa postupcima po prigovorima ili postupcima koji se vode po službenoj dužnosti zbog kršenja uslova licenci objavljuju se na vweb-sajtu. Pored toga,

svi godišnji finansijski planovi i izveštaji i planovi i izveštaji o radu, kao i godišnji izveštaji o reviziji, objavljuju se na veb-sajtu.

2. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

a) Zakon o elektronskim medijima

Vrste emitera

Član 70

- (1) Dobijanjem odobrenja za emitovanje pravno ili fizičko lice stiče status emitera.
- (2) Emiter može obavljati djelatnost proizvodnje i emitovanja radijskog i/ili televizijskog programa kao:
 - 1) komercijalni emiter;
 - 2) neprofitni emiter;
 - 3) javni emiter.

Komercijalni emiter

Član 71

Komercijalni emiter može obavljati djelatnost proizvodnje i emitovanja radijskog i/ili televizijskog programa kao:

- 1) nacionalni komercijalni emiter ako pokriva najmanje 75 odsto stanovništva u više od 10 jedinica lokalne samouprave (nacionalna pokrivenost ili mreža komercijalnog emitera);
- 2) regionalni komercijalni emiter ako pokriva najmanje 80 odsto stanovništva na teritoriji koja obuhvata od četiri do 10 jedinica lokalne samouprave (regionalna pokrivenost ili mreža komercijalnog emitera);
- 3) lokalni komercijalni emiter ako pokriva najmanje 85 odsto stanovništva na teritoriji koja obuhvata manje od četiri jedinice lokalne samouprave (lokalna pokrivenost ili mreža komercijalnog emitera).

Neprofitni emiter

Član 72

- (1) Status neprofitnog emitera, u skladu sa ovim zakonom, utvrđuje se prilikom dodjele prava na emitovanje.
- (2) Na postupak izdavanja i oduzimanja odobrenja za emitovanje neprofitnim emiterima shodno se primjenjuju odredbe čl. 98 do 115 ovog zakona.
- (3) Neprofitni emiteri mogu biti samo obrazovne ustanove, vjerske, studentske, učeničke i nevladine organizacije registrovane najmanje tri godine prije podnošenja zahtjeva za sticanje statusa neprofitnog emitera.
- (4) Neprofitni emiter je emiter koji dnevno objavljuje najmanje 50 odsto sopstvene proizvodnje informativnih, kulturnih, obrazovnih i zabavnih sadržaja, pri čemu najmanje 25 odsto dnevne produkcije mora služiti zadovoljavanju informativnih, obrazovnih, naučnih, stručnih, umjetničkih, kulturnih i drugih potreba javnosti.

(5) Na neprofitne emitere primenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na programske obaveze javnih emitera.

(6) Sredstva za rad neprofitnog emitera mogu se obezbjeđivati iz donacija, priloga građana, sponzorstava i iz drugih izvora prihoda, u skladu sa posebnim zakonom kojim se uređuje osnivanje i djelatnost nevladinih organizacija.

(7) Neprofitni emiteri su oslobođeni obaveze plaćanja naknade po osnovu odobrenja za emitovanje.

(8) Dobit od djelatnosti proizvodnje i emitovanja radijskog i/ili televizijskog programa neprofitni emiter može koristiti samo za unaprjeđenje i razvoj sopstvene djelatnosti.

Javni emiteri

Član 73

(1) Javni emiteri mogu biti:

- 1) nacionalni javni emiter, čiji je osnivač država;
- 2) regionalni javni emiter, čiji su osnivači više jedinica lokalne samouprave;
- 3) lokalni javni emiter, čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave.

(2) Nacionalni javni emiteri dužni su da obezbijede kvalitetan prijem radijskog ili televizijskog programa za najmanje 85 odsto stanovništva Crne Gore (nacionalna pokrivenost javnog emitera).

(3) Regionalni javni emiteri dužni su da obezbijede kvalitetan prijem radijskog ili televizijskog programa za najmanje 80 odsto stanovništva svake od jedinica lokalne samouprave na čijoj teritoriji se emituje program (regionalna pokrivenost javnog emitera).

(4) Lokalni javni emiteri dužni su da obezbijede kvalitetan prijem radijskog ili televizijskog programa za najmanje 85 odsto stanovništva jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji se emituje program (lokalna pokrivenost javnog emitera).

VIII. ZAŠTITA PLURALIZMA I RAZNOVRSNOSTI ELEKTRONSKIH MEDIJA

Transparentnost vlasništva pružalaca AVM usluga

Član 129

(1) Pružalac AVM usluge dužan je da, do 31. decembra tekuće godine, Agenciji dostavi podatke o fizičkim i pravnim licima (ime/naziv, sjedište/prebivalište) koja su u toku te godine neposredno ili posredno postala imaoци akcija ili udjela u tom pružaocu AVM usluge, sa podatkom o procentu tih akcija ili udjela.

(2) Pružalac AVM usluge je dužan da, do 31. decembra tekuće godine, Agenciji dostavi podatke o:

- 1) svom vlasničkom učešću u drugim pravnim licima koja su pružaoci AVM usluge;
- 2) učešću njegovih vlasnika većem od 10 odsto u vlasništvu pravnih lica koja su pružaoci AVM usluga.

(3) Podatke iz st. 1 i 2 ovog člana Agencija je dužna da objavi u „Službenom listu Crne Gore“.

(4) Podaci o akcionarima i nosiocima udjela do jedan odsto vrijednosti kapitala objavljuju se zbirno.

Povezana lica

Član 130

(1) Povezana lica, u smislu ovog zakona, su lica koja su međusobno povezana upravljanjem, kapitalom ili na drugi način koji im omogućava da zajednički utvrđuju poslovnu politiku, posluju usklađeno s namjerom postizanja zajedničkih ciljeva, odnosno tako da jedno lice ima mogućnost usmjeravanja drugog ili na bitan način utiče na njegovo odlučivanje o finansiranju i poslovanju, odnosno odlučivanju o programskoj osnovi elektronskih medija.

(2) Povezanim licima, u smislu ovog zakona, smatraju se lica povezana:

- 1) kao članovi uže porodice (roditelji, djeca, braća i sestre, usvojnici i usvojenici);
- 2) brakom ili vanbračnom zajednicom;
- 3) srodstvom po tazbini kao članovi uže porodice bračnog druga;
- 4) kao imaoci ukupnog poslovnog udjela, akcija odnosno drugih prava na osnovu kojih učestvuju u upravljanju drugog lica najmanje sa 20 odsto glasačkih prava;
- 5) na način da kod oba lica, isto lice ima ukupni poslovni udio, akcije odnosno druga prava na osnovu kojih učestvuje u upravljanju svakog od njih s najmanje 20 odsto glasačkih prava;
- 6) marketinškim ili drugim ugovorom, kada kroz tromjesečno ili duže razdoblje u jednoj godini ostvaruju više od 30% prihoda od oglašavanja;
- 7) na način da su članovi organa upravljanja pravnim licem u kojem obavljaju ovu dužnost i lica koje se smatraju povezanim s članovima organa upravljanja tog pravnog lica na način utvrđen ovim stavom.

Postojanje medijske koncentracije

Član 131

(1) Medijska koncentracija postoji kada emiter:

- 1) učestvuje u osnivačkom kapitalu drugog emitera, pravnog lica koje izdaje dnevni štampani medij ili pravnog lica koje obavlja djelatnost informativne agencije ili obrnuto;
- 2) istovremeno ima više odobrenja za emitovanje;
- 3) istovremeno emituje i radijski i televizijski program;
- 4) istovremeno emituje radijski i/ili televizijski program i izdaje dnevne štampane medije koji se distribuiraju na području na kojem se emituje radijski i/ili televizijski program;
- 5) istovremeno emituje radijski i/ili televizijski program i bavi se djelatnošću informativnih agencija.

(2) Medijska koncentracija postoji i kada su osnivači emitera fizička ili pravna lica koja su istovremeno:

- 1) osnivači drugog emitera;
- 2) osnivači pravnog lica koje izdaje dnevni štampani medij koji se distribuira na području na kome se emituje i radijski ili televizijski program;

- 3) osnivači informativne agencije;
- 4) bračni i vanbračni drugovi ili srodnici do drugog stepena srodstva u pravoj ili pobočnoj liniji fizičkih lica iz stava 2 al. 1, 2 i 3 ovog člana.

(3) Emiter koji ima više odobrenja za pružanje AVM usluga dužan je da vodi odvojeno računovodstvo, u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo.

Nedozvoljena medijska koncentracija

Član 132

Nedozvoljena medijska koncentracija postoji kada emiter:

- 1) koji ima odobrenje za emitovanje sa nacionalnom pokrivenošću:
 - učestvuje u osnovnom kapitalu drugog emitera kome je izdato takvo odobrenje sa više od 25 odsto kapitala ili glasačkih prava,
 - učestvuje u osnovnom kapitalu pravnog lica koje izdaje dnevne štampane medije koje se štampaju u tiražu većem od 3.000 primjeraka, sa više od 10 odsto i obrnuto,
 - učestvuje u osnovnom kapitalu pravnog lica koje obavlja djelatnost informativne agencije sa više od 10 odsto i obrnuto,
 - istovremeno izdaje dnevne štampane medije koji se štampaju u tiražu većem od 3.000 primjeraka;
- 2) osim nacionalnog javnog emitera, na istom području emituje više od jednog televizijskog i jednog radijskog programa sa istom ili sličnom programskom osnovom;
- 3) radijskog ili televizijskog programa koji ima odobrenje za emitovanje sa lokalnom ili regionalnom pokrivenošću:
 - učestvuje u osnovnom kapitalu drugog emitera sa regionalnom ili lokalnom pokrivenošću na istom području sa više od 30 odsto,
 - istovremeno, u istoj ili u susjednim oblastima, izdaje dnevni štampani medij lokalnog karaktera.

Posebni slučajevi nedozvoljene medijske koncentracije

Član 133

Smatraće se da nedozvoljena medijska koncentracija postoji i kada u slučajevima iz člana 132 ovog zakona u osnovnom kapitalu drugog emitera, osnivača dnevnog štampanog medija ili novinske agencije, preko utvrđene visine osnovnog kapitala, učestvuje fizičko lice koje je osnivač emitera ili lica koja su njegovi srodnici u pravoj liniji do drugog stepena srodstva ili lice koje je njegov bračni drug.

Izdavanje odobrenja i nedozvoljena medijska koncentracija

Član 134

- (1) Agencija neće izdati odobrenje za emitovanje ukoliko utvrdi da bi se izdavanjem odobrenja ostvarila nedozvoljena medijska koncentracija u smislu ovog zakona.
- (2) Podnosilac zahtjeva za izdavanje odobrenja za emitovanje je dužan da, uz prijavu na javni konkurs za dodjelu prava na emitovanje ili zahtjev za izdavanje odobrenja za emitovanje, dostavi ovjerenu izjavu da se eventualnim izdavanjem odobrenja neće ostvariti nedozvoljena medijska koncentracija.

(3) Ako Agencija utvrdi da je, nakon izdavanja odobrenja za emitovanje, ostvarena nedozvoljena medijska koncentracija, naložiće emiteru da, u roku od tri mjeseca od dana utvrđivanja, otkloni utvrđene nedostatke u odnosu na nedozvoljenu medijsku koncentraciju.

(4) Ako emiter, bez opravdanog razloga, ne postupi u skladu sa nalogom iz stava 3 ovog člana, Agencija će mu oduzeti odobrenje.

Promjene vlasničke strukture emitera

Član 135

(1) Emiter je dužan da promjenu vlasničke strukture pisanim putem prijavi Agenciji.

(2) Za svaku promjenu vlasničke strukture emitera veću od 10 odsto učešća emiter mora pribaviti prethodnu pisanu saglasnost Savjeta.

(3) Domaće pravno lice u kome se kao osnivači pojavljuju i strana pravna lica registrovana u zemljama u kojima nije moguće utvrditi porijeklo osnivačkog kapitala ne može biti imalac odobrenja.

(4) Ako se, nakon izdavanja odobrenja, utvrdi da je jedan od suvlasnika emitera strano pravno lice iz stava 3 ovog člana, emiteru će se oduzeti odobrenje.

Podsticanje medijskog pluralizma

Član 136

(1) Za podsticanje medijskog pluralizma, produkcije komercijalnih televizijskih emitera i neprofitnih emitera i očuvanja raznovrsnosti elektronskih medija u Crnoj Gori, iz dijela prihoda od igara na sreću obezbjeđuju se sredstva u visini i na način koji se utvrđuje posebnim zakonom koji reguliše djelatnost igara na sreću.

(2) Sredstva iz stava 1 ovog člana koristiće se za podsticanje proizvodnje programskih sadržaja komercijalnih televizijskih emitera i neprofitnih emitera,³⁴ a posebno su značajni za:

- 1) pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori;
- 2) promociju prevencije i sprječavanja svih vidova diskriminacije;
- 3) podsticanje i promociju društvene integracije osoba sa invaliditetom;
- 4) podsticanje pružaoca AVM usluga da svoje usluge postepeno učine dostupnim osobama sa oštećenjem sluha ili vida;
- 5) promociju zaštite prirode, okoline i ljudskog zdravlja;
- 6) podsticanje kulture javnoga dijaloga;
- 7) podsticanje kulturnog stvaralaštva;
- 8) razvoj obrazovanja, nauke i umjetnosti;
- 9) očuvanje crnogorskog nacionalnog i kulturnog identiteta;
- 10) podsticanje i promociju ostvarivanja i zaštite ljudskih prava;
- 11) podsticanje razvoja svijesti o rodnoj ravnopravnosti.

34 Ovo je trenutna odredba. Prvobitnom iz 2010. godine bilo je propisano da samo komercijalni emiteri (Radio i TV) imaju pravo na fond. Izmjena je usvojena paralelno sa usvajanjem plana kojim je stvoren poseban fond za podršku komercijalnim radio emiterima (prema Zakonu o bezbednosti saobraćaja na putevima).

Kriterijumi za dodjelu sredstava

Član 137

(1) Kriterijumi za dodjelu sredstava iz člana 136 ovog zakona su:

- 1) složenost proizvodnje programa (primjena profesionalnih standarda, autorska i uređivačka kreativnost, ispunjavanje tehničkih standarda, angažovanje ljudskih i tehničkih resursa);
- 2) značaj programa za ostvarenje ciljeva iz člana 136 ovog zakona;
- 3) ekonomičnost i dugoročnost programa.

(2) Sredstva iz člana 136 ovog zakona ne mogu se dodjeljivati za:

- 1) reemitovanje programa drugih stanica;
- 2) kupljene programe;
- 3) reprizirane programe iz sopstvene produkcije;
- 4) programe iz sopstvene produkcije za koje su emiteri obezbjedili pokrivanje troškova iz sopstvenih prihoda, donacija, sponzorstava ili grantova od strane domaćih i stranih institucija;
- 5) programe koji se već sufinansiraju po bilo kojoj osnovi iz budžeta Crne Gore ili budžeta jedinica lokalne samouprave.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, istraživački, analitički ili dokumentarni programski sadržaji koji su djelimično sufinansirani od strane neke institucije ili organizacije tretiraju se kao koprodukcija.

b) Zakon o medijima

Član 11

Impresum medija sadrži naziv medija, adresu elektronske pošte medija ili internet stranice, ime glavnog urednika medija, naziv/ime i sjedište/prebivalište osnivača i PIB osnivača medija.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, impresum štampanog medija sadrži datum izdavanja i broj štampanih primjeraka.

Impresum medija mora biti vidljiv, lako prepoznatljiv i uvijek dostupan.

Osnivač medija dužan je da omogući jednostavan, neposredan i stalan pristup podacima o pravnim i fizičkim licima koja neposredno ili posredno imaju više od pet odsto udjela u osnivačkom kapitalu medija, podatke o njihovim povezanim licima u smislu zakona kojim se uređuje oblast audio-vizuelnih medijskih usluga i podatke o drugim osnivačima medija u kojima ta lica imaju više od pet odsto udjela u osnivačkom kapitalu.

Podaci iz stava 4 ovog člana su: poslovno ime/naziv, sjedište i PIB pravnog lica, lično ime fizičkog lica, kao i njihovo pojedinačno procentualno učešće u upravljačkim pravima.

Javni sektor se ne može oglašavati u medijima koji nijesu objavili podatke iz st. 1 i 4 ovog člana.

III. TRANSPARENTNOST FINANSIRANJA MEDIJA IZ JAVNIH PRIHODA

Član 13

Ministarstvo vodi evidenciju o finansijskim sredstvima dodijeljenih mediju iz javnih prihoda.

Evidencija iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) podatke o iznosu finansijskih sredstava dodijeljenih mediju za pružanje javnih usluga u skladu sa ovim zakonom;
- 2) podatke o iznosu finansijskih sredstava dobijenih od javnog sektora, definisanog zakonom kojim se uređuje oblast budžeta i fiskalne odgovornosti (u daljem tekstu: javni sektor).

Podatke iz stava 2 tačka 1 ovog člana podnosi organ koji vrši dodjelu sredstava za pružanje javnih usluga.

Podatke iz stava 2 tačka 2 ovog člana podnosi osnivač medija.

Podatke iz stava 2 tačka 1 ovog člana, organ koji vrši raspodjelu sredstava za pružanje javnih usluga je dužan da podnese ministarstvu u roku od 30 dana od dana dodjele tih sredstava.

Podatke iz stava 2 tačka 2 ovog člana, osnivač medija je dužan da prijavi ministarstvu u roku od 30 dana od dana dobijanja tih sredstava.

Evidencija iz stava 2 ovog člana vodi se na obrascu koji se objavljuje na internet stranici ministarstva.

Ministarstvo, u formi godišnjeg izvještaja, objavljuje ukupno izdvajanje finansijskih sredstava javnog sektora dodijeljenih medijima na svojoj internet stranici, zaključno sa 1. junom tekuće godine za prethodnu godinu.

Član 14

Organi javnog sektora su dužni da, do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, na svojoj internet stranici objave evidenciju o uplatama medijima po osnovu oglašavanja i drugih ugovorenih usluga.

Evidencija iz stava 1 ovog člana uključuje i sredstva upućena preko posrednika – agencija, pri čemu se jasno razdvajaju osnovi za uplatu oglašavanja od drugih ugovorenih usluga koje se uplaćuju medijima.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, organi jedinice lokalne samouprave i pravna lica čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave, dužni su da do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, dostave glavnom administratoru evidenciju ukupnih uplata medijima po osnovu oglašavanja i drugih ugovorenih usluga.

Evidenciju iz stava 3 ovog člana, glavni administrator objavljuje na internet stranici jedinice lokalne samouprave.

Evidencija iz st. 1 i 3 ovog člana vodi se na obrascu koji se objavljuje na internet stranici ministarstva.

Na postupak oglašavanja iz st. 1 i 3 ovog člana primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuju javne nabavke.

Član 15

Organi javnog sektora dužni su da evidenciju uplata medijima po osnovu oglašavanja i drugih ugovorenih usluga dostave ministarstvu u roku od 15 dana od dana objavljivanja evidencije u skladu sa članom 14 ovog zakona.

Ministarstvo, u formi godišnjeg izvještaja, objavljuje ukupno izdvajanje javnog sektora za oglašavanje i druge ugovorne usluge na svojoj internet stranici, zaključno sa 1. junom tekuće godine za prethodnu godinu.

Član 16

Osnivači medija su dužni da vode evidenciju o uplatama organa javnog sektora po osnovu oglašavanja i drugih ugovorenih usluga.

Evidencija iz stava 1 ovog člana uključuje i sredstva upućena preko posrednika – agencija koja su predmet usluga na zahtjev organa javnog sektora.

Osnivači medija su dužni da evidenciju iz stava 1 ovog člana dostave ministarstvu najkasnije do 31. marta tekuće godine, za prethodnu godinu.

Evidencija iz stava 1 ovog člana vodi se na obrascu koji se objavljuje na internet stranici ministarstva.

IV. FOND ZA PODSTICANJE PLURALIZMA I RAZNOVRSNOSTI MEDIJA

Član 17

Država iz budžeta Crne Gore finansira projekte u oblasti informisanja, obezbjeđivanjem finansijskih sredstava za pružanje javnih usluga preko Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija (u daljem tekstu: Fond).

Država može obezbjeđiti dio sredstava iz budžeta Crne Gore u cilju pružanja javnih usluga, radi ostvarivanja Ustavom i zakonom zajamčenih prava za:

- 1) medijske nekomercijalne sadržaje od javnog interesa, na jezicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i
- 2) medijske nekomercijalne sadržaje od javnog interesa u štampanim neprofitnim medijima.

Sredstva iz stava 2 tačka 2 ovog člana, raspodjeljuju se na način, pod uslovima i u skladu sa kriterijumima propisanim aktom ministarstva.

Finansijska sredstva se obezbjeđuju na nezavisan i transparentan način, uz garancije uređivačke, programske i institucionalne autonomije.

Član 18

Fond se finansira u iznosu od najmanje 0,09 odsto tekućeg budžeta Crne Gore utvrđenog godišnjim zakonom o budžetu.

Raspodjelu sredstava iz stava 1 ovog člana vrši:

- 1) Savjet regulatora za audio-vizuelne medijske usluge, 60 odsto sredstava, koja se usmjeravaju u podfond za komercijalne i neprofitne medije i
- 2) Nezavisna komisija koju obrazuje Ministarstvo, 40 odsto sredstava, koja se usmjeravaju u podfond za dnevne i nedeljne štampane medije i internetske publikacije.

Sredstva namijenjena podfondovima iz stava 2 ovog člana uplaćuju sa na posebne žiro-račune organa zaduženih za raspodjelu i pripadaju:

- 1) 95 odsto podfondovima i
- 2) pet odsto za operativne troškove organa zaduženih za raspodjelu sredstava: ministarstvu i regulatoru za audio-vizuelne medijske usluge.

Član 19

Za operativne troškove različitih mehanizama samoregulacije, iz svakog od podfondova iz člana 18 stav 2 ovog zakona, izdvaja se po pet odsto sredstava na godišnjem nivou.

Samoregulatorna tijela jednom godišnje podnose zahtjev za pokriće operativnih troškova neophodnih za njihovu djelatnost.

Zahtjev može podnijeti samoregulatorno tijelo koje ispunjava sljedeće uslove:

- 1) da je uspostavljeno najmanje tri godine prije podnošenja zahtjeva i
- 2) da osnivači medija nad kojima je uspostavljeno samoregulatorno tijelo ispunjavaju uslove iz člana 21 ovog zakona.

Zahtjev se podnosi organu zaduženom za raspodjelu sredstava iz podfonda, kada taj organ raspiše javni konkurs iz člana 21 stav 1 ovog zakona.

Samoregulatorno tijelo nacionalnog javnog emitera Radio i Televizije Crne Gore ne finansira se iz sredstava Fonda.

Član 20

Sredstva iz Fonda koriste se za podsticanje medijskog pluralizma, a posebno za proizvodnju i objavljivanje sadržaja koji su značajni za:

- 1) promociju kulturne raznolikosti, očuvanje tradicije i identiteta Crne Gore;
- 2) evropske integracije Crne Gore;
- 3) aktuelne društvene, političke i ekonomske teme;
- 4) nauku, kulturu, umjetnost i obrazovanje;
- 5) zaštitu prava i dostojanstva manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od diskriminacije, stereotipa i predrasuda;
- 6) djecu, sport i mlade;
- 7) zaštitu životne sredine, održivi razvoj i turizam;
- 8) promociju zdravlja i zdravih stilova života;
- 9) promociju poljoprivrede i turizma;
- 10) afirmaciju preduzetništva;
- 11) zaštitu potrošača;
- 12) borbu protiv korupcije;
- 13) borbu protiv bolesti zavisnosti;
- 14) društvenu integraciju ranjivih kategorija društva (lica sa invaliditetom, nezaposlena lica, lica treće životne dobi, samohrani roditelji, žrtve porodičnog nasilja i drugi);

- 15) razvoj civilnog društva i volonterizma i
- 16) promociju medijske pismenosti i medijskog profesionalizma.

Sredstva iz Fonda ne mogu se dodjeljivati za projekte koji su finansirani iz donacija, sponzorstava ili grantova od strane domaćih i stranih institucija.

Član 21

Savjet regulatora za audio-vizuelne medijske usluge i nezavisna komisija iz člana 18 stav 2 tačka 2 ovog zakona vrše raspodjelu sredstava iz Fonda, jednom godišnje, na osnovu javnog konkursa.

Na konkurs iz stava 1 ovog člana može se prijaviti osnivač komercijalnog, štampanog medija, audio-vizuelne medijske usluge ili neprofitnog medija i internetske publikacije koji ispunjava sljedeće uslove:

- 1) osnivač medija je objavio podatke o vlasničkoj strukturi, saglasno članu 11 st. 1, 2 i 4 ovog zakona;
- 2) osnivač medija je dostavio podatke o učešću finansiranja iz budžeta Crne Gore ili budžeta jedinica lokalne samouprave, odnosno od pravnih lica koja su u državnoj svojini ili koja se, u cjelini ili većinski, finansiraju iz javnih prihoda (oglašavanje, grantovi, krediti, subvencije i drugo), u strukturi prihoda u godini koja prethodi godini u kojoj se raspisuje konkurs, saglasno čl. 13 i 16 ovog zakona;
- 3) medij je do roka za podnošenje prijave na javni konkurs izmirio dospjele finansijske obaveze po osnovu poreza, doprinosa za socijalno osiguranje i naknada za emitovanje radijskog ili televizijskog programa;
- 4) osnivač medija nije u postupku stečaja ili likvidacije;
- 5) da osnivaču medija nije blokiran račun u postupku prinudne naplate;
- 6) da mediju nije privremeno oduzeto odobrenje za emitovanje i
- 7) da medij nije nenamjenski koristio ranije dodijeljena sredstva iz Fonda.

Član 22

Ministarstvo i regulator za audio-vizuelne medijske usluge dužni su da donesu akte kojim se definišu prava i obaveze pružanja javnih usluga za koje se uplaćuju sredstva iz Fonda.

Akti iz stava 1 ovog člana sadrže kriterijume i postupak za raspodjelu sredstava iz određenog podfonda, način korišćenja tih sredstava, kao i maksimalni iznos sredstava koja mogu biti dodijeljena iz Fonda jednom mediju u toku godine.

Sredstva se dodjeljuju za jasno utvrđenu namjenu, bez diskriminacije i na osnovu unaprijed definisanih, jasnih, objektivnih i transparentnih kriterijuma i metodologije bodovanja.

Ministarstvo i regulator za audio-vizuelne medijske usluge vode evidenciju raspodjele sredstava za pružanje javnih usluga i objavljuju izvještaj o raspodjeli sredstava na svojoj internet stranici u roku od 30 dana od dodjele sredstava.

Član 23

Korisnik sredstava Fonda je dužan da organu zaduženom za dodjelu sredstava dostavi detaljan pisani izvještaj o realizaciji projekta, u roku od 30 dana od dana završetka projekta.

Korisnik sredstava Fonda je dužan da vodi odvojeno računovodstvo za pružanje javnih usluga od obavljanja komercijalnih audio-vizuelnih usluga.

Iznos sredstava za pružanje javnih usluga ne smije prelaziti neto troškove neophodne za pružanje tih usluga, uzimajući u obzir druge direktne ili indirektno prihode koji proizilaze iz pružanja tih usluga.

Prilikom utvrđivanja neto troškova pružanja javnih usluga, uzima se u obzir neto korist svih komercijalnih audio-vizuelnih usluga vezanih uz te usluge.

Ako korisnik sredstava Fonda dodijeljena sredstva koristi suprotno namjeni za koju su dodijeljena ili visina dodijeljenih sredstava prevazilazi visinu sredstava neophodnih za pružanje javnih usluga, Fond će naložiti povraćaj nezakonito utrošenih sredstava i njihovo isključivo korišćenje za obavljanje djelatnosti pružanja javnih usluga u skladu sa ovim zakonom.

Povraćaj nezakonito utrošenih sredstava obavlja se uplatom na račun Fonda.

c) Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima

Član 270

Vozilo se može registrovati, ako:

...

- 5a) dokaz o plaćenom porezu za radio-uređaj.

Član 270a

Svaki vlasnik vozila u Crnoj Gori u koje je ugrađen radio-prijemnik dužan je da prilikom registracije vozila plati taksu od 2 EUR. Ova taksa se uplaćuje na račun Agencije i pripada:

- 95 odsto fondu Agencije za pomoć komercijalnim emiterima;
- pet odsto Agenciji.

6. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U SEVERNOJ MAKEDONIJI

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Regulatorno telo jeste Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge (AVMU), osnovana Zakonom o audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama. Nadležnosti AVMU jesu:

- osiguravanje javnosti rada emitera;
- promovisanje slobode izražavanja; zaštita i razvoj pluralizma u audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama;

- podsticanje i podržavanje postojanja različitih i nezavisnih audio i audio-vizuelnih medijskih servisa;
- preduzimanje mera u slučajevima povrede relevantnog zakona, podzakonskih akata i uslova dozvole;
- osiguranje zaštite maloletnika; usvajanje podzakonskih akata; zaštita interesa građana u audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama;
- utvrđivanje nedozvoljene medijske koncentracije; dodeljivanje, oduzimanje ili produženje dozvola za televizijsko ili radio emitovanje; preduzimanje mera za privremeni prekid prenosa i prijema audio i audio-vizuelnih medijskih usluga iz trećih zemalja;
- usvajanje spiska događaja od velikog značaja za javnost; podsticanje medijske pismenosti;
- vršenje programskog, upravnog i stručnog nadzora;
- vođenje registara pružalaca TV, radijskih, štampanih i AV medijskih usluga na zahtev;
- sprovođenje istraživanja i analiza u vezi sa pitanjima u vezi sa audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama; sprovođenje merenja gledanosti i slušanosti programskih usluga.

Odluke donete u slučajevima povreda odredaba zakona, uslova licence, potvrde o registraciji, podzakonskih akata i drugih akata Agencije jesu konačne. Ove odluke mogu biti predmet upravnog spora pred nadležnim sudom.

Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge je zakonski obavezna da objavljuje sve izveštaje o praćenju i svojim merama na veb-sajtu (od 2014. godine). Godišnji izveštaj se, takođe, objavljuje svake godine. Pored toga, analize preduzetih mera i kršenja koja se ponavljaju, kao i analize drugostepenog sudskog postupka redovno se objavljuju na veb-sajtu.

1. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

a) Zakon o audio i audio-vizuelnim medijskim uslugama

Član 34 – Zabrana tajnog partnera

Emiter ne može imati tajnog partnera, odnosno tajni partner ne može učestvovati sa novčanim ili nenovčanim ulogom u kapitalu emitera.

Član 35 – Učešće stranog fizičkog ili pravnog lica

Strano fizičko ili pravno lice može osnovati ili učestvovati u vlasništvu domaćeg emitera pod istim uslovima utvrđenim ovim zakonom koji važe za domaća fizička ili pravna lica.

Domaće pravno lice čiji su osnivači strana lica registrovana u zemljama u kojima u skladu sa propisima tih zemalja nije dozvoljeno ili moguće utvrditi poreklo osnivačkog kapitala ne može obavljati delatnost emitovanja, u skladu sa ovim zakonom, niti da stekne udeo u vlasništvu emitera.

Ako se naknadno utvrdi da je jedan od osnivača emitera pravno lice, opisano u stavu (2) ovog člana, shodno će se primeniti odredbe člana 43 ovog zakona.

Član 36 – Povezana lica

(1) Povezana lica, u smislu ovog zakona, čine lica koja su međusobno povezana upravljanjem, kapitalom ili na drugi način i kada zbog takve veze mogu zajednički kreirati poslovnu politiku, odnosno delovati koordinirano u cilju postizanja zajedničkih ciljeva, ili kada jedna osoba ima priliku da usmeri ili značajno utiče na drugu osobu pri odlučivanju o finansiranju, poslovanju ili odlučivanju o programskom konceptu emitera.

(2) Lica koja se smatraju povezanim licima, kako je definisano u stavu (1) ovog člana, jesu sledeća:

- članovi porodice;
- članovi porodice supružnika ili vanbračnog partnera;
- lica koja kao nosioci ukupnog udela u vlasništvu, akcijama ili drugim pravima drugog lica učestvuju u upravljanju tim licem sa najmanje 25 odsto glasačkih prava;
- lica u kojima isto lice ima ukupan udeo, akcije ili druga prava, na osnovu kojih učestvuje u upravljanju svakim od tih lica sa najmanje 25 odsto glasačkih prava;
- povezana preduzeća u smislu Zakona o privrednim društvima;
- lica koja na osnovu marketinškog ili drugog ugovora u kvartalnom ili dužem periodu u jednoj godini ostvare više od 30 odsto prihoda od oglašavanja, televizijske kupovine i sponzorstva i
- lica koja su članovi upravnog ili nadzornog odbora emitera i lica koja se smatraju povezanim sa članovima upravnog ili nadzornog odbora na način utvrđen ovim članom.

Član 37 – Ograničenja u sticanju vlasništva

(1) Fizičko ili pravno lice koje je većinski partner ili većinski akcionar u radiodifuznom subjektu koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na nacionalnom nivou, kao i svako lice povezano sa partnerom ili akcionarom u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na nacionalnom nivou, može da se pojavi kao partner ili akcionar (tj. učestvuje u vlasništvu) samo još jednog emitera koji poseduje dozvolu za televizijsko emitovanje na nacionalnom nivou. Ipak, lice ne sme da pređe 50 odsto osnovnog kapitala tog emitera ili 50 odsto prava odlučivanja.

(2) Fizičko ili pravno lice koje je većinski partner ili većinski akcionar u radiodifuznom subjektu koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na nacionalnom nivou, kao i svako lice povezano sa partnerom ili akcionarom u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na nacionalnom nivou, može se pojaviti kao većinski partner ili većinski akcionar (tj. učestvovati u vlasništvu) najviše još jednog emitera koji poseduje dozvolu za obavljanje delatnosti televizijskog emitovanja na regionalnom nivou. Mora se osigurati da područja na regionalnom nivou ne budu susedna i najviše dva druga emitera koja imaju dozvole za televizijsko emitovanje na lokalnom nivou, pod uslovom da se ova područja na lokalnom nivou ne graniče.

(3) Fizičko ili pravno lice koje je većinski partner ili većinski akcionar u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na regionalnom nivou, kao i svako lice povezano sa partnerom ili akcionarom u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na regionalnom nivou, može se pojaviti kao većinski partner ili većinski akcionar (tj. učestvovati u vlasništvu) samo još jednog emitera koji poseduje dozvolu za obavljanje delatnosti televizijskog emitovanja na regionalnom nivou. Mora se osigurati da područja ne budu susedna i najviše dva druga emitera koja imaju dozvole za televizijsko emitovanje na lokalnom nivou, pod uslovom da se dva područja na lokalnom nivou ne graniče.

(4) Fizičko ili pravno lice koje je većinski partner ili većinski akcionar u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na lokalnom nivou, kao i svako lice povezano sa partnerom ili akcionarom u emiteru koji ima dozvolu za televizijsko emitovanje na lokalnom nivou, može se pojaviti kao većinski partner ili većinski akcionar u ne više od dva druga emitera koji poseduju dozvole za televizijsko emitovanje na lokalnom nivou, pod uslovom da se lokalna područja koja pokrivaju ne graniče.

(5) Fizičko ili pravno lice koje je većinski partner ili većinski akcionar u radiodifuznom subjektu, ili lice povezano sa partnerom ili akcionarom u emiteru, ne može da osnuje ili se pojavi kao partner ili akcionar, odnosno da učestvuje u vlasništvu izdavača štampanih medija koji izdaje dnevne novine, novinske agencije, reklamnog i propagandnog preduzeća, preduzeća koje se bavi istraživanjem tržišta i istraživanjem javnog mnjenja, preduzeća za distribuciju audio-vizuelnih dela, preduzeća za filmsku produkciju ili operatora elektronske komunikacione mreže koji obezbeđuje reemitovanje ili emitovanje radio/televizijskih programa.

(6) Odredbe stavova (1), (2), (3) i (4) ovog člana shodno se primenjuju i na fizička i na pravna lica koja su većinski partneri ili većinski akcionari u radiodifuznom subjektu koji poseduje dozvolu za radio emitovanje.

Član 38 – Posebna zabrana sticanja vlasništva

Političke stranke, državni organi, organi državne uprave, javna preduzeća, jedinice lokalne samouprave, nosioci javnih funkcija i članovi njihovih porodica ne mogu da se bave radiodifuznom delatnošću, niti da budu osnivači, suosnivači ili da učestvuju u vlasništvu bilo kog radiodifuznog subjekta.

Član 39 – Nedoizvoljena medijska koncentracija

(1) Nedoizvoljena medijska koncentracija, u smislu ovog zakona, postoji kada se fizička ili pravna lica koja su osnivači emitera, kao i fizička lica koja su nosioci funkcija u upravi emitera, istovremeno pojavljuju kao:

- povezana lica u smislu odredaba ovog zakona;
- osnivači drugih emitera, suprotno odredbama člana 37 stavovi (1), (2), (3) i (4) ovog zakona;
- osnivači izdavača štampanih medija koji izdaju dnevne novine koje se distribuiraju na teritoriji na kojoj se emituje radio i/ili televizijski program;
- osnivači novinske agencije i
- osnivači preduzeća za oglašavanje i propagandu, preduzeća koje se bavi istraživanjem tržišta i ispitivanjem javnog mnjenja, preduzeća za distribuciju audio-vizuelnih dela, preduzeća za filmsku produkciju ili operatora elektronske

komunikacione mreže koji obezbeđuje reemitovanje ili emitovanje radio/televizijskih programa.

(2) Nedoželjena medijska koncentracija u smislu ovog zakona postoji ako emiter:

- učestvuje u osnivačkom kapitalu drugog emitera, suprotno odredbama člana 37 ovog zakona;
- učestvuje u osnivačkom kapitalu izdavača štampanog medija koji izdaje dnevne novine ili novinske agencije;
- učestvuje u osnivačkom kapitalu preduzeća za oglašavanje i propagandu;
- učestvuje u osnivačkom kapitalu preduzeća koje se bavi istraživanjem tržišta i ispitivanjem javnog mnjenja;
- učestvuje u osnivačkom kapitalu preduzeća za distribuciju audio-vizuelnih dela ili preduzeća za filmsku produkciju;
- učestvuje u osnivačkom kapitalu operatora elektronske komunikacione mreže koja obezbeđuje emitovanje i reemitovanje radio/televizijskih programa;
- istovremeno emituje radio i televizijski program, osim subjekta koji vrši javni radiodifuzni servis;
- emituje radio ili televizijske programe i istovremeno izdaje dnevne novine koje se distribuiraju na istoj teritoriji na kojoj se emituje radio ili televizijski program;
- emituje radio ili televizijske programe i obavlja delatnosti novinske agencije, preduzeća za oglašavanje i propagandu, preduzeća koje se bavi istraživanjem tržišta i ispitivanjem javnog mnjenja, preduzeća za distribuciju audio-vizuelnih dela, preduzeća za filmsku produkciju ili operatora elektronske komunikacione mreže koji obezbeđuje reemitovanje ili emitovanje radio ili televizijskih programa.

Član 40 – Utvrđivanje nedozvoljene medijske koncentracije

(1) Postojanje nedozvoljene medijske koncentracije u skladu sa ovim zakonom, i postojanje povrede zabrane iz članova 34, 35 stav (2) ili člana 38 ovog zakona utvrđuje Agencija.

(2) U postupku za utvrđivanje postojanja nedozvoljene medijske koncentracije i povrede zabrana iz članova 34, 35 stav (2) ili člana 38 ovog zakona, primenjuju se odredbe Zakona o opštem upravnom postupku, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 41 – Prethodno obaveštenje o promenama u vlasničkoj strukturi

(1) Pre sprovođenja bilo kakvih promena u vlasničkoj strukturi, emiter je dužan da o tome obavesti Agenciju.

(2) Emiter ne sme da sprovede promenu vlasničke strukture pre nego što Agencija odobri ovu promenu, odnosno pre pravosnažnog okončanja upravnog spora iz stava (9) ovog člana.

(3) Agencija je dužna da u roku od 30 dana od dana prijema obaveštenja iz stava (1) ovog člana ispita da li bi predložene promene vlasničke strukture stvorile nedozvoljenu medijsku koncentraciju u smislu ovog zakona, odnosno ispita da li su predložene promene vlasničke strukture u suprotnosti sa zabranama predviđenim članovima 34,

35 stav (2) ili članom 38 ovog zakona. Pri tome, Agencija je dužna da saraduje i razmenjuje informacije sa državnim organima i telima, u skladu sa ovim zakonom.

(4) Agencija može iz opravdanih razloga da produži rok utvrđen u stavu (3) ovog člana. Međutim, to može učiniti samo jednom i to ne duže od 30 dana i o tome mora pismeno obavestiti emitera najmanje tri dana pre isteka roka utvrđenog u stavu (3) ovog člana.

(5) Za potrebe ispitivanja obaveštenja iz stava (1) ovog člana, emiter je dužan da, na pisani zahtev Agencije, dostavi podatke relevantne za proces odlučivanja.

(6) Ukoliko se u rokovima utvrđenim u skladu sa stavovima (3) i (4) ovog člana utvrdi da predložene promene vlasničke strukture ne bi dovele do nedozvoljene medijske koncentracije u smislu ovog zakona (odnosno da pomenute promene nisu u suprotnosti sa zabranama iz člana 34, člana 35 stav (2) ili člana 38 ovog zakona), Agencija donosi odluku u rokovima utvrđenim u st. (3) i (4) ovog člana kojom se dozvoljava sprovođenje promene vlasničke strukture.

(7) Ukoliko se u rokovima određenim u skladu sa stavovima (3) i (4) ovog člana utvrdi da bi predložene promene vlasničke strukture dovele do nedozvoljene medijske koncentracije u smislu ovog zakona, odnosno da su pomenute promene u suprotnosti sa zabranama iz člana 34, člana 35 stav (2) ili člana 38 ovog zakona, Agencija će, u rokovima utvrđenim u st. (3) i (4) ovog člana, doneti odluku kojom se zabranjuje sprovođenje promene vlasničke strukture.

(8) Odluka iz stava (7) ovog člana mora da sadrži razloge zbog kojih Agencija zabranjuje sprovođenje promene vlasničke strukture.

(9) U slučaju da Agencija ne donese odluku u rokovima utvrđenim u st. (3) i (4) ovog člana, smatraće se da je sprovođenje promene vlasničke strukture odobreno.

(10) Rokovi utvrđeni u skladu sa stavovima (3) i (4) ovog člana počinju da teku od dana kada je emiter Agenciji dostavio sve podatke, definisane aktom iz stava (11) ovog člana.

(11) Format i sadržaj obaveštenja iz stava (1) ovog člana, kao i potrebnu dokumentaciju koja se dostavlja uz prijavu, Agencija propisuje posebnim aktom.

Član 42 – Poništenje odluke kojom se dozvoljava sprovođenje promene vlasničke strukture

(1) Agencija će novom odlukom poništiti Odluku kojom se dozvoljava sprovođenje promena u vlasničkoj strukturi, ako je prethodna odluka doneta na osnovu netačnih i/ili nepotpunih podataka koji su u nadležnosti emitera, ili su pribavljeni prevarom i imali su presudan uticaj na donošenje pozitivne odluke.

(2) Odlukom iz stava (1) ovog člana, Agencija:

- poništava odluku kojom se dozvoljava sprovođenje promene u vlasničkoj strukturi;
- utvrđuje da bi predložene promene u vlasničkoj strukturi dovele do nedozvoljene medijske koncentracije, odnosno da su u suprotnosti sa zabranom iz članova 34, 35 stav (2) ili 38 ovog zakona i
- nalaže emiteru da u roku koji ne može biti kraći od 30 dana i ne duži od 90 dana od dana prijema odluke iz stava (1) ovog člana, uskladi svoju vlasničku strukturu sa odredbama ovog zakona.

(3) Agencija može da donese odluku u skladu sa stavom (1) ovog člana, bez ograničenja rokovima utvrđenim u članu 41 ovog zakona.

(4) Ako emiter ne postupi u skladu sa odlukom iz stava (1) ovog člana, Agencija će mu oduzeti dozvolu za televizijsko ili radio emitovanje na način i u postupku utvrđenom ovim zakonom.

Član 43 – Pokretanje postupka za utvrđivanje nedozvoljene medijske koncentracije po službenoj dužnosti

(1) Ako Agencija na osnovu sopstvenog saznanja ili na osnovu podataka dobijenih od zainteresovanih lica ima saznanja o mogućem postojanju nedozvoljene medijske koncentracije, odnosno postojanju povreda zabrane iz članova 34, 35 stav (2) ili 38 ovog zakona, bez odlaganja će ispitati takva saznanja po službenoj dužnosti.

(2) Prilikom ispitivanja saznanja iz stava (1) ovog člana, Agencija će od emitera tražiti da u roku koji ne može biti kraći od 15 dana, niti duži od 45 dana dostavi sve podatke relevantne za odluku Agencije.

(3) Ako tokom ispitivanja saznanja iz stava (1) ovog člana Agencija odlukom utvrdi postojanje nedozvoljene medijske koncentracije, odnosno kršenje zabrane iz članova 34, 35 stav (2) ili 38 ovog zakona, emiteru će biti naloženo da u roku koji ne može biti kraći od 30 dana niti duži od 90 dana uskladi svoju vlasničku strukturu sa odredbama ovog zakona.

(4) Ako emiter ne postupi u skladu sa odlukom iz stava (3) ovog člana, Agencija će mu oduzeti dozvolu za televizijsko ili radio emitovanje na način i u skladu sa postupkom utvrđenim ovim zakonom.

b) Zakon o medijima³⁵

Javnost izdavača medija

Član 15

(1) Emiteri su dužni da dostave podatke, u posebnom obrascu koji propisuje nadležno regulatorno telo, najkasnije do 31. marta tekuće godine, i to o:

- vlasničkoj strukturi (odnosno podaci o nazivu i sedištu pravnih lica ili imenu i prebivalištu fizičkih lica koja poseduju akcije ili udele u izdavaču medija, uključujući procenat stečenih akcija ili udela i datum njihovog sticanja);
- podatke o glavnom uredniku/urednicima;
- podatke o izvorima finansiranja emitera u prethodnoj godini (reklame, sponzorstva, prodaja sadržaja, usluge trećim licima i slično);
- podatke o ukupnim prihodima i rashodima koje je emiter ostvario u prethodnoj godini od obavljanja svojih aktivnosti i
- podatke o prosečnoj gledanosti ili broju slušalaca emitera u prethodnoj godini.

(2) Izdavači štampanog medija dužni su da podatke iz stava (1) tačka 1 ovog člana objavljuju u najmanje jednom dnevnom listu jednom godišnje, najkasnije do 31. marta tekuće godine. + Moraju, takođe, da dostave izvod objave nadležnom regulatornom telu u roku od 15 dana od dana objavljivanja.

35 Izmene i dopune ovog zakona mogu se naći na: https://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/05/Prevod_Zakon_za_mediumi_final.pdf.

(3) Emiteri su dužni da podatke iz stava (1), tačke 1, 2 i 3 ovog člana emituju u sopstvenom programu, najmanje tri puta godišnje, u udnim terminima. Moraju, takođe, da dostave snimak objave nadležnom regulatornom telu u roku od 15 dana od datuma emitovanja, na način koji propisuje regulatorno telo.

(4) Obrasci za dostavljanje podataka iz stava (1) ovog člana objavljuju se na veb-sajtu nadležnog regulatornog tela.

(5) Emiteri su dužni da dostave nadležnom regulatornom telu pisani izveštaj o sprovođenju obaveza definisanih dozvolom za radio ili televizijsko emitovanje, a posebno o realizaciji programske koncepcije najkasnije do 31. marta tekuće godine. Dostaviće, takođe, informacije, priložene uz Izveštaj, o tehničkim sredstvima koja se koriste za prenos ili reemitovanje njihove programske usluge u zemlji ili inostranstvu. Pisani izveštaj podnosi se u obliku koji propisuje nadležno regulatorno telo.

(6) Nadležno regulatorno telo će upozoriti u pisanoj formi izdavača medija koji nije ispunio obaveze iz ovog člana. Daće dodatni rok, koji ne može da bude kraći od 45 dana, tokom kojih će izdavač medija biti u obavezi da ispuni obaveze iz ovog člana. Ako izdavač medija ne ispuni obaveze iz ovog člana u dodatnom roku, nadležno regulatorno telo oduzeće mu dozvolu za televizijsko ili radio emitovanje.

(7) Izdavač medija dužan je da besplatnu kopiju svih svojih štampanih medija dostavi Narodnoj i Univerzitetskoj biblioteci Severne Makedonije.

(8) Odredbe ovog člana ne primenjuju se na Javni radiodifuzni servis.

7. PRAVNI I INSTITUCIONALNI KONTEKST U SRBIJI

1. Uspostavljanje, mandat i ovlašćenja regulatornog tela

Regulatorno telo jeste Regulatorno telo za elektronske medije (REM), osnovano Zakonom o elektronskim medijima. Nadležnosti REM-a jesu:

- definisanje predloga strategije razvoja medijske usluge radija i audio-vizuelnih medijskih usluga i dostavljanje vladi na usvajanje;
- donošenje statuta;
- donošenje opštih podzakonskih akata propisanih zakonom;
- izdavanje dozvola za pružanje medijske usluge televizije i linearne medijske usluge radija;
- bliže uređivanje postupka, uslova i kriterijuma za izdavanje dozvola u skladu sa odredbama zakona i propisivanje obrasca i sadržine te dozvole;
- izdavanje odobrenja za pružanje medijske usluge na zahtev i bliže uređivanje postupka izdavanja odobrenja;
- vođenje Registra medijskih usluga i evidencije pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga na zahtev;
- kontrola rada pružalaca medijskih usluga i staranje o doslednoj primeni odredaba zakona;

- izricanje mera pružaocima medijskih usluga u skladu sa zakonom;
- propisivanje pravila koja su obavezujuća za pružaoce medijskih usluga, a posebno ona kojima se obezbeđuje sprovođenje Strategije pomenute na početku;
- odlučivanje o prijavama u vezi sa programskim delovanjem pružalaca medijskih usluga;
- bliže utvrđivanje logičke numeracije kanala;
- davanje mišljenja nadležnim državnim organima u vezi sa pristupanjem međunarodnim konvencijama koje se odnose na oblast pružanja medijskih usluga;
- davanje inicijative za donošenje i izmenu zakona, drugih propisa i opštih akata radi efikasnog obavljanja poslova iz svog delokruga rada;
- utvrđivanje bližih pravila koja se odnose na programske sadržaje a u vezi sa zaštitom dostojanstva ličnosti i drugih ličnih prava, zaštitom prava maloletnika, zabranom govora mržnje i dr.;
- vršenje analize relevantnog medijskog tržišta, u saradnji sa telom nadležnim za zaštitu konkurencije, u skladu sa metodologijom propisanom aktom koji donosi Regulator;
- sprovođenje istraživanja potreba korisnika medijskih usluga i zaštita njihovih interesa;
- saradnja i koordinacija rada sa telom nadležnim za elektronske komunikacije i telom nadležnim za zaštitu konkurencije, kao i sa drugim regulatornim telima u skladu sa zakonom;
- podsticanje očuvanja i zaštite srpske kulture i jezika, kao i kulture i jezika nacionalnih manjina;
- podsticanje unapređenja dostupnosti medijskih usluga osobama sa invaliditetom;
- podsticanje razvoja stvaralaštva u oblasti radija, televizije i drugih audio-vizuelnih medijskih usluga;
- podsticanje razvoja profesionalizma i visokog stepena obrazovanja zaposlenih u elektronskim medijima u Republici Srbiji, kao i unapređenje uređivačke nezavisnosti i autonomije pružalaca medijskih usluga.

Sankcije koje REM ima na raspolaganju obuhvataju: opomenu, upozorenje, privremenu zabranu objavljivanja programskog sadržaja, kao i oduzimanje dozvole zbog povrede uslova koji su sadržani u dozvoli ili odobrenju za pružanje medijske usluge. Za stručne i administrativne poslove u okviru REM-a postoje stručne službe, dok su organi REM-a Savet i predsednik Saveta. Upravni spor može se pokrenuti pred Upravnim sudom protiv bilo kog konačnog rešenja Saveta REM-a donetog u slučajevima kršenja uslova iz dozvole.

vweb-sajt: www.rem.rs.

Sve odluke REM-a koje se odnose na postupke prijavljivanja ili postupke po službenoj dužnosti objavljuju se na veb-sajtu.

Godišnji izveštaji REM-a sadrže ključne podatke o strukturi mera donetih protiv pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga.

2. Zakonodavstvo koje se odnosi na medijski pluralizam

a) Zakon o elektronskim medijima

VI ZAŠTITA MEDIJSKOG PLURALIZMA

Utvrđivanje postojanja narušavanja medijskog pluralizma

Član 103

Postojanje narušavanja medijskog pluralizma predviđenog odredbama zakona kojim se uređuju javno informisanje i mediji, u slučajevima objedinjavanja osnivačkih, odnosno upravljačkih prava u dva ili više izdavača elektronskih medija, odnosno unakrsnog sticanja učešća čiji je učesnik najmanje jedan elektronski medij, utvrđuje Regulator, po prijavi zainteresovanog lica ili po službenoj dužnosti.

Ako Regulator utvrdi postojanje narušavanja medijskog pluralizma, upozorava na to imao ca dozvole za pružanje medijske usluge i nalaže mu da, u roku od šest meseci od dana prijema upozorenja, podnese dokaze o tome da je svojim radnjama okončao stanje koje je dovelo do narušavanja medijskog pluralizma.

Regulator po službenoj dužnosti objavljuje upozorenje iz stava 2 ovog člana na svom veb-sajtu, upisuje ga u Registar medijskih usluga i o tome obaveštava organa koji je nadležan za vođenje Registra medija.

Ako imalac dozvole za pružanje medijske usluge ne postupi po upozorenju iz stava 2 ovog člana, Regulator mu oduzima dozvolu u skladu sa odredbama ovog zakona.

Izdavanje dozvole za pružanje medijske usluge i zaštita medijskog pluralizma

Član 104

Regulator neće izdati dozvolu za pružanje medijske usluge ako utvrdi da bi njenim izdavanjem nastalo stanje kojim se narušava medijski pluralizam u smislu zakona kojim se uređuju javno informisanje i mediji.

Prijava promene strukture učešća u osnovnom kapitalu

Član 105

Svaku promenu vlasničke strukture u osnovnom kapitalu (promena osnivača ili promena visine učešća osnivača u kapitalu), imalac dozvole za pružanje medijske usluge mora prethodno da prijavi Regulatoru u pismenoj formi.

Ako Regulator utvrdi da bi planiranim promenama vlasničke strukture učešća u osnovnom kapitalu moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam, preporučice imao cu dozvole za pružanje medijske usluge da promene uskladi na način kojim bi se izbeglo to stanje.

Ako imalac dozvole za pružanje medijske usluge ne postupi u skladu sa preporukom Regulatora, zbog čega nastupi neki od zakonom predviđenih slučajeva narušavanja medijskog pluralizma, Regulator mu oduzima dozvolu u skladu sa odredbama ovog zakona.

Ako se struktura učešća u osnovnom kapitalu imaoca dozvole promeni, programska koncepcija na osnovu koje je dozvola izdata ne može se menjati bez prethodne saglasnosti Regulatora.

Regulator bliže uređuje postupanje po prijavi promene vlasničke strukture.

Obaveza prenosa kao mera zaštite medijskog pluralizma

Član 106

Regulator periodično, a najmanje jednom u tri godine, na republičkom, pokrajinskom, odnosno užem geografskom relevantnom tržištu u smislu propisa kojima se reguliše zaštita konkurencije, utvrđuje listu radijskih ili televizijskih programa koje su dužni da prenose operatori čiju elektronsku komunikacionu mrežu za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja koristi značajan broj krajnjih korisnika kao jedini ili prvenstveni način za primanje medijskih sadržaja, a u cilju ostvarivanja javnog interesa i zaštite medijskog pluralizma.

U postupku utvrđivanja liste iz stava 1 ovog člana, Regulator poštuje načela srazmernosti i javnosti i vodeći računa da obaveze koje se propisuju operatoru ne budu nerazumne.

Zahtev za utvrđivanje obaveze prenosa, zajedno sa listom iz stava 1 ovog člana dostavlja se regulatornom telu nadležnom za elektronske komunikacije.

b) Zakon o javnom informisanju i medijima

VII ZAŠTITA MEDIJSKOG PLURALIZMA

Zabrana narušavanja medijskog pluralizma

Član 45

Radi sprečavanja nastanka ili jačanja pretežnog uticaja u oblasti javnog informisanja, koji značajno ograničava medijski pluralizam, nije dozvoljeno objedinjavanje:

- osnivačkih, odnosno upravljačkih prava u dva ili više izdavača dnevnih novina koje objavljuju informacije iz svih oblasti društvenog života, čiji ukupan godišnji tiraž prelazi 50 odsto prodatog ili na drugi način realizovanog tiraža dnevnih novina na teritoriji Republike Srbije, u kalendarskoj godini koja prethodi objedinjavanju;
- osnivačkih, odnosno upravljačkih prava u dva ili više izdavača koji pružaju audio, odnosno audio-vizuelne medijske usluge, čiji zbirni udeo u slušanosti, odnosno gledanosti prelazi 35 odsto od ukupne slušanosti, odnosno gledanosti u zoni pokrivanja, u kalendarskoj godini koja prethodi objedinjavanju.

Objedinjavanje osnivačkih, odnosno upravljačkih prava podrazumeva mogućnost odlučujućeg uticaja na vođenje poslova u dva ili više izdavača, a naročito u svojstvu kontrolnog (matičnog) društva, odnosno kontrolnog člana ili akcionara, na osnovu svojine ili drugih imovinskih prava na imovini ili delu imovine, na osnovu prava iz ugovora, sporazuma ili iz hartija od vrednosti, po osnovu potraživanja ili sredstava za obezbeđenje potraživanja ili na osnovu uslova poslovne prakse.

Stavovi 1 i 2 ovog člana ne dovode u pitanje primenu odredaba zakona kojim se reguliše zaštita konkurencije.

Član 46

Nije dozvoljeno sticanje učešća preko 50 odsto u osnivačkom kapitalu između izdavača dnevnih novina, koje objavljuju informacije iz svih oblasti društvenog života, s prosečnim dnevnim realizovanim tiražom većim od 50.000 primeraka godišnje, i izdavača koji pruža audio i audio-vizuelne medijske usluge.

Lice koje se pored delatnosti izdavača medija bavi i distribucijom medijskih sadržaja, dužno je da delatnost izdavača medija obavlja preko povezanog pravnog lica.

Povezanim pravnim licima, u smislu ovog zakona, smatraju se lica koja su povezana tako da jedno ili više njih ima mogućnost odlučujućeg uticaja na vođenje poslova drugih ili drugih pravnih lica, a naročito uticaj koji proizilazi iz:

- 1) svojstva kontrolnog (matičnog) društva, odnosno kontrolnog člana ili akcionara, samostalno ili zajedničkim delovanjem, po pravilima o povezanim privrednim društvima u smislu zakona kojim se uređuje položaj privrednih društava;
- 2) svojinskih ili drugih prava na imovini ili delu imovine drugog pravnog lica;
- 3) ugovora, sporazuma ili iz vlasničkih prava na hartijama od vrednosti;
- 4) potraživanja, sredstava obezbeđenja ili uslova poslovne prakse čiji je titular, odnosno koje određuje kontrolno lice.

Utvrđivanje ugrožavanja medijskog pluralizma

Član 47

Postojanje ugrožavanja medijskog pluralizma za štampane medije utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove javnog informisanja, a u slučajevima objedinjavanja ili unakrsnog sticanja učešća čiji je učesnik najmanje jedan elektronski medij, nezavisno regulatorno telo nadležno za elektronske medije, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast elektronskih medija.

Ministarstvo nadležno za poslove javnog informisanja pokreće postupak iz stava 1 ovog člana po prijavi zainteresovanog lica.

Kad utvrdi da je ugrožen medijski pluralizam, ministarstvo iz stava 2 ovog člana upozorava na to izdavača i određuje mu da, u roku od šest meseci od dana prijema upozorenja, podnese dokaze o tome da je svojim radnjama otklonio uzroke ugrožavanja medijskog pluralizma.

Ministarstvo iz stava 2 ovog člana, po službenoj dužnosti obaveštava registratora o izdatom upozorenju izdavaču.

Ako izdavač štampanog medija ne postupi po upozorenju iz stava 3 ovog člana, regulator, na osnovu rešenja ministarstva nadležnog za poslove javnog informisanja, briše medij iz Registra.

c) Zakon o zaštiti konkurencije

Ovaj zakon se odnosi na medije u Republici Srbiji, kao i na sva privredna društva registrovana u skladu sa Zakonom o privrednim društvima.

Određbe Zakona o zaštiti konkurencije o koncentraciji svih privrednih društava, uključujući i medije, jesu sledeće:

Obaveza prijave koncentracije

Član 61

Koncentracija mora biti prijavljena Komisiji u slučaju da je:

- 1) ukupan godišnji prihod svih učesnika u koncentraciji ostvaren na svetskom tržištu u prethodnoj obračunskoj godini veći od 100.000.000 evra, s tim što najmanje jedan učesnik u koncentraciji na tržištu Republike Srbije ima prihod veći od 10.000.000 evra;
- 2) ukupan godišnji prihod najmanje dva učesnika u koncentraciji ostvaren na tržištu Republike Srbije veći od 20.000.000 evra u prethodnoj obračunskoj godini, s tim što najmanje dva učesnika u koncentraciji na tržištu Republike Srbije imaju prihod veći od po 1.000.000 evra u istom periodu.

Pri računanju godišnjeg ukupnog prihoda iz stava 1 ovog člana neće se računati prihod koji ti učesnici na tržištu ostvare u međusobnoj razmeni.

Koncentracija koja se sprovodi putem ponude za preuzimanje u smislu propisa kojim se uređuje preuzimanje akcionarskih društava, mora biti prijavljena i kad nisu ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.

Ispitivanje koncentracije po službenoj dužnosti

Član 62

Komisija može, po saznanju za sprovedenu koncentraciju, sprovesti ispitivanje koncentracije ako utvrdi da zajednički tržišni udeo učesnika u koncentraciji na tržištu Republike Srbije iznosi najmanje 40 odsto, odnosno ako osnovano pretpostavi da koncentracija ne ispunjava uslove dozvoljenosti iz člana 19 ovog zakona, kao i u slučaju druge koncentracije koja nije odobrena u skladu sa ovim zakonom.

Ako se tokom postupka ispitivanja prijave koncentracije utvrdi da su ispunjeni uslovi za postupak ispitivanja po službenoj dužnosti iz stava 1 ovog člana, postupak će se nastaviti po službenoj dužnosti na osnovu zaključka koji donosi predsednik Komisije.

Teret dokazivanja postojanja tržišnog udela i uslova iz stava 1 ovog člana je na Komisiji.

Komisija je dužna da donese rešenje u postupku ispitivanja koncentracije u roku od četiri meseca od dana pokretanja postupka po službenoj dužnosti.

d) Pravilnik o postupku izdavanja saglasnosti na akt o prenosu dozvole za pružanje medijske usluge i postupanju po prijavi promene vlasničke strukture, koji je usvojio Savet REM-a 7. novembra 2015. godine.

UVODNA ODREDBA

Član 1

Ovim pravilnikom bliže se uređuje sadržaj zahteva za izdavanje saglasnosti na akt o prenosu dozvole za pružanje medijske usluge (u daljem tekstu: dozvola), dokumentacija koja se podnosi uz zahtev i način postupanja Regulatornog tela za elektronske medije (u daljem tekstu: Regulator) po podnetom zahtevu, kao i sadržaj prijave promene vlasničke strukture u osnovnom kapitalu, dokumentacija koja se podnosi uz prijavu i način postupanja Regulatora po podnetim prijavama.

II. POSTUPAK IZDAVANJA SAGLASNOSTI NA AKT KOJIM SE PRENOSI DOZVOLA

1. Prenos dozvole u slučaju statusnih promena

Zahtev za izdavanje saglasnosti

Član 2

Dozvola izdata na javnom konkursu ne može se prenositi, osim u slučaju statusnih promena imaoaca dozvole, u smislu zakona kojim se uređuje položaj privrednih društava i pod uslovom da to ne dovodi do narušavanja medijskog pluralizma, u smislu propisa kojim se uređuju javno informisanje i mediji.

Imalac dozvole za pružanje medijske usluge (u daljem tekstu: imalac dozvole), podnosi, neposredno ili poštom, Regulatoru zahtev za izdavanje saglasnosti na akt kojim se prenosi dozvola.

Ako u postupku sprovođenja statusne promene učestvuje više imalaca dozvole, zajedno podnose zahtev iz stava 2 ovog člana.

Sadržaj zahteva

Član 3

U zahtevu za izdavanje saglasnosti potrebno je navesti koju vrstu statusne promene imalac dozvole namerava da izvrši, koji pravni subjekti učestvuju u statusnoj promeni i koji bi pravni subjekt bio imalac dozvole nakon sprovedene statusne promene.

Dokumentacija koja se podnosi uz zahtev

Član 4

Uz zahtev za izdavanje saglasnosti podnosi se nacrt ugovora o statusnoj promeni, odnosno nacrt plana podela ako samo jedan pravni subjekt učestvuje u statusnoj promeni.

Ako u postupku sprovođenja statusne promene učestvuje i pravni subjekt koji nije imalac dozvole, niti je povezan sa bilo kojim imaoцем dozvole, uz ispravu iz stava 1 ovog člana, podnosi se sledeća dokumentacija:

- 1) izvod iz registra koji se vodi kod nadležnog organa za tog pravnog subjekta;
- 2) izjava koja sadrži podatke o pravnom (naziv, sedište, vlasnička struktura i matični, odnosno registarski broj) ili fizičkom licu (ime, prebivalište i JMBG ili broj pasoša i naziv države koja je izdala pasoš, ako je stranac) koje neposredno ili posredno, preko drugih subjekata, ima učešće (udeli, akcije i sl.) u vlasničkoj strukturi tog pravnog subjekta, kao i podatke o visini tog učešća, za čiju tačnost i potpunost svojim potpisom odgovara podnosilac zahteva;
- 3) dokaz da će pravni subjekt koji bi bio imalac dozvole nakon sprovedene statusne promene ispunjavati tehničke i organizacione uslove za proizvodnju programa, na osnovu kojih je izdata dozvola, kao i plan organizaciono-tehničke koncepcije i strukture njegovih kadrova.

Ako u postupku sprovođenja statusne promene učestvuje više imalaca dozvole ili i pravni subjekt koji je povezan sa drugim imaoцем dozvole, uz ispravu iz stava 1 ovog člana, podnosi se:

- 1) izjava koja sadrži podatak o tome sa kojim imaoцем dozvole je taj pravni subjekt povezan i na koji način;

- 2) izjava zakonskih zastupnika podnosioca, odnosno podnosilaca zahteva da usled sprovođenja statusne promene neće doći do narušavanja medijskog pluralizma, shodno članu 45 stav 1 alineja 2 i članu 46 Zakona o javnom informisanju i medijima („Službeni glasnik RS“, br. 83/14 i 58/15), ili podatak registrovanog istraživača javnog mnjenja da slušanost/gledanost u zoni pokrivanja u kalendarskoj godini koja prethodi objedinjavanju ne prelazi 35 odsto od ukupne slušanosti/gledanosti u zoni pokrivanja.

Podnosilac zahteva je dužan da podnese i drugu dokumentaciju po nalogu Regulatora u skladu sa zakonom.

Podnosilac zahteva može podneti i drugu dokumentaciju, ako smatra da ona može biti od značaja za odlučivanje.

Dokumentacija se podnosi u originalu ili overenoj fotokopiji.

Isprave podnete na stranom jeziku moraju biti prevedene na srpski jezik i overene od ovlašćenog sudskog tumača.

Ispitivanje urednosti zahteva

Član 5

Ako je zahtev nepotpun ili sadrži netačne podatke, odnosno ako je dokumentacija koja je podneta uz zahtev nepotpuna, Regulator ostavlja podnosiocu primeren rok, koji ne može biti duži od 30 dana, da otkloni uočene nedostatke.

Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatak u ostavljenom roku, zahtev se odbacuje u skladu sa članom 58 stav 2 Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list SRJ“, br. 33/97 i 31/01 i „Službeni glasnik RS“, br. 30/10).

Zaštita medijskog pluralizma

Član 6

Ako u postupku sprovođenja statusne promene učestvuje više imalaca dozvole ili i pravni subjekt koji je povezan sa drugim imaoцем dozvole, Regulator u skladu sa metodologijom propisanom aktom koji donosi, shodno članu 22 stav 1 tačka 16) Zakona o elektronskim medijima, utvrđuje da li bi usled sprovođenja planirane statusne promene moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Donošenje odluke po zahtevu

Član 7

Regulator rešenjem odbija zahtev ako utvrdi da pravni subjekt koji bi bio imalac dozvole nakon sprovedene statusne promene ne bi ispunjavao uslove iz člana 4 stav 2 tačka 3) ovog pravilnika ili ako bi usled sprovedene statusne promene nastalo stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Regulator izdaje saglasnost na akt kojim se prenosi dozvola ako utvrdi da bi pravni subjekt koji bi bio imalac dozvole nakon sprovedene statusne promene ispunjavao uslove iz člana 4 stav 2 tačka 3) ovog pravilnika ili ako usled sprovedene statusne promene ne bi nastalo stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Rešenjem iz stava 2 ovog člana nalaže se pravnom subjektu na koga se prenosi dozvola putem sprovođenja statusne promene da podnese zaključeni ugovor o statusnoj promeni, odnosno plan podele, kao i dokaz o tome da je statusna promena sprovedena.

2. Prenos dozvole izdate na zahtev.

Zahtev za izdavanje saglasnosti

Član 8

Dozvola izdata na zahtev može se preneti drugom licu samo ako to lice prihvati sve obaveze koje proizilaze iz dozvole.

Imalac dozvole podnosi, neposredno ili poštom, Regulatoru zahtev za izdavanje saglasnosti na akt kojim se prenosi dozvola.

Ako se dozvola prenosi na imaoца dozvole, imaoци dozvole koji učestvuju u prenosu zajedno podnose zahtev iz stava 2 ovog člana.

Sadržaj zahteva

Član 9

U zahtevu za izdavanje saglasnosti potrebno je navesti koji bi pravni subjekt bio imalac dozvole nakon izvršenog prenosa.

Dokumentacija koja se podnosi uz zahtev

Član 10

Uz zahtev za izdavanje saglasnosti podnosi se nacrt ugovora o prenosu dozvole i izjava zakonskog zastupnika pravnog subjekta na koga bi bila preneta dozvola da prihvata sve obaveze koje proizilaze iz te dozvole.

Ako se dozvola prenosi na pravnog subjekta koji nije imalac dozvole, niti je povezan sa bilo kojim imaoцем dozvole, uz isprave iz stava 1 ovog člana, podnosi se sledeća dokumentacija:

- 1) izvod iz registra koji se vodi kod nadležnog organa za tog pravnog subjekta;
- 2) izjava koja sadrži podatke o pravnom (naziv, sedište, vlasnička struktura i matični, odnosno registarski broj) ili fizičkom licu (ime, prebivalište i JMBG ili broj pasoša i naziv države koja je izdala pasoš, ako je stranac) koje neposredno ili posredno, preko drugih subjekata, ima učešće (udeli, akcije i sl.) u vlasničkoj strukturi tog pravnog subjekta, kao i podatke o visini tog učešća, za čiju tačnost i potpunost svojim potpisom odgovara podnosilac zahteva;
- 3) dokaz da će pravni subjekt koji bi bio imalac dozvole nakon njenog prenosa ispunjavati tehničke i organizacione uslove za proizvodnju programa, na osnovu kojih je izdata dozvola, kao i plan organizaciono-tehničke koncepcije i strukture njegovih kadrova.

Ako se dozvola prenosi na pravnog subjekta koji je imalac dozvole ili na pravnog subjekta koji je povezan sa imaoцем dozvole, uz isprave iz stava 1 ovog člana podnose se:

- 1) izjava koja sadrži podatak o tome sa kojim imaoцем dozvole je taj pravni subjekt povezan i na koji način;
- 2) izjava zakonskog zastupnika podnosioca, odnosno podnosioca zahteva da usled prenosa dozvole neće doći do narušavanja medijskog pluralizma, shodno članu 45 stav 1 alineja 2 i članu 46 Zakona o javnom informisanju i medijima („Službeni glasnik RS“, br. 83/14 i 58/15), ili podatak registrovanog istraživača javnog mnjenja da slušanost/gledanost u zoni pokrivanja u kalendarskoj godini koja prethodi objedinjavanju ne prelazi 35 odsto od ukupne slušanosti/gledanosti u zoni pokrivanja.

Podnosilac zahteva je dužan da podnese i drugu dokumentaciju po nalogu Regulatora u skladu sa zakonom.

Podnosilac zahteva može podneti i drugu dokumentaciju, ako smatra da ona može biti od značaja za odlučivanje.

Dokumentacija se podnosi u originalu ili overenoj fotokopiji.

Isprave podnete na stranom jeziku moraju biti prevedene na srpski jezik i overene od ovlašćenog sudskog tumača.

Ispitivanje urednosti zahteva

Član 11

Ako je zahtev nepotpun ili sadrži netačne podatke, odnosno ako je dokumentacija koja je podneta uz zahtev nepotpuna, Regulator ostavlja podnosiocu primeren rok, koji ne može biti duži od 30 dana, da otkloni uočene nedostatke.

Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatak u ostavljenom roku, zahtev se odbacuje u skladu sa članom 58 stav 2 Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list SRJ“, br. 33/97 i 31/01 i „Službeni glasnik RS“, br. 30/10).

Zaštita medijskog pluralizma

Član 12

Ako se dozvola prenosi na pravnog subjekta koji je imalac dozvole ili na pravnog subjekta koji je povezan sa imaoцем dozvole, Regulator u skladu sa metodologijom propisanom aktom koji donosi, shodno članu 22 stav 1 tačka 16) Zakona o elektronskim medijima, utvrđuje da li bi usled planiranog prenosa dozvole moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Donošenje odluke po zahtevu

Član 13

Regulator rešenjem odbija zahtev ako utvrdi da pravni subjekt na koga bi bila prenetna dozvola ne ispunjava uslove iz člana 10 stav 2 tačka 3) ovog pravilnika, ako bi usled izvršenog prenosa dozvole nastalo stanje kojim se narušava medijski pluralizam ili ako pravni subjekt na koga bi bila prenetna dozvola ne prihvati sve obaveze iz dozvole.

Regulator izdaje saglasnost na akt kojim se prenosi dozvola ako utvrdi da bi pravni subjekt na koga bi bila prenetna dozvola ispunio uslove iz člana 10 stav 2 tačka 3) ovog pravilnika, ako usled izvršenog prenosa dozvole ne bi nastalo stanje kojim se narušava medijski pluralizam i ako pravni subjekt na koga bi bila prenetna dozvola prihvati sve obaveze iz dozvole.

Rešenjem iz stava 2 ovog člana nalaže podnosiocu zahteva da podnese zaključeni ugovor o prenosu dozvole.

III. POSTUPANJE PO PRIJAVI PROMENE VLASNIČKE STRUKTURE

Prijava promene vlasničke strukture

Član 14

Svaku promenu vlasničke strukture u osnovnom kapitalu (promena osnivača ili promena visine učešća osnivača u kapitalu) imalac dozvole mora prethodno da prijavi Regulatoru u pismenoj formi, tako što mu podnosi prijavu promene vlasničke strukture.

Pod promenom vlasničke strukture iz stava 1 ovog člana smatra se promena u osnovnom kapitalu imaoца dozvole, kao i promena u osnovnom kapitalu pravnog subjekta koji neposredno ili posredno učestvuje u njegovoj vlasničkoj strukturi.

Imalac dozvole podnosi Regulatoru prijavu za promenu vlasničke strukture neposredno ili poštom.

Sadržaj prijave

Član 15

U prijavi promene vlasničke strukture potrebno je navesti vrstu promene vlasničke strukture koja se namerava izvršiti (promena osnivača ili promena visine učešća osnivača u osnovnom kapitalu), podatke o pravnim subjektima koji bi učestvovali u toj promeni, kao i vlasničku strukturu nakon izvršene promene (osnivači i visina njihovih udela u osnovnom kapitalu).

Dokumentacija koja se podnosi uz prijavu

Član 16

Ako u promeni vlasničke strukture učestvuje i pravni subjekt koji je imalac dozvole, ima posredno ili neposredno učešće u osnovnom kapitalu drugog imaooca dozvole ili je na drugi način povezan sa drugim imaoцем dozvole, uz prijavu promene vlasničke strukture podnosi se:

- 1) podatak o dozvoli koju poseduje, odnosno o tome sa kojim imaoćem dozvole je taj pravni subjekat povezan i na koji način;
- 2) izjava zakonskog zastupnika podnosioca prijave da usled promene vlasničke strukture neće doći do narušavanja medijskog pluralizma, shodno članu 45 stav 1 alineja 2 i članu 46 Zakona o javnom informisanju i medijima („Službeni glasnik RS“, br. 83/14 i 58/15), ili podatak registrovanog istraživača javnog mnjenja da slušanost/gledanost u zoni pokrivanja u kalendarskoj godini koja prethodi objedinjavanju ne prelazi 35 odsto od ukupne slušanosti/gledanosti u zoni pokrivanja.

Ako u promeni vlasničke strukture učestvuje pravni subjekt koji nije imalac dozvole niti je povezan sa imaoćem dozvole, uz prijavu promene vlasničke strukture podnosi se sledeća dokumentacija:

- 1) ako je budući osnivač pravno lice:
 - (1) izvod iz registra koji se vodi kod nadležnog organa za to lice;
 - (2) izjava koja sadrži podatke o pravnom (naziv, sedište, vlasnička struktura i matični, odnosno registarski broj) ili fizičkom licu (ime, prebivalište i JMBG, ili broj pasoša i naziv države koja je izdala pasoš, ako je stranac) koje neposredno ili posredno, preko drugih subjekata, ima učešće (udeli, akcije i sl.) u vlasničkoj strukturi budućeg osnivača podnosioca prijave, kao i podatke o visini tog učešća, za čiju tačnost i potpunost svojim potpisom odgovara podnosilac prijave;
 - (3) izjava koja sadrži podatke o pravnom licu (naziv, sedište, vlasnička struktura i matični, odnosno registarski broj) u kome osnivač budućeg osnivača podnosioca prijave poseduje učešće u osnovnom kapitalu i podatke o pravnom licu sa kojim je budući osnivač podnosioca prijave povezan u smislu zakona kojim se uređuje pravni položaj privrednih društava, za čiju tačnost i potpunost svojim potpisom odgovara podnosilac prijave;
- 2) ako je budući osnivač fizičko lice:
 - (1) kopija lične karte tog lica, odnosno pasoša ako je stranac;

- (2) izjava koja sadrži podatke o pravnom licu (naziv, sedište, vlasnička struktura i matični, odnosno registarski broj) u kome to fizičko lice poseduje učešće u osnovnom kapitalu i podatke o pravnim licima sa kojima je povezano u smislu zakona kojim se uređuje pravni položaj privrednih društava, za čiju tačnost i potpunost svojim potpisom odgovara podnosilac prijave.

Podnosilac prijave je dužan da podnese i drugu dokumentaciju po nalogu Regulatora u skladu sa zakonom.

Podnosilac prijave može podneti i drugu dokumentaciju za koju smatra da može biti od značaja za odlučivanje.

Dokumentacija se podnosi u originalu ili overenoj fotokopiji.

Isprave podnete na stranom jeziku moraju biti prevedene na srpski jezik i overene od ovlašćenog sudskog tumača.

Ispitivanje urednosti prijave

Član 17

Ako je prijava nepotpuna ili sadrži netačne podatke, odnosno ako je dokumentacija koja je podneta uz prijavu nepotpuna, Regulator ostavlja podnosiocu primeren rok koji ne može biti duži od 30 dana, da otkloni uočene nedostatke.

Ako podnosilac prijave ne otkloni nedostatak u ostavljenom roku, prijava se odbacuje u skladu sa članom 58 stav 2 Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list SRJ“, br. 33/97 i 31/01 i „Službeni glasnik RS“, br. 30/10).

Utvrđivanje narušavanja medijskog pluralizma

Član 18

Regulator u skladu sa metodologijom propisanom aktom koji donosi, shodno članu 22 stav 1 tačka 16) Zakona o elektronskim medijima, utvrđuje da li bi usled planirane promene vlasničke strukture moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Donošenje odluke po prijavi

Član 19

Ako utvrdi da planiranom promenom vlasničke strukture imaoca dozvole neće nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam, Regulator donosi rešenje kojim se to utvrđuje.

Ako utvrdi da bi planiranom promenom vlasničke strukture moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam, Regulator donosi rešenje kojim preporučuje imaocu dozvole da promene uskladi na način kojim bi se izbeglo to stanje.

Ako imalac dozvole ne postupi u skladu sa preporukom Regulatora, zbog čega nastupi neki od zakonom predviđenih slučajeva narušavanja medijskog pluralizma, Regulator mu oduzima dozvolu u skladu sa članom 89 stav 1 tačka 6) Zakona o elektronskim medijima.

Aneks 2:

Predmeti u vezi sa medijskim pluralizmom

1. ALBANIJA

Odluke AMA

O ovom pitanju se razgovaralo tokom razmatranja zahteva za izdavanje dozvola za emitovanje. Tada je razrešena situacija unakrsnog vlasništva (npr. matično preduzeće) koja se odnosila na unakrsno vlasništvo nad akcionarskim društvom uz još dva preduzeća, pri čemu svako ima dozvolu na tržištu audio-vizuelnog emitovanja.

Odluke drugih organa

Odluka Tela za zaštitu konkurencije, od 25. juna 2018. godine, „O izdavanju određenih preporuka Telu za audio-vizuelne medije“, u vezi sa ranije pomenutom odlukom AMA, u kojoj je uzeto u obzir unakrsno vlasništvo nad akcionarskim društvom uz još dva preduzeća, od kojih svako ima dozvolu na tržištu audio-vizuelnog emitovanja.

2. BOSNA I HERCEGOVINA

Transparentnost vlasništva nad medijima u Bosni i Hercegovini samo je delimično regulisana postupkom registracije preduzeća i organizacija u vlasništvu medija.

Regulatorna agencija za komunikacije vodi registar³⁶ svih korisnika dozvola koje je izdala, koji sadrži informacije o pravnom ili fizičkom licu koje poseduje dotičnog pružaoca medijskih usluga, ali ne sadrži informacije o vlasničkoj strukturi korisnika dozvola, to jest informacije o indirektnom vlasništvu. Budući da je RAK bio voljan da i te informacije učini javnim, nije dobio pozitivno mišljenje o tom pitanju od Agencije za zaštitu ličnih podataka, jer bi to bilo mešanje u pravo na privatnost i obradu ličnih podataka.

36 Može se naći ovde: <https://rak.ba/bs-Latn-BA/brdcst-license-holders>

Pod pretpostavkom da bi RAK mogao da vodi takav registar, to bi bilo ograničeno na elektronske medije, koji predstavljaju samo deo ukupnog medijskog tržišta. Vijerće za štampu i on-lajn medije u Bosni i Hercegovini smatra da je zbog toga procena mešovitog vlasništva nemoguća.

Nepostojanje odgovarajućeg zakonodavstva posebno se vidi u vezi sa on-lajn medijima, koji često nisu registrovani kao medijska preduzeća. Ne postoji jedinstveni registar on-lajn medija, već samo oni koji su osnovani kao privredni subjekti, a koji su rasuti po više različitih registara, u zavisnosti od sudske instance u kojoj je registracija izvršena. Niko ne zna tačan broj on-lajn medija u Bosni i Hercegovini, a za mnoge od njih su informacije o vlasničkoj strukturi, načinima finansiranja i zaposlenima potpuno nepoznate. On-lajn mediji sa nacionalnim domenom (.ba) nude određenu transparentnost zahvaljujući informacijama koje pruža Univerzitet-ski tele-informatički centar, koji je nadležan za administriranje „.ba“ domena. Na njihovom veb-sajtu www.nic.ba moguće je utvrditi vlasništvo nad bilo kojim sajtom sa nacionalnim domenom, ali te informacije ne daju detaljan uvid u postojanje indirektnih ili povezanih vlasnika.³⁷

Odluke RAK-a

U postupku izdavanja dozvola za zemaljsko emitovanje, u slučajevima kada postoje dva ili više podnosilaca zahteva na istom geografskom području koji ispunjavaju sve kriterijume za dodelu dozvole, RAK primenjuje uporednu analizu u kojoj se prednost daje podnosiocu koji nudi programski sadržaj koji ili nedostaje ili ga nema dovoljno u tom geografskom području.

Postoji, što se tiče pitanja vlasništva, ograničenje vlasništva za političke stranke. Prema Zakonu o finansiranju političkih stranaka³⁸, član 2, preduzeća u vlasništvu političkih stranaka mogu da obavljaju samo delatnost u vezi sa kulturom ili izdavačkom delatnošću. Politička stranka naime ne može da bude vlasnik preduzeća koje ima dozvolu za emitovanje.

Nadalje, određena ograničenja važe za ulaganja stranih kompanija u vlasništvo, u skladu sa Zakonom o politici direktnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini³⁹, član 4:

(a) Bez obzira na politiku slobodnih direktnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini utvrđenih u članu 3. ovog zakona, strani ulog u osnovnom kapitalu nekog poslovnog subjekta koje se bavi proizvodnjom i prodajom oružja, municije, eksploziva za vojnu upotrebu, vojne opreme i medijskim poslovima neće preći 49% osnovnog kapitala u tom poslovnom subjektu.

(b) U slučaju ulaganja u sektore koji podliježu restrikcijama na koje se poziva u stavu (a) ovoga člana, strani ulagači moraju dobiti prethodno odobrenje od nadležnog organa u odgovarajućem entitetu.

37 <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2019/09/Media-Ownership-Transparency.pdf>

38 <http://www.ohr.int/ohr-dept/legal/laws-of-bih/pdf/New2015/BH%20Law%20on%20Political%20Party%20Financing%2095-12.pdf>

39 http://www.fipa.gov.ba/publikacije_materijali/zakoni/05.08.2016.Cleansed%20text%20of%20the%20LAW%20ON%20THE%20POLICY%20OF%20FOREIGN%20DIRECT%20INVESTMENT%20IN%20BiH.pdf

U tom smislu, u procesu izdavanja dozvola ili zahteva za odobrenje promene vlasničke strukture koja uključuje strane investicije, RAK traži od podnosioca zahteva da dostavi mišljenje nadležnog organa.

Prema mišljenjima koje je RAK dobio u ranijim slučajevima, slučajevi u kojima preduzeće osnovano u Bosni i Hercegovini ima strano vlasništvo ne predstavljaju direktno strano ulaganje.

Regulatorna agencija za komunikacije odlučuje o zahtevima za prenose dozvole ili promenu izvornog vlasništva korisnika dozvole koji prelaze pet posto udela, u skladu sa članom 22 stav (2) i (3) Pravila 77/2015 o pružanju audio-vizuelnih medijskih usluga. Tokom tog postupka, Agencija ispituje da li će promenjena vlasnička struktura obezbediti bar iste standarde i uslove na osnovu kojih je dozvola prvobitno izdata. Da bi to utvrdila, Agencija traži od podnosioca zahteva da obezbedi odgovarajuću finansijsku dokumentaciju, pisanu saglasnost svih vlasnika, kao i izjavu o bilo kojoj promeni programskog, tehničkog ili finansijskog poslovanja koja se dogodila od izdavanja dozvole.

Potrebno je istaći da promena vlasničke strukture preduzeća nije u direktnoj nadležnosti Agencije. Stoga, sud ne traži prethodnu saglasnost Agencije za sprovođenje određene promene. Saglasnost Agencije je potrebna za zadržavanje dozvole za emitovanje, kako bi se garantovalo da će novi vlasnici i dalje poštovati iste uslove i odredbe koje je odobrila Agencija prilikom izdavanja dozvole.

U slučajevima u kojima se utvrdi da je došlo do promene vlasničke strukture koja prelazi pet posto udela bez prethodnog odobrenja Agencije, usled kršenja Pravila 77/2015 Agencija može da izrekne sankciju. Uprkos utvrđenom kršenju, i dalje ima mogućnost da sprovede propisanu proceduru i izda naknadnu saglasnost.

Odluke drugih organa

Konkurencijsko vijeće je usvojilo tri odluke u vezi sa distribucijom kanala „Sport Klub“ u 2013, 2015. i 2017. godini.

Zakonska osnova: Zakon o konkurenciji Bosne i Hercegovine⁴⁰, član 10 (Zloupotreba dominantnog položaja):

- (1) Zabranjena je svaka zloupotreba dominantnog položaja jednog ili više privrednih subjekata na relevantnom tržištu.
- (2) Zloupotreba dominantnog položaja posebno se odnosi na:
 - a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija;
 - b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača;
 - c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj;

40 <http://bihkonk.gov.ba/en/competition-act-unofficial-consolidated-text.html>

d) zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

1) Prvom odlukom utvrđeno je da je privredni subjekt IKO Balkan S.R.L. G-RAL David Prapogescu, Rumunija, direktno i/ili preko svog agenta „Sport Klub“ d.o.o. Sarajevo, zloupotrebio dominantni položaj na tržištu distribucije sportskih kanala sa fudbalskim sadržajem, što je uključivalo i paket prenosa uživo putem interneta (live streaming) engleske Premier lige u Bosni i Hercegovini, uvođenjem obaveznog minimalnog broja pretplatnika u Ugovoru o distribuciji kanala Sport klub zaključenim sa kablovskim operaterima u Bosni i Hercegovini. Ovo predstavlja direktno ili indirektno nametanje drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija u smislu člana 10 (2) (a) Zakona o konkurenciji i primenjuju različiti uslovi u ugovorima o distribuciji Sport kluba sa operaterima u Bosni i Hercegovini, što ih stavlja u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, u smislu člana 10 (2) (c) Zakona o konkurenciji. Konkurencijsko vijeće im je takođe naložilo da usklade ugovore o distribuciji Sport Kluba sa Zakonom o konkurenciji, te izreklo kaznu od 125.000 konvertibilnih maraka.

2) U drugoj odluci iz 2015. godine, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da privredni subjekt „United Media Distribution SRL“ G-RAL David Prapogescu, Rumunija, preko svog agenta Sport Klub d.o.o. Sarajevo, nije sprovelo prvu odluku i nastavilo je da zloupotrebljava dominantni položaj. Ponovo im je naređeno da odmah prekinu sa ovom praksom i da zaključe ugovor o distribuciji sa svim zainteresovanim pružaocima u Bosni i Hercegovini pod istim uslovima kao i u ugovorima zaključenim sa „Total TV BH“ i „Telemach“. Treba napomenuti da je u vreme pokretanja ovog postupka, „United Media“ bila pod kontrolom „United media Ltd“, kompanije registrovane na Kipru, povezane sa SBB-om, Telemach-om, Sport Klubom i Total TV-om Bosna i Hercegovina. Izrečena im je novčana kazna u iznosu od 250.000 konvertibilnih maraka.

3) Trećom odlukom iz 2017. godine utvrđena je ista praksa „United Media Distribution SRL“ G-RAL David Prapogescu, Rumunija, preko njegovog agenta Sport Klub d.o.o. Sarajevo, u vidu namernog odlaganja i odbijanja da potpiše ugovor o distribuciji kanala Sport Klub sa BH Telecom-om. Tokom pregovora, oni su neprestano nametali dodatne uslove koji nisu bili propisani Opštim uslovima pružanja usluga i koje nisu ispunili privredni subjekti koji su već imali ugovore o distribuciji za navedeni kanal, ograničavajući time relevantno tržište na štetu korisnika BH Telecom-a. Izrečena je novčana kazna u iznosu od 250.000 konvertibilnih maraka.

3. HRVATSKA

Postoji mali broj slučajeva u kojima su se pružaoci medijskih usluga prijavili na tender, ali je AEM HR utvrdila da se radi o slučaju ograničavanja koncentracije. Tender je poništen i pružalac medijskih usluga je rešio problem i ponovo se prijavio za tender. Slučaj koncentracije između Slovenia Broadband srl i Nove TV d.d. Slovenia Broadband nije uspeo da dobije odobrenje Agencije za elektroničke medije Hrvatske, a Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja nije odobrila koncentraciju.

4. KOSOVO*

Pitanja medijskog pluralizma/vlasništva nad medijima uzimaju se u obzir tokom postupka izdavanja dozvole od strane regulatornog tela- Nezavisne komisije za medije, a nije bilo slučajeva kod kojih bi postojala potreba za odlukom drugih organa, naime Agencije za zaštitu konkurencije.

5. CRNA GORA

Odluke AEM-a Crne Gore

Nakon što je razmotrio sve relevantne informacije i izjave emitera, u slučaju privrednog društva „Jumedia Mont“ d.o.o., direktor AEM-a je 18. juna 2013. godine doneo Odluku kojom je utvrđeno postojanje nedozvoljene medijske koncentracije zbog unakrsnog vlasništva vlasnika ove kompanije kao regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D“ i dnevnog štampanog medija „Dan“, u slučajevima:

- vlasništva Mladena Milutinovića (vlasnik emitera) u osnovnom kapitalu „M.D. Company“ d.o.o., regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D Plus“, koje je iznosilo 50 odsto, i
- vlasništva Slavice Jovanović i Vojina Jovanovića (vlasnici emitera), kao srodnika u pravoj liniji prvog stepena srodstva, u osnovnom kapitalu preduzeća „M.D. Company“ d.o.o., regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D Plus“, koje je pojedinačno iznosilo po 25 odsto, a kumulativno 50 odsto.

Navedenim rešenjem privrednom društvu „Jumedia Mont“ d.o.o. naloženo je da, u roku od tri meseca, usaglasi vlasničku strukturu, kako bi se otklonila utvrđena nedozvoljena medijska koncentracija tako da učešće Milutinović Mladena i kumulativno učešće Jovanović Slavice i Jovanović Vojina, kao srodnika u pravoj liniji prvog stepena srodstva, u osnovnom kapitalu privrednog društva „M.D. Company“ d.o.o. ne bude više od 30 odsto.

Na taj način bi se vlasnička struktura usaglasila sa članovima 132 i 133 Zakona o elektronskim medijima. Članom 132 tačka 3) propisuje se, između ostalog, da nedozvoljena medijska koncentracija postoji kada emiter radijskog ili televizijskog programa koji ima odobrenje za emitovanje sa lokalnom ili regionalnom pokrivenošću učestvuje u osnovnom kapitalu drugog emitera sa regionalnom ili lokalnom pokrivenošću na istom području sa više od 30 odsto udela. Pored toga, članom 133 istog zakona utvrđeno je da nedozvoljena medijska koncentracija postoji i kada, kao u navedenom slučaju, fizičko lice koje je osnivač emitera ili lica koja su njegovi srodnici u pravoj liniji do drugog stepena srodstva ili lice koje je njegov bračni drug učestvuje u osnovnom kapitalu drugog emitera ili osnivača dnevnog štampanog medija ili novinske agencije preko utvrđenog iznosa osnovnog kapitala.

Privredno društvo „Jumedia Mont“ d.o.o. iz Podgorice izjavilo je žalbu na izdato rešenje i zatražilo njegovo ukidanje jer, prema njegovoj oceni, rešenje nije zasnovano na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju, odredbama mate-

rijalnog prava, Zakonu o elektronskim medijima i Zakonu o opštem upravnom postupku.

Postupajući po predmetnoj žalbi, Savjet AEM-a Crne Gore je utvrdio da je postupak koji je prethodio prvostepenom rešenju pravilno sproveden i da je rešenje bilo pravilno i zasnovano na zakonu, te da je žalba neosnovana. Stoga je naložio privrednom društvu „Jumedia Mont“ d.o.o. iz Podgorice da u roku od tri meseca usaglasi vlasničku strukturu, kako bi se otklonila nedozvoljena medijska koncentracija. Emiter je podneo tužbu Upravnom sudu, od koje je kasnije odustao, a Upravni sud je doneo rešenje o obustavi postupka.

S druge strane, u roku koji je odredio Savjet Agencije, emiter je obavestio AEM CG da su njegovi osnivači i osnivači kompanije „M.D. Company“ d.o.o. odlučili da promene vlasničku strukturu „M.D. Company“ d.o.o., kako bi otklonili nedozvoljenu medijsku koncentraciju usled unakrsnog vlasništva vlasnika oba preduzeća i da vlasnička struktura preduzeća „Jumedia Mont“ d.o.o. ostane nepromenjena.

U skladu sa gorenavedenim, nakon dobijanja odobrenja Savjeta AEM-a Crne Gore u vezi sa značajnom promenom vlasničke strukture preduzeća „M.D. Company“ d.o.o., 50 odsto udela osnivača Mladena Milutinovića iz Podgorice preneto je na Ljiljanu Martinović, a po 25 odsto udela svakog od osnivača Slavice Jovanović i Vojina Jovanovića preneto je na Dejana Ražnatovića iz Podgorice, koji je tako stekao 50 odsto udela u osnivačkom kapitalu.

U vezi sa privrednim društvom „M.D. Company“ d.o.o., nakon što je razmotrio sve relevantne informacije i izjave emitera, direktor AEM-a Crne Gore je doneo rešenje 18. 6. 2013. godine, kojim je utvrđeno postojanje nedozvoljene medijske koncentracije zbog unakrsnog vlasništva vlasnika privrednog društva „M.D. Company“ d.o.o., kao regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D Plus“, u slučajevima:

- vlasništva Milutinović Mladena (vlasnik emitera) u osnovnom kapitalu privrednog društva „Jumedia Mont“ d.o.o., regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D“ i izdavača dnevnog štampanog medija „Dan“, koje je iznosilo 50 odsto i
- vlasništva Jovanović Slavice i Jovanović Vojina (vlasnika emitera), kao srodnika u pravoj liniji prvog stepena srodstva, u osnovnom kapitalu „Jumedia Mont“ d.o.o., regionalnog emitera elektronskog medija „Radio D“ i izdavača dnevnog štampanog medija „Dan“, koje je pojedinačno iznosilo po 25 odsto, a kumulativno 50 odsto.

Navedenim rešenjem, privrednom društvu „M.D. Company“ d.o.o. naloženo je da, u roku od tri meseca, usaglasi vlasničku strukturu, kako bi se otklonila utvrđena nedozvoljena medijska koncentracija tako da učešće Milutinović Mladena i kumulativno učešće Jovanović Slavice i Jovanović Vojina, kao srodnika u pravoj liniji prvog stepena srodstva, u osnovnom kapitalu privrednog društva „Jumedia Mont“ d.o.o. ne bude više od 30 odsto. Postupajući po predmetnoj žalbi, Savjet Agencije je utvrdio da je postupak koji je prethodio prvostepenom rešenju pravilno sproveden i da je rešenje pravilno i na zakonu zasnovano, a žalba neosnovana. Stoga je naložio privrednom društvu „Jumedia Mont“ d.o.o. iz Podgorice da u roku od tri meseca usaglasi vlasničku strukturu, kako bi se otklonila nedozvoljena medijska koncentracija.

Emiter je ponovo uložio žalbu Savjetu AEM-a Crne Gore na prvostepeno rešenje i zatražio njegovo ukidanje, jer, kako je ocenjeno, nije zasnovana na pravilno i potpuno utvrđenim činjenicama, odredbama materijalnog prava, Zakona o elektronskim medijima i Zakona o opštem upravnom postupku. Postupajući po žalbi, Savjet AEM-a Crne Gore je utvrdio da je postupak koji je prethodio prvostepenom rešenju pravilno sproveden i da je rešenje bilo pravilno i zasnovano na zakonu, te da je žalba neosnovana. Stoga je naložio kompaniji „M.D. Company“ d.o.o. iz Podgorice da u roku od tri meseca usaglasi vlasničku strukturu, kako bi se otklonila nedozvoljena medijska koncentracija.

Emiter je, da bi ukinuo drugostepeno rešenje, podneo tužbu Upravnom sudu, od koje je kasnije odustao, a Upravni sud je doneo rešenje o obustavi postupka.

Rečeno je već da je u roku utvrđenom za otklanjanje nedozvoljene medijske koncentracije, emiter pokrenuo postupak za dobijanje odobrenja od Savjeta AEM-a Crne Gore u vezi sa značajnom promenom vlasničke strukture. Vlasnici ovog emitera su naime odlučili da svoje vlasništvo u celosti prenesu na druge osobe i tako otklone nedozvoljenu medijsku koncentraciju. Nakon dobijanja odobrenja Savjeta AEM-a Crne Gore, vlasnička struktura „M.D. Company“ d.o.o. se promenila na način da je 50 odsto udela osnivača Mladena Milutinovića iz Podgorice preneto na Ljiljanu Martinović, a po 25 odsto udela svakog od osnivača Slavice Jovanović i Vojina Jovanovića na Dejana Ražnatovića iz Podgorice, koji je time stekao 50 odsto udela u osnivačkom kapitalu.⁴¹

Pokrenut je postupak za utvrđivanje nedozvoljene medijske koncentracije, s obzirom na unakrsno vlasništvo vlasnika, fizičkih lica Željka Ivanovića, Katarine Perović i Ljubiše Mitrovića, kao osnivača privrednog društva „Televizija Vijesti“ d.o.o. (emiter „Radija Vijesti“ i „Televizije Vijesti“), u osnovnom kapitalu privrednog društva „Daily Press“ kako je naziv zvanično registrovan – da li je veliko P ili malo p u reči press d.o.o., kao osnivača dnevnog štampanog medija „Vijesti“.

I pored toga što je emiter u početku osporavao osnov za vođenje postupka, zatražio je produženje roka za izjašnjenje, kako bi bliže razmotrio sve relevantne aspekte ovog pitanja. Dana 25. juna 2013. godine, privredno društvo „Televizija Vijesti“ d.o.o. obavestilo je AEM CG da je promena vlasničke strukture ovog emitera u toku i tim povodom zatražen je dodatni rok za dostavljanje podataka koje bi trebalo uzeti u obzir (jer bi mogli uticati na ishod) prilikom odlučivanja u predmetnom postupku za utvrđivanje postojanja nedozvoljene medijske koncentracije. Po osnovu podnesenog zahteva, uvažavajući značaj predmetnog izjašnjenja, kao i činjenicu da je potrebno dodatno vreme za njegovo sačinjavanje, Agencija za elektronske medije je privrednom društvu „Televizija Vijesti“ d.o.o. produžila rok za dostavu izjašnjenja.

U međuvremenu, emiter je pokrenuo postupak za dobijanje odobrenja od Savjeta AEM-a Crne Gore u vezi sa značajnom promenom vlasničke strukture usled prenosa vlasničkih udela u kapitalu „Televizije Vijesti“ d.o.o. sa članova Miodraga Perovića u iznosu od 6,54 odsto i Katarine Perović u iznosu od 6,68 odsto na Andreja Perovića iz Podgorice, čiji je ukupan udeo u Društvu nakon promene iznosio 13,22 odsto.

41 Odluka br. 01– 897/1 od 27. 09. 2013. godine

Savjet AEM-a Crne Gore odlučio je da odobri planiranu promenu vlasničke strukture, nakon čijeg sprovođenja je emiter dostavio podatke o novoj vlasničkoj strukturi. Na osnovu toga utvrđeno je da Željko Ivanović, Katarina Perović i Ljubiša Mitrović nemaju vlasničkog učešća u kapitalu privrednog društva „Televizija Vijesti“ d.o.o., jer su svoje udele preneli na postojeće (Miro Perović, Slavoljub Ščekić) ili nove vlasnike (Andrej Perović).

Budući da je nakon promene vlasničke strukture utvrđeno da nema unakrsnog vlasništva u emiteru „Televizija Vijesti“ d.o.o. i izdavača dnevnog štampanog medija „Daily Press“ d.o.o., direktor AEM-a Crne Gore doneo je zaključak o obustavi postupka za utvrđivanje postojanja nedozvoljene medijske koncentracije.

6. SEVERNA MAKEDONIJA

Odluke Agencije za audio i audio-vizuelne medijske usluge

Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge uzima u obzir zaštitu medijskog pluralizma prilikom dodeljivanja licenci. Pre objavljivanja konkursa za dodelu dozvole za televizijsko ili radio emitovanje preko ograničenog resursa, AVMU je dužan da prvo sprovede studiju, kako bi utvrdio da li je objavljivanje takvog konkursa opravdano, u smislu ispunjavanja ciljeva propisa koji se odnose na medije i u smislu potreba publike.

Ove studije obuhvataju:

1. ekonomsku analizu (analiza relevantnog tržišta, procena tržišne koncentracije i analiza potencijalne investicije);
2. analizu postojeće medijske ponude (analiza formata programskih usluga, jezika na kome se emituju, ponuđenih programskih sadržaja po žanrovima) i da li je emitovanje na državnom ili regionalnom nivou;
3. analizu potreba auditorijuma (anketiranjem auditorijuma, koje pruža informacije o tome da li je publika zadovoljna ponudom domaćih televizijskih stanica i u kojoj meri, koji programski sadržaji nedostaju u programskoj ponudi domaćih televizijskih stanica i podatke o stavu publike o kvalitetu ponuđenih programskih sadržaja).

Od 2014. godine sprovedeno je ukupno 13 takvih studija, tri za davanje dozvola za emitovanje televizijskog programa i deset za davanje dozvola za emitovanje radijskih programa.

Prilikom davanja dozvola, AVMU, takođe, uzima u obzir pluralizam vlasništva nad medijima, to jest utvrđuje da li kandidat na konkursu ispunjava uslove za sticanje vlasništva. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge to čini pribavljanjem podataka od Centralnog registra Republike Severne Makedonije o svim privrednim društvima u vlasništvu kandidata. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge neće dati dozvolu ako se utvrdi da kandidati poseduju druge medije u meri koja premašuje limite utvrđene zakonom ili da je kandidat vlasnik izdavača štampanog medija koji izdaje dnevne novine na području gde bi

se program emitovao; novinsku agenciju; preduzeće za oglašavanje i marketing; preduzeće za distribuciju audio-vizuelnih dela; preduzeće za filmsku produkciju; operatora mreža za elektronsku komunikaciju koji pruža reemitovanje ili emitovanje radijskih/televizijskih programa ili preduzeća koje sprovodi istraživanja tržišta i istraživanja javnog mnjenja.

Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge je 2019. godine usvojila ukupno šest odluka kojima se odobrava promena vlasništva nad pet radio stanica i jednom televizijskom stanicom i jednu odluku kojom se zabranjuje planirana promena vlasničke strukture radio-stanice, nakon što je zaključila da bi to dovelo do stvaranja nezakonite medijske koncentracije.

Iste godine AVMU je izrekao mere protiv dva emitera (jedne televizijske stanice i jedne radio-stanice) zato što su izvršili promene vlasničke strukture a da prethodno nisu obavestili AVMU ili tražili odobrenje za promenu.

Na jednoj od svojih sednica u februaru 2019. godine, Savet AVMU raspravljao je o pokretanju postupka protiv televizijske stanice, kako bi se utvrdilo kršenje odredbe zakona s njene strane, prema kojem nosioci javnih funkcija i članovi njihovih porodica ne mogu da se bave delatnošću emitovanja, niti mogu biti osnivači, suosnivači ili steći deo vlasništva nad subjektom koji je emiter. Razlog za to bila je činjenica da je makedonski parlament imenovao suprugu jednog od vlasnika te televizijske stanice na javnu funkciju. Istog dana kada se održavala sednica (dnevni red sednica Saveta je javan i objavljuje se na veb-sajtu i Fejsbuk profilu AVMU najmanje 24 sata pre održavanja sednica), ova televizijska stanica je obavestila AVMU da je dan ranije, supruga vlasnika televizijske stanice podnela neopozivu ostavku na javnu funkciju (sedam dana nakon imenovanja). Makedonski parlament prihvatio je njenu ostavku i prestao joj je mandat nosioca javne funkcije, čime je uklonjen uzrok kršenja zakona.

Nekoliko meseci kasnije, AVMU je pokrenuo postupak protiv iste televizijske stanice, kako bi utvrdio da li je prekršila zabranu tajnog partnera, jer tajni partner ne može učestvovati u vlasništvu emitera, bilo novčanim bilo nenovčanim ulogom u kapitalu. Postupak je pokrenut, jer se osoba koja, prema službenoj dokumentaciji, nije vlasnik nijednog dela ove televizijske stanice, predstavljala kao njen vlasnik. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge je preduzela niz aktivnosti, kako bi pribavila relevantne materijalne dokaze i kako bi mogla temeljno da ispita da li su nalazi koji ukazuju na kršenje zabrane tajnog partnera osnovani. Televizijskoj stanici je, međutim, oduzeta dozvola iz drugih razloga pre završetka pomenutog postupka.

Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge je, takođe, pokrenula postupak za utvrđivanje nedozvoljene medijske koncentracije u slučaju radio-stanice, jer je utvrdila da je rukovodilac pravnog lica koje je posedovalo ovu radio-stanicu, takođe, bio vlasnik preduzeća koje distribuira filmske, video i televizijske programe. U skladu sa zakonom, AVMU je zatražio da ta radio-stanica dostavi sve dokumente relevantne za odlučivanje. Umesto da podnese bilo kakva dokumenta, radio-stanica je obavestila AVMU da je, nakon što je AVMU pokrenuo postupak, osoba o kojoj se radilo smenjena sa rukovodećeg mesta.

7. SRBIJA

Regulatorno telo za elektronske medije Srbije neće izdati dozvolu za pružanje medijskih usluga ako utvrdi da bi to moglo da dovede do kršenja medijskog pluralizma u smislu zakona kojim se uređuju javno informisanje i mediji.

Prema članu 82 Zakona o elektronskim medijima, zahtev za izdavanje dozvole, između ostalog, treba da sadrži:

- podatke o vlasničkoj strukturi podnosioca zahteva, uključujući podatke o pravnom (naziv, sedišta i vlasnička struktura) ili fizičkom licu (ime, prebivalište i državljanstvo) koje neposredno ili posredno, preko drugih subjekata, ima učešće (udeli, akcije i dr.) u vlasničkoj strukturi podnosioca zahteva, kao i podatke o visini tog učešća;
- izjavu da izdavanjem dozvole neće nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam.

Regulatorno telo za elektronske medije oduzima dozvolu za pružanje medijske usluge ako se zbog promene vlasničke strukture pružaoca medijske usluge, nakon izdavanja dozvole, ne može pouzdano utvrditi ko nad pružaocem medijske usluge ima kontrolu u smislu zakona kojim se uređuje oblast zaštite konkurencije (član 89 stav 1 tačka 9 Zakona o elektronskim medijima).

Odluke REM-a

Dozvola izdata na javnom konkursu ne može se prenositi, osim u slučaju statusnih promena imaoaca dozvole, u smislu zakona kojim se uređuje položaj privrednih društava i pod uslovom da to ne dovodi do narušavanja medijskog pluralizma u smislu propisa kojim se uređuju mediji i javno informisanje.

Dozvola izdata na zahtev može se preneti drugom licu, samo ako to lice prihvati sve obaveze koje proizilaze iz dozvole.

Prenos se može izvršiti samo na osnovu akta sačinjenog u pisanoj formi, na koji je Regulator prethodno dao saglasnost.

Svaka promena vlasničke strukture u osnovnom kapitalu (promena osnivača ili promena visine učešća osnivača u kapitalu) mora da bude prethodno prijavljena Regulatoru u pisanoj formi.

Ako REM utvrdi da bi planiranim promenama vlasničke strukture učešća u osnovnom kapitalu moglo nastati stanje kojim se narušava medijski pluralizam, preporučiće imaoцу dozvole za pružanje medijske usluge da promene uskladi na način kojim bi se izbeglo to stanje.

Ako imalac dozvole za pružanje medijske usluge ne postupi u skladu sa preporukom REM-a, zbog čega nastupi neki od zakonom predviđenih slučajeva narušavanja medijskog pluralizma, REM mu oduzima dozvolu u skladu sa odredbama Zakona o elektronskim medijima.

Sve odluke u vezi sa medijskim pluralizmom REM objavljuje na svom veb-sajtu. To obuhvata i izdate saglasnosti za promenu vlasništva nad medijima ili slučajeve u kojima REM oduzima licencu.

Odluke drugih organa

Komisija za zaštitu konkurencije je dužna da donese rešenje po prijavi koncentracije u roku od mesec dana od dana prijema potpune prijave.

Aneks 3:

Predviđene zakonodavne mere

1. BOSNA I HERCEGOVINA

Kao što je već pomenuto u Tabeli 1: Stavovi MRA izraženi u upitniku, postoji nacrt zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima, koji je izradio Konzorcijum nevladinih organizacija, ali njegov zakonodavni put trenutno nije izvestan.

Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine formiralo je radnu grupu zaduženu za izradu nacrt zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima. Prema tom ministarstvu, bilo je predviđeno da taj nacrt zakona obuhvati oblast transparentnosti vlasništva nad medijima i ograniči koncentraciju vlasništva nad medijima, ali ne bi obuhvatio štampane medije. Svojim angažovanjem u gore pomenutoj radnoj grupi, zaduženoj za izradu zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima, RAK je predložio osnivanje fonda za medijski pluralizam, ali o ovom pitanju tek treba da se odlučuje.

Pored rada na izradi nacrt zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima, za koji je predviđeno da sadrži neke opšte odredbe kojima se delimično transponuje revidirana Direktiva AVMS (poput davanja ovlašćenja RAK-u da reguliše platforme za razmenu video sadržaja), RAK trenutno revidira svoj regulatorni okvir za primenu preostalih odredaba Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama. Prema registru RAK-a, Bosna i Hercegovina ima veliki broj radio i TV emitera: tri javna medijska servisa, 38 TV stanica u zemaljskom (analognom) emitovanju, 62 TV stanice koje emituju program preko drugih komunikacionih mreža – kablovska, DTH, IPTV i 152 radio-stanice. Veliki broj emitera i dostupnost medijskih sadržaja na svim nivoima od lokalnog do državnog samo stvaraju iluziju medijskog pluralizma i raznolikosti medijskog sadržaja. Brojni izveštaji ukazuju na to da postoji polarizacija medija koja odražava političku podelu države i da mediji uglavnom nude pristrasne i jednostrane informacije koje su u funkciji političkih elita, a ne u funkciji javnog interesa. Naglašeno je da nedostatak pravnog okvira o vlasništvu nad medijima i zabrana medijske koncentracije može da dovede do slučajeva značajne medijske koncentracije, odnosno višestrukog ili mešovitog vlasništva, što može da predstavlja potencijalnu pretnju za medijski pluralizam, te pretnju po fer i otvorenu tržišnu konkurenciju. Može, takođe, da predstavlja problem za obezbeđivanje prava na slobodu izražavanja. Isto tako, potrebno je imati na umu potencijalni

budući razvoj na medijskoj sceni, kao što je privatizacija lokalnih emitera, pojava novih učesnika u procesu digitalne televizije, a posebno ulaska međunarodnih medijskih korporacija na tržište komunikacija Bosne i Hercegovine. Upravo sve navedeno moglo bi značajno da promeni medijski pejzaž u Bosni i Hercegovini.

2. HRVATSKA

U toku je priprema novog zakona o elektroničkim medijima. Zakon je bio na javnoj raspravi u februaru–martu 2020. godine. Rad je, međutim, usporen zbog pandemije korona-virusa, a onda je Hrvatski sabor doneo odluku o raspuštanju 18. maja 2020. godine. Nacrt zakona trenutno je u skupštinskoj proceduri. Predlozi odredaba u vezi sa vlasništvom jesu:

Član 61

(1) Pružatelji medijskih usluga dužni su Agenciji za elektroničke medije dostaviti podatke o pravnoj osobi i sjedištu, odnosno imenu i prezimenu te prebivalištu svih pravnih i fizičkih osoba koje su neposredno ili posredno postale imatelji dionica ili udjela u tom pružatelju medijskih usluga, s podatkom o postotku dionica ili udjela.

(2) Pružatelji medijskih usluga dužni su dostaviti Agenciji za elektroničke medije ovjere preslike isprava o stjecanju dionica ili udjela u tom pružatelju medijskih usluga tijekom prethodne godine te izvadak iz Registra stvarnih vlasnika. Isprave o stjecanju ne dostavljaju se za dionice i udjele do 1 odsto vrijednosti kapitala.

(3) Pružatelju medijskih usluga koji ne izvrši obvezu iz stavaka 1. i 2. ovog članka uputit će pisano upozorenje s obrazloženjem mogućih sankcija za neizvršenje obveze.

(4) Svaku promjenu podataka vezanu uz vlasničku strukturu pružatelj medijskih usluga obavezan je objaviti u „Narodnim novinama”. Podaci o dioničarima i nositeljima udjela do 1 odsto vrijednosti kapitala objavljuju se zbirno.

(5) Zabranjuje se prikrivanje vlasničke strukture pružatelja medijskih usluga ili vlasništva stjecatelja dionica ili udjela u pružatelju medijskih usluga bilo kojim pravnim poslom. Pravni poslovi kojima se prikriva vlasnička struktura pružatelja medijskih usluga ili vlasništvo stjecatelja dionica ili udjela u pružatelju medijskih usluga jesu štetni.

Član 62

(1) Pružatelji medijskih usluga moraju u pisanom obliku prijaviti tijelu nadležnom za zaštitu tržišnog natjecanja svaku namjeru provedbe koncentracije poduzetnika koja ispunjava uvjete za nastanak obveze prijave namjere provedbe koncentracije u smislu propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

(2) Pružatelji medijskih usluga koji imaju koncesiju i/ili dopuštenje za obavljanje medijskih usluga moraju u pisanom obliku prijaviti Agenciji za elektroničke medije bez odgode svaku namjeru pripajanja ili spajanja, namjeru svakog drugog oblika zajedničkog ili usklađenog djelovanja kao i svaku promjenu vlasništva, bez obzira na uvjete utvrđene propisima o zaštiti tržišnog natjecanja.

(3) Agencija za elektroničke medije na zahtjev tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja dostavit će stručno mišljenje u roku od trideset dana od zaprimanja zahtjeva za dostavu tog mišljenja. Ako nakon isteka tog roka Agencija ne dostavi zatraženo mi-

šljenje, smatra se da nema primjedaba na provedbu prijavljene koncentracije iz stavka 1. ovog članka.

(4) Tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja ocjenjuje prijavu namjere koncentracije iz stavka 1. ovog članka i donosi odluku u skladu s odredbama propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

Član 63

(1) Agencija za elektroničke medije ocjenjuje prijavu namjere iz članka 62. stavka 2. i njezine učinke, a vezano uz zaštitu pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija.

(2) Nedopuštenim pripajanjem ili spajanjem svaki drugi oblik zajedničkog ili usklađenog djelovanja kao i promjena vlasništva vezano uz zaštitu pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija smatra se u sljedećim slučajevima:

- pružatelj medijske usluge koji ima koncesiju na državnoj razini i ima udio u drugom pružatelju medijske usluge iste razine ili nižim razinama s više od 25% i obrnuto;
- pružatelj medijske usluge koji ima koncesiju na državnoj razini i ima udio u kapitalu nakladnika koji izdaje dnevne novine koje se tiskaju u više od 3000 primjeraka s udjelom većim od 10% i obrnuto;
- pružatelj medijske usluge koji ima koncesiju na državnoj razini i istodobno izdaje dnevne novine koje se tiskaju u nakladi većoj od 3000 primjeraka;
- pružatelj medijske usluge koji ima koncesiju na regionalnoj ili lokalnoj razini ima udio u drugom pružatelju medijske usluge na istom području, odnosno području više ili niže razine s više od 30% i obrnuto;
- pružatelj medijske usluge koji ima koncesiju ima udio u pravnoj osobi čija je djelatnost prikupljanje, oblikovanje i posredovanje oglasa s više od 10% i obrnuto.

(3) Uvjeti iz stavka 2. ovog članka primjenjuju se i na fizičke i pravne osobe koje imaju udjele u pružatelju medijske usluge.

(4) Uvjeti iz stavka 2. ovog članka primjenjuju se i na pružatelje medijskih usluga putem satelita, interneta, kabela i drugim dopuštenim oblicima prijenosa, pružatelje usluga na zahtjev, platformi za razmjenu videozapisa te pružatelje elektroničkih publikacija.

(5) Povezane osobe u smislu ovog Zakona utvrđuju se sukladno odredbama zakona kojim se uređuju opća porezna pitanja.

Član 64

(1) U slučaju da udio u gledanosti, odnosno slušanosti svih programa pojedinog pružatelja medijske usluge dosegne prosječni godišnji udio od 45%, smatra se da taj pružatelj medijske usluge ima dominantnu ulogu na tržištu Republike Hrvatske te da dolazi do narušavanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija.

(2) Ako je pružatelj medijske usluge stekao dominantnu ulogu na tržištu, ne može, uz postojeće, stjecati udjele u drugim pružateljima medijskih usluga, niti mu Vijeće za elektroničke medije može dati novu koncesiju, odnosno dopuštenje, niti može biti pružatelj nove elektroničke publikacije kojom se širi poslovanje.

(3) Vijeće za elektroničke medije pravilnikom propisuje načine, uvjete i sredstva za obračun doseg a udjela u gledanosti i/ili slušanosti odnosno doseg u elektroničke publikacije.

Član 65

(1) Vijeće za elektroničke medije neće dati koncesiju najpovoljnijem ponuditelju odabranom u provedenom postupku davanja koncesije ako se utvrdi da bi davanjem koncesije došlo do narušavanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u smislu članka 62. stavka 2. i članka 64. stavka 2. ovog Zakona.

(2) Svaki podnositelj ponude na objavljenu obavijest o namjeri davanja koncesije dužan je uz ponudu dostaviti ovjerenu izjavu da eventualnim dobivanjem koncesije ne dolazi do narušavanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u smislu ovog Zakona.

(3) Pružatelj medijskih usluga iz članka 92. ovog Zakona dužan je uz zahtjev za izdavanje dopuštenja za satelitski, internetski, kablanski i drugi oblik prijenosa audio-vizualnog i/ili radijskog programa dostaviti izjavu da se davanjem ovog dopuštenja ne dolazi do narušavanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u smislu ovog Zakona.

Član 66

(1) Ako se u postupku provedenom u skladu s člankom 62. stavkom 2. ovog Zakona utvrdi da nastalim promjenama dolazi do narušavanja pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, naložit će se pružatelju medijske usluge da u primjerenom roku uskladi promjene na način koji nije u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

(2) Ako pružatelj medijske usluge ne postupi u skladu s nalogom iz stavka 1. ovog članka, primijenit će se odredbe ovog Zakona o prestanku važenja koncesije prije isteka roka na koji je dana, odnosno odredbe o prestanku važenja dopuštenja za satelitski, internetski, kablanski i drugi oblik prijenosa audio-vizualnog i/ili radijskog programa, a odluku o oduzimanju koncesije, odnosno dopuštenja donosi Vijeće za elektroničke medije.

3. CRNA GORA

Očekuje se da će novi zakon o AVM uslugama zameniti Zakon o elektronskim medijima iz 2010. godine. Kad su u pitanju Zakon o medijima i Zakon o RTCG (nacionalni javni medijski servis), usvojeni 2020. godine, očekuje se da će biti revidirani do kraja 2021. godine i usvojeni zajedno sa novim zakonom o AVM uslugama.⁴²

Predlogom novog zakona o medijima uvodi se niz mera za poboljšanje ukupne dostupnosti javnosti i transparentnosti podataka o finansiranju i uvodi Fond za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija. Nadalje, AEM CG će nastaviti da prati vlasništvo nad AVMS-om, u skladu sa budućim zakonom o audio-vizuelnim medijskim uslugama. Nacrt zakona o AVMS-u, takođe, sadrži upućivanja na mehanizme samoregulacije i koregulacije, posebno na platforme za razmenu video sadržaja. Ostale karakteristike nacrt a uključuju razliku u odvajanju pružalaca AVM

42 Izvor: Nacrt Programa rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, može se naći na: https://gsv.gov.me/spi/Program_rada_Vlade.

usluga na zahtev od „kablovskih operatera“ (distributera radio i TV programa krajnjim korisnicima). Još jednu novinu predstavlja odredba kojom se precizira da će prava i odgovornosti elektronskih publikacija (veb-portali) biti regulisani zakonom o medijima, gde su oni označeni kao „elektronske publikacije“. Nacrtom se i dalje predviđa postojanje nezavisnog regulatora za AVM usluge (današnja Agencija za elektronske medije bi bila preimenovana u Agencija za AVM usluge). Daće jasnu definiciju njenog mandata, finansiranja, rada, rukovođenja, kao i prava i odgovornosti u obavljanju njene funkcije na odgovoran, transparentan i profesionalan način, u skladu sa značajnim jačanjem uloga i nadležnosti nezavisnih regulatora. Nacrtom se dalje predviđa unapređenje procedure za imenovanje i razrešenje Saveta AEM-a Crne Gore i javnih medijskih servisa, uključujući mogućnost sudskog preispitivanja odluka donetih od relevantnih parlamenata o imenovanju i razrešenju članova saveta, i drugo. Agencija za elektronske medije Crne Gore nije nadležna za vršenje nadzora nad poštovanjem profesionalnih standarda od strane elektronskih medija, jer bi ova pitanja trebalo rešavati samoregulacijom shodno Zakonu o medijima.

4. SEVERNA MAKEDONIJA

Na zahtev Agencije za audio i audio-vizuelne medijske usluge Severne Makedonije, u okviru projekta JUFREX 2, pripremljena je studija, kako bi se procenilo da li postojeće zakonske odredbe koje se odnose na vlasništvo nad medijima obezbeđuju zaštitu pluralizma i fer konkurencije na tržištu, ali i razvoj tržišta, ili su one već zastarele i previše restriktivne u uslovima digitalnog okruženja, to jest već predstavljaju prepreku za razvoj tržišta. Studija takođe pruža smernice u vezi sa mogućim novim ograničenjima vlasništva i cenzusima za određivanje nedozvoljene medijske koncentracije, kao i u vezi sa mogućim odbacivanjem ili ublažavanjem nekih od postojećih ograničenja. Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge će dostaviti studiju nadležnom ministarstvu, kako bi ono moglo da uzme u obzir njene zaključke i preporuke prilikom izrade nacrtu propisa.

Bibliografija i izvori

- Član 11 – Sloboda izražavanja i informisanja Povelje EU o osnovnim pravima: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/11-freedom-expression-and-information>
- Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680790e13
- Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o ulozi i odgovornostima internet posrednika: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680790e14
- Deklaracije Komiteta ministara Saveta Evrope od 13. februara 2019. o održivosti kvalitetnog novinarstva u digitalno doba: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=090000168092dd4d
- Deklaracije Komiteta ministara Saveta Evrope od 13. februara 2019. o manipulativnim mogućnostima algoritamskih procesa: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168092dd4b
- Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o merama za unapređenje medijskog pluralizma: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804fa377
- Studija Saveta Evrope: „Pluralizam vlasništva nad medijima u novom medijskom okruženju“: <https://www.coe.int/en/web/skopje/-/pluralism-of-media-owners-hip-in-the-new-media-environment-new-study-published>
- Publikacija Saveta Evrope: „Medijska regulatorna tela i zaštita maloletnika“: <https://rm.coe.int/media-regulatory-authorities-and-protection-of-minors/1680972898>
- Studija hrvatskog civilnog društva: „Uska grla lokalnih radija u Hrvatskoj“: https://www.gong.hr/media/uploads/20140212_analiza_uska_grla_lokalnih_radija_u_hrvatskoj_finalno.pdf
- Paket propisa o digitalnim uslugama, uključujući Akt o digitalnim uslugama (Digital Services Act – DSA) i Akt o digitalnim tržištima (Digital Markets Act – DMA): <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>
- Direktiva (EU) 2018/1808 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. novembra 2018. godine o izmeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju au-

- dio-vizuelnih medijskih usluga (Direktiva o audio-vizuelnim medijskim uslugama) u pogledu promenljivog stanja na tržištu: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>
- Izveštaji Evropske komisije i upućivanja na medijski pluralizam: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/media-freedom-and-pluralism>
- Digitalna agenda Evropske komisije za 2010. godinu: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>
- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- Standardi Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa članom 10 – Pravo na slobodu izražavanja Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda: <https://rm.Council of Europe.int/16806da515>
- Centar za medijski pluralizam i slobodu medija (CMPF) Projekat Monitor medijskog pluralizma (MPM): <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>
- Savet Evropske unije, Zaključci o jačanju evropskih sadržaja u digitalnoj ekonomiji, 2018: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018XG1219\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018XG1219(01)&from=GA)
- Akcionni plan EK protiv dezinformacija, maj 2018: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/54866/action-plan-against-disinformation_en
- Kodeks prakse EK za borbu protiv dezinformacija: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news-redirect/660940>
- Kolokvijum EK o osnovnim pravima posvećen medijskom pluralizmu i demokratiji, 2016: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=31198
- Digitalna agenda EK 2010: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>
- Grupacija evropskih regulatornih tela za audio-vizuelne medijske usluge (ERGA) Izveštaj o aktivnostima koje su preduzete da bi se pomoglo Evropskoj komisiji u posrednom praćenju Kodeksa prakse za borbu protiv dezinformacija: https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf
- ERGA Izveštaj o dezinformacijama: Ocena primene Kodeksa prakse: <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>
- Ključni trendovi, Godišnjak Evropske audio-vizuelne opservatorije za 2019/2020. godinu: <https://rm.coe.int/yearbook-keytrends-2019-2020-en/16809ce58d>
- Evens, Tom i Donders, Karen (2018) *Platform Power and Policy in Transforming Television Markets (Moć i politika platformi u transformaciji televizijskih tržišta)*. Palgrave Global Media Policy and Business. Upućivanja se mogu naći i u Uvodnom dokumentu EPRA: Usklađivanje regulatornih i tržišnih pristupa: Razumevanje ključnih tržišnih trendova, 2020: https://cdn.epra.org/attachments/files/3672/original/Understanding_market_trends_introductory_paper.pdf?1589806403

Projekat u Bosni i Hercegovini koji finansira EU: „Mediji i javni ugled“ s ciljem promocije transparentnosti vlasništva nad medijima i legitimnih oblika finansiranja medija i oglašavanja u Bosni i Hercegovini: <https://europa.ba/wp-content/uploads/2017/11/transparency-ownership-financing-media-eng.pdf>

I. Berlin, „Two Concepts of Liberty“, in Four Essays on Liberty [„Dva poimanja slobode“ u Četiri eseja o slobodi], Oxford 1969. Cf. W. Galston, Liberal Pluralism, Cambridge 2002, p. 6: https://cactus.dixie.edu/green/B_Readings/I_Berlin%20Two%20Concepts%20of%20Liberty.pdf

Zajednička izjava predsednika francuskog regulatornog tela CSA, Roch-Oliviera Maistrea i direktora nemačkog regulatornog tela DLM, Tobiasa Schmidta, u korist nove evropske uredbe: <https://www.csa.fr/Informer/Espace-presse/Interventions-publiques/Tribune-commune-de-Roch-Olivier-Maistre-et-Tobias-Schmid-en-faveur-d-une-nouvelle-regulation-europeenne>

Kevin R. Davis, „Džon Milton“: <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1259/john-milton>

Projekat Monitor medijskog pluralizma za 2020. godinu: <https://cmpf.eu.eu/mpm2020-results/>

Mill, J. S., O slobodi. Indianapolis: Hackett Publishing, 1978.

Analiza Instituta za medije Severne Makedonije: „Uloga regulatornih tela u oblikovanju strukturnog pluralizma u audio-vizuelnom sektoru u Makedoniji, Hrvatskoj i Crnoj Gori“: https://mim.org.mk/attachments/article/1093/Analiza_Ulogata%20na%20regulatornite%20tela%20vo%20oblikovanjeto%20na%20strukturniot%20pluralizam%20vo%20TV%20sektorot.pdf

Studija Agencije za audio i audio-vizuelne medijske usluge Severne Makedonije „Politički pluralizam tokom predizborne kampanje“: https://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/05/Politickiot_pluralizam_za_vreme_na_izborna_kampanja.pdf

Agencija za audio i audio-vizuelne medijske usluge Severne Makedonije, Strategija za razvoj industrije audio i audio-vizuelnih medija za period 2019–2023. godine: <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2019/03/Регулаторната-стратегија-за-периодот-од-2019-до-2023-година.pdf>

Odluka Agencije za audio i audio-vizuelne medijske usluge Severne Makedonije o dodeli finansijske pomoći: <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2020/03/Odluka-za-dodeluvanje-finansiska-pomos-donacija-koronavirus.pdf>

Ofcom UK' kovid 19 vesti i informacije: potrošnja i stavovi, Rezultati Ofcomove on-lajn ankete od prve do treće nedelje, april 2020: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0031/194377/covid-19-news-consumption-weeks-one-to-three-findings.pdf

Raphael Satter, „Lažni video-snimci korišćeni za napad na paraaktivista pokazuju nove granice dezinformacija“: <https://www.reuters.com/article/us-cyber-deepfake-activist/deepfake-used-to-attack-activist-couple-shows-new-disinformation-frontier-idUSKCN24G15E>.

- Izveštaj Rojtersa o digitalnim vestima za 2020. godinu: <http://www.digitalnewsreport.org/>
- Rezolucija o ekonomiji medija i političkom i kulturnom pluralizmu usvojena na trećoj Evropskoj ministarskoj konferenciji o masovnim medijima 1991. godine
- Rezolucija o novinarskim slobodama i ljudskim pravima usvojena na četvrtoj Evropskoj ministarskoj konferenciji o masovnim medijima 1994. godine
- Rezolucija o novom poimanju medija usvojena na Konferenciji ministara nadležnih za medije i nove komunikacione usluge 2009. godine
- Rezolucija o očuvanju suštinske uloge medija u digitalnom dobu usvojena na Konferenciji ministara nadležnih za medije i informaciono društvo 2013. godine: <https://rm.coe.int/16806461fb>
- Thomas Poell, Univerzitet u Amsterdamu, David Nieborg, Univerzitet u Torontu, Jose van Dijck, Univerzitet u Utrehtu, „Platformisation (Platformizacija)“: https://www.researchgate.net/publication/337717560_Platformisation
- Konvencija UNESCO-a o zaštiti i unapređenju raznolikosti kulturnih izraza iz 2005. godine: <https://en.unesco.org/creativity/convention/texts>
- Svetski indeks slobode štampe za 2020, Ulazak u odlučujuću deceniju za novinarstvo, pogoršan korona-virusom: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.
- Izvor za sve informacije u vezi sa pravnim i regulatornim okvirom i praksom korisnika jeste upitnik koji je distribuiran i koji su korisnici popunili.

Ova publikacija pripremljena je sa ciljem da doprinese širem razumevanju koncepta medijskog pluralizma, njegovog institucionalnog i političkog značaja i fundamentalne uloge regulatornih tela za medije u toj oblasti. Ona analizira pitanje medijskog pluralizma kroz prizmu evropskih standarda, zakonodavnih i institucionalnih okvira, postojeće prakse i predlaže mere za povećanje raznovrsnosti.

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije i Saveta Evrope. Stavovi izraženi u njoj ne predstavljaju nužno zvanične stavove Evropske unije ili Saveta Evrope.

SRP

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile stabilno okruženje, demokratiju i održivi razvoj zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena deljenju svojih dostignuća i vrednosti sa zemljama i narodima van svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske
unije i Saveta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Saveta Evrope